

Sprawozdanie dyrektora szkoły
z nadzoru pedagogicznego
w Zespole Szkół Ogólnokształcących w Strzelinie
w roku szkolnym 2017/2018

Podstawa prawna:

1. *Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 r., poz.59, 949).*
 2. *Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Przepisy wprowadzające – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 r., poz. 60, 949).*
 3. *Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tj. Dz. U. z 2016 r., poz.1943 ze zm.)*
 4. *Rozporządzenie MEN z dnia 25 sierpnia 2017 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego (Dz. U. z 2017 r. poz.1658.).*
 5. *Rozporządzenie MEN z dnia 11 sierpnia 2017 r. w sprawie wymagań wobec szkół i placówek (Dz. U. z 2017 r. poz. 1611).*
 6. *Kierunki realizacji polityki oświatowej państwa w roku szkolnym 2017/18- pismo MEN z dnia 6 lipca 2017 r. – źródło: <http://men.gov.pl/pl/jakosc-edukacji/nadzor-pedagogiczny>.*
 7. *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 stycznia 2018 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie zakresu i form prowadzenia w szkołach i placówkach systemu oświaty działalności wychowawczej, edukacyjnej, informacyjnej i profilaktycznej w celu przeciwdziałania narkomanii*
 8. *Plan nadzoru pedagogicznego na rok szkolny 2017/18 - opracowany przez dyrektora i przedstawiony RP w dniu 13 września 2017 r.*
 9. *Dokumenty z nadzoru: karty monitorowania, protokoły kontroli, sprawozdania nauczycieli, raporty z badań ewaluacyjnych oraz raporty z badań edukacyjnych, protokoły kontroli, arkusze obserwacji zajęć oraz inne potwierdzające podejmowane działania w szkole.*
-

Opracowała: mgr Beata Kudła

Sprawozdanie przedstawiono Radzie Pedagogicznej na plenarnym posiedzeniu w dniu 28 czerwca 2018 r.

SPIS TREŚCI

I. Sprawozdanie z nadzoru pedagogicznego	
1. Wstęp.....	
2. Ogólne informacje o pracy szkoły w roku szk. 2017/2018	
2.1. Priorytety w pracy szkoły w roku szk. 2017/18 i sposoby ich realizacji.....	
2.2. Priorytety dyrektora w zakresie nadzoru pedagogicznego w r. szk. 2017/2018.	
2.3. Sprawozdanie z realizacji priorytetów pracy szkoły w r. szk. 2017/2018.	
2.4. Realizacja planu monitorowania przebiegu i skuteczności podejmowanych działań w szkole w r. szk. 2017/2018.....	
2.5. Tematyka obserwacji zajęć.	
3. Wyniki i wnioski z monitorowania procesów zachodzących w szkole.	
3.1. Indywidualizacja w nauczaniu	
3.1.1. Działania podejmowane w szkole w celu indywidualizacji w nauczaniu	
3.1.2. Dostosowywanie wymagań edukacyjnych do potrzeb i możliwości uczniów	
3.1.3. Indywidualizacja w bieżącej pracy z uczniem – wyniki obserwacji lekcji	
3.1.4. Wnioski z obserwacji lekcji.	
3.1.5. Indywidualizacja pracy z uczniem zdolnym.....	
4. Ocena organizacji i efektywności pomocy psychologiczno-pedagogicznej świadczonej uczniom w roku szkolnym 2017/18	
4.1. Informacje ogólne i statystyczne	
4.2. Ocena organizacji pomocy pp	
4.3. Rodzaje zajęć prowadzonych w szkole w celu wspierania uczniów	
4.4. Baza szkoły i wyposażenie na potrzeby prawidłowej realizacji ppp	
4.5. Realizacja zaleceń zawartych w opiniach i orzeczeniach	
4.6. Działania wspierające nauczycieli w zakresie pracy z uczniem ze spe	
4.7. Wyniki kontroli prowadzonych w ramach nadzoru pedagogicznego	
4.8. Wnioski końcowe i rekomendacje do pracy w roku szk. 2018/19	
5. Proces wychowawczy – działania oraz ocena efektywności i skuteczności.	
5.1. Rekomendacje i zalecenia do pracy w zakresie zwiększenia roli wychowawczej szkoły oraz sposobów realizacji wniosków.	
6. Realizacja zadań statutowych szkoły.	
7. Remonty w II semestrze r. szk. 2017/2018.	
8. Inne zadania dyrektora wykonywane w ramach nadzoru pedagogicznego.	
9. Ocena efektywności kształcenia wraz z analizą egzaminów zewnętrznych	
9.1. Wyniki klasyfikacji rocznej – ujęcie statystyczne	
9.2. Ocena efektywności kształcenia na podstawie wewnętrznych badań edukacyjnych osiągnięć uczniów	
9.3. Analiza EWD. Wnioski i rekomendacje do organizacji i prowadzenia procesu nauczania	
9.4. Udział uczniów i ich osiągnięcia w zawodach, konkursach, przeglądach	

1. Wstęp

Nadzór pedagogiczny sprawowany przez Dyrektora Zespołu Szkół Ogólnokształcących w Strzelinie oraz wicedyrektora, w roku szkolnym 2017/18 prowadzony był zgodnie z zasadami określonymi w nowych przepisach oświatowych obowiązujących od 1 września 2017 roku, a dokładnie:

- zapisami art. 55 ust. ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 r., poz. 59 ze zm.),
- rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia z dnia 25 sierpnia 2017 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego (Dz. U. z 2017 r. poz.1658).

Zgodnie z art. 55 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 r., poz. 59 ze zm.) nadzór pedagogiczny polegał na:

- obserwowaniu, analizowaniu i ocenianiu przebiegu procesów kształcenia i wychowania oraz efektów działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej szkół i placówek;
- ocenianiu stanu i warunków działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej szkół i placówek;
- udzielaniu pomocy szkołom i placówkom, a także nauczycielom w wykonywaniu ich zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych;
- inspirowaniu nauczycieli do poprawy istniejących lub wdrożenia nowych rozwiązań w procesie kształcenia, przy zastosowaniu innowacyjnych działań programowych, organizacyjnych lub metodycznych, których celem jest rozwijanie kompetencji uczniów.

W zakresie wymienionym w ust. 1 pkt. 1 i 2 rozporządzenia nadzorowi podlegało w szczególności:

- posiadanie przez nauczycieli wymaganych kwalifikacji do prowadzenia przydzielonych im zajęć;
- realizacja podstaw programowych i ramowych planów nauczania;
- przestrzeganie zasad oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów oraz przeprowadzania egzaminów, a także przestrzeganie przepisów dotyczących obowiązku szkolnego oraz obowiązku nauki;
- przestrzeganie statutu szkoły lub placówki;
- przestrzeganie praw dziecka i praw ucznia oraz upowszechnianie wiedzy o tych prawach;
- zapewnienie uczniom bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki.

Zgodnie z § 3. 1. rozporządzenia nadzór pedagogiczny był realizowany przez wykonywanie zadań i czynności określonych w art. 55 ustawy, w trybie działań planowych i doraźnych. Działania planowe i doraźne prowadzone przez dyrektora szkoły wynikały z potrzeb szkoły.

Formami nadzoru pedagogicznego były:

- 1) ewaluacja;
- 2) kontrola;
- 3) wspomaganie;
- 4) monitorowanie.

Dyrektor szkoły we współpracy z wicedyrektorem, w ramach sprawowanego nadzoru pedagogicznego:

- 1) przeprowadził ewaluację wewnętrzną w trzech obszarach i wykorzystał jej wyniki do doskonalenia jakości pracy szkoły
- 2) kontrolował przestrzeganie przez nauczycieli przepisów prawa dotyczących działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej szkoły,
- 3) wspomagał nauczycieli w realizacji ich zadań, w szczególności przez:
 - a) diagnozę pracy szkoły,
 - b) planowanie działań rozwojowych, w tym motywowanie nauczycieli do doskonalenia zawodowego,
 - c) prowadził działania rozwojowe, w tym organizował szkolenia i narady;
- 4) monitorował pracę szkoły lub placówki;
- 5) analizował dokumentację przebiegu nauczania;
- 6) obserwował prowadzone przez nauczycieli zajęcia dydaktyczne, wychowawcze i opiekuńcze oraz inne zajęcia i czynności wynikające z działalności statutowej szkoły lub placówki.

Dyrektor szkoły opracował na rok szkolny 2017/18 plan nadzoru pedagogicznego, który przedstawiał na zebraniu Rady Pedagogicznej w dniu 13 września 2017 roku.

W związku z wydanym w dniu 25 stycznia 2018 roku rozporządzeniem MEN zmieniającym rozporządzenie w sprawie zakresu i form prowadzenia w szkołach i placówkach systemu oświaty działalności wychowawczej, edukacyjnej, informacyjnej i profilaktycznej w celu przeciwdziałania narkomanii (Dz. U. z 2018 r., poz. 214), korzystając z uprawnienia zapisanego w § 23 rozporządzenia o nadzorze pedagogicznym, dyrektor szkoły wprowadził zmianę w planie nadzoru pedagogicznego na rok szkolny 2017/18 poprzez dopisanie dodatkowego obszaru do ewaluacji, tj. przeprowadzenie diagnozy w zakresie występujących w środowisku szkolnym czynników chroniących i czynników ryzyka, ze szczególnym uwzględnieniem zagrożeń związanych z używaniem substancji psychotropowych.” - termin luty 2018 roku. Rada Pedagogiczna została poinformowana o zmianie w dniu lutego 2018 r.

Nadzór pedagogiczny w roku szkolnym 2017/2018 był realizowany z uwzględnieniem zasad:

- a) jawności wymagań i sposobów ich realizacji – dyrektor określił to w formie procedur, instrukcji postępowania, ustnych wyjaśnień, wskazówek;
- b) obiektywnej i pełnej oceny jakości pracy szkoły w wybranych obszarach, a także pracy poszczególnych nauczycieli;
- c) sprzyjania i wyzwalania samodzielności i aktywności nauczycieli na rzecz pobudzania i umacniania poczucia odpowiedzialności za efekty własnej pracy;
- d) etyki zawodowej.

Zasady nadzoru prowadzonego przez dyrektora szkoły zostały określone w formie pisemnej w załączniku do Zarządzenia Dyrektora Zespołu Szkół Ogólnokształcących w Strzelinie Nr 2018/2017 – „Regulamin nadzoru pedagogicznego”. Wewnątrzszkolne prawo z zakresu nadzoru pedagogicznego zunifikowało postępowanie stron nadzoru i sprawiło, że obie strony przestrzegały tych zasad, nie rodziło to niepokojów i konfliktów zarówno w trybie samego jego prowadzenia, jak również w rozumieniu czytelności przedmiotu nadzoru.

Nadzór pedagogiczny był sprawowany planowo i systematycznie.

Czynności dyrektora szkoły, wynikające z obowiązku sprawowania nadzoru, w całym roku szkolnym miały różny charakter. Wynikało to z wielorakich funkcji nadzoru. Wśród nich uznaje za najważniejsze:

- funkcję diagnostyczną w zakresie badania stopnia spełniania przez szkołę standardów oceny jakości jej pracy; diagnozowania problemów i przyczyn ich powstawania; prowadzenia ewaluacji służącej diagnozowaniu, ocenie procesów i efektów pracy szkoły;
- funkcję wspomagającą w zakresie: doskonalenia pracy nauczycieli; realizacji zadań ujętych w planach rozwoju, uzyskiwania kolejnych stopni awansu zawodowego. Funkcja wspomagająca realizowana była poprzez organizację szkoleń wewnętrznych, kierowanie na formy doskonalenia zewnętrznego, doradztwo zawodowe, prezentowanie tzw. „dobrej praktyki” na zajęciach otwartych i pokazowych;
- funkcję kontrolno – oceniającą w zakresie:
 - a) przestrzegania prawa oświatowego, w tym określonego w statucie szkoły,
 - b) przestrzegania zasad bezpieczeństwa uczniów,
 - c) realizacji postaw programowych, planów nauczania,
 - d) realizacji szkolnego Programu wychowawczego – profilaktycznego,
 - e) stosowania wewnątrzszkolnego systemu oceniania, klasyfikowania i promowania,
 - f) przestrzegania praw dziecka i ucznia,
 - g) realizacji pomocy psychologiczno- pedagogicznej zarówno uczniom, jak i rodzicom,
 - h) realizacji indywidualnego toku nauki, programu i indywidualnego nauczania,
 - i) oceny pracy nauczycieli,
 - j) przestrzegania dyscypliny pracy.

Znajomość i czytelność zasad, trybu i przedmiotu nadzoru sprawiło, że cele nadzoru zostały osiągnięte, a nauczyciele dostrzegali w nim charakter wspomagający i diagnostyczny – oceniający, a nie tylko kontrolujący.

2. Ogólne informacje o pracy szkoły w roku szk. 2017/2018

Informacje ogólne

- I. Ogółem uczniów:**
- II. Ilość oddziałów: 15 (13 – LO, 2 – GD)**

III. Nauczyciele wg stopnia awansu:

- 1) stażyści – (do 3 marca 2018 r.)**
- 2) kontraktowi – 8**
- 3) mianowani – 6**
- 4) dyplomowani – 32**

IV. Liczba specjalistów:

- pedagog – 1 etat**
- psycholog – pracownik Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Strzelinie, pełniący dyżur w szkole raz w tygodniu;**
- oligofrenopedagog – 2 – zatrudnieni na 2/18 etatu;**
- surdopedagog – zatrudniony na 2/18 etatu;**
- nauczyciele bibliotekarze 1,5 etatu;**
- pracownicy administracji – 3 etaty**
- pracownicy obsługi – 7 etatów**

2.1. Priorytety w pracy szkoły w roku szk. 2017/18 i sposoby ich realizacji

Ministerstwo Edukacji Narodowej w piśmie z dnia 6 lipca 2017 roku wskazało najważniejsze kierunki polityki oświatowej w roku szkolnym 2017/18. Były to:

1. Wdrażanie nowej podstawy programowej.
2. Podniesienie jakości edukacji matematycznej, przyrodniczej i informatycznej.
3. Bezpieczeństwo w internecie. Odpowiedzialne korzystanie z mediów społecznych.
4. Wprowadzanie doradztwa zawodowego do szkół / placówek.
5. Wzmacnianie wychowawczej roli szkoły.
6. Podnoszenie jakości edukacji włączającej w szkołach i placówkach systemu oświaty.

Główne cele w pracy dyrekcji szkoły i nauczycieli w roku szkolnym 2017/18 zostały wskazane na podstawie kierunków polityki oświatowej MEN, wyników i wniosków z nadzoru pedagogicznego z ubiegłego roku szkolnego oraz misji naszej szkoły i statutowych zadań placówki oświatowej określonych w przepisach prawa oświatowego oraz nowym Programie wychowawczo-profilaktycznym.

Głównymi celami pracy w roku szkolnym 2017/18 było:

- A. Podniesienie jakości edukacji matematycznej / przyrodniczej poprzez efektywną i skuteczną działalność edukacyjną, w tym z wykorzystaniem technologii IT, zapewniającej każdemu dziecku / uczniowi, zarówno zdolnemu, jak i z różnymi niepełnosprawnościami czy deficytami rozwój i odnoszenie sukcesów na miarę możliwości i potrzeb.
- B. Dostosowywanie na etapie planowania oraz modyfikowanie, w trakcie realizacji, procesu edukacyjnego i procesów wspomagania rozwoju i edukacji do indywidualnych potrzeb edukacyjnych uczniów oraz ich możliwości, w oparciu o wyniki obserwacji ucznia, diagnozy środowiskowej i systematycznie prowadzonych przez nauczycieli badań edukacyjnych oraz autoewaluacji pracy własnej przez nauczycieli.
- C. Kształtowanie umiejętności uczniów w zakresie prawidłowego funkcjonowania w środowisku cyfrowym, w szczególności w środowisku tzw. nowych mediów, ze szczególnym uwzględnieniem portali społecznościowych.
- D. Wypracowanie i wdrożenie *Systemu pomocy psychologiczno-pedagogicznej* w celu zunifikowania zasad organizacji i świadczenia pomocy psychologiczno-pedagogicznej, jednoznacznego wskazania zadań i obowiązków wychowawcy, nauczycieli i specjalistów zatrudnionych w szkole.
- E. Opracowanie jednego Programu wychowawczo-profilaktycznego w oparciu o wyniki pogłębionych analiz potrzeb i kłopotów wychowawczych zgłaszanych przez rodziców oraz nauczycieli, problemów wynikających z wieku dorastania, z uwzględnieniem zagrożeń środowiskowych, zagrożeń cyberbullingiem, przemocą, narkomanią oraz innymi zagrożeniami cywilizacyjnymi oraz w oparciu o wyniki diagnozy czynników chroniących i czynników ryzyka ich wystąpienia, w tym opracowanie „*Strategii szkolnej w zakresie działań wychowawczych, profilaktycznych, edukacyjnych i informacyjnych w celu zapewnienia bezpieczeństwa uczniom*”.
- F. Pogłębianie umiejętności społeczności szkolnej do edukacji włączającej.
- G. Kontynuowanie i wzmacnianie pracy zespołowej nauczycieli na rzecz doskonalenia procesów edukacyjnych.
- H. Wypracowanie i wdrożenie standardów jakości pracy nauczyciela w celu opracowania Regulaminu ocen pracy nauczyciela.
- I. Systematyczne włączanie rodziców w organizację pracy szkoły oraz proces edukacyjny własnych dzieci. Aktywizowanie działalności Rady Rodziców.

J. Zapewnianie bezpieczeństwa uczniom, w tym:

- a) pogłębianie umiejętności nauczycieli do podejmowania właściwych reakcji w sytuacjach kryzysowych np. ataku terrorystycznego, napaści, podłożenia bomby, zagrożenia biologicznego, chemicznego (*szkolenia, aktualizacja procedur postępowania w sytuacjach trudno wychowawczych*),
- b) opracowanie „Strategii szkolnej w zakresie działań wychowawczych, profilaktycznych, edukacyjnych i informacyjnych w celu zapewnienia bezpieczeństwa uczniom”.
- c) kształtowanie umiejętności uczniów w zakresie prawidłowego funkcjonowania w środowisku cyfrowym, w szczególności w środowisku tzw. nowych mediów,
- d) zwiększanie skuteczności działań wychowawczych i profilaktycznych na rzecz bezpieczeństwa i tworzenia przyjaznego środowiska w szkole, w szczególności przeciwdziałanie krzywdzeniu dzieci zarówno w świecie realnym, jak i w Internecie,
- e) przeciwdziałanie używaniu substancji psychoaktywnych przez uczniów,

K. Wspomaganie rozwoju zawodowego nauczycieli, zgodnie ze zdiagnozowanymi potrzebami w formie szkoleń zewnętrznych, e-szkoleń i WDN-u. Wyposażenie nauczycieli w wiedzę i umiejętności do:

- a) świadczenia pomocy psychologiczno-pedagogicznej w bieżącej pracy z uczniem,
- b) rozpoznawania umiejętności i możliwości uczniów z uwzględnieniem środowiska społecznego,
- c) podejmowania poprawnych reakcji w sytuacjach kryzysowych,
- d) stosowania w sytuacjach koniecznych procedury Niebieskiej Karty.

2.2. Priorytety dyrektora w zakresie nadzoru pedagogicznego w roku szk. 2017/2018

W roku szkolnym 2017/18 szczególnemu nadzorowi podlegały:

1. Realizacja nowej podstawy programowej kształcenia ogólnego z poszczególnych przedmiotów, a w szczególności:

- 1) uwzględnianie zalecanych warunków i sposobów realizacji podstaw programowych dla poszczególnych przedmiotów w planowaniu pracy nauczyciela i bieżącej pracy;
- 2) kontrola planów pracy nauczyciela (rozkładów materiałów) i opracowanych wymagań edukacyjnych pod względem kompletności umieszczenia w nich podstawy programowej;
- 3) kontrola dostosowania wymagań edukacyjnych do możliwości i potrzeb uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi;
- 4) wykorzystywania zasobów szkoły i środowiska w procesie kształcenia;
- 5) przeprowadzanie ewaluacji pracy własnej przez nauczyciela na podstawie oceny osiągnięć uczniów;

- 6) prowadzenie ewaluacji programów nauczania, dobranych treści kształcenia w oparciu o wyniki badań edukacyjnych wiedzy, kompetencji i umiejętności uczniów.
- 2. Organizacja pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkole i jej efektywność. Przestrzeganie zasad „Systemu Pomocy ppp w szkole”, a w szczególności:**
 - 1) udzielanie pomocy pp przez nauczycieli w bieżącej pracy z uczniem;
 - 2) współpraca nauczycieli pracujących w jednym oddziale w zakresie komunikowania się o postępach ucznia, wypracowania ujednoczonych sposobów i metod pracy z uczniem, wzajemnej pomocy;
 - 3) realizacja zaleceń wskazanych w IPET –ach;
 - 4) indywidualizacja nauczania na zajęciach dydaktycznych,
 - 5) spełnianie przez wychowawcę klasowego funkcji koordynatora pomocy pp w klasie.
- 3. Sposób dostosowania wymagań edukacyjnych z poszczególnych edukacji dla uczniów objętych pomocą psychologiczno-pedagogiczną w obszarach:**
 - 1) zewnętrznej organizacji procesu nauczania;
 - 2) warunków prowadzenia procesu edukacyjnego;
 - 3) dostosowania treści kształcenia;
 - 4) warunków i kryteriów sprawdzania poziomu wiedzy i umiejętności.
- 4. Ocenianie spełniania funkcji wychowawczej szkoły poprzez realizację Programu Wychowawczego – profilaktycznego, a w szczególności w celu wzmacniania czynników chroniących i obniżanie zagrożenia w obszarach zdiagnozowanych ryzyk.**
- 5. Stosowanie przez nauczycieli metod i form oceniania sprzyjających uczeniu się uczniów i wykorzystywaniu wiedzy w praktyce.**
- 6. Działania nauczycieli w zakresie indywidualizacji pracy z uczniem (*planowanie, realizacja, analiza i wnioskowanie, modyfikowanie*).**
- 7. Wykorzystywanie pomieszczeń biblioteki i czytelnicy oraz księgozbiorów w realizacji programów nauczania.**
- 8. Monitorowanie pracy zespołowej nauczycieli, w szczególności w zakresie:**
 - 1) wspólnego planowania i realizacji procesów edukacyjnych;
 - 2) wzajemnej pomocy, wymianie doświadczeń;
 - 3) dokumentowania pracy zespołów;
 - 4) analizowania jakościowych wyników egzaminów zewnętrznych i wyników wewnętrznych badań edukacyjnych i formułowania wniosków do dalszej pracy;
 - 5) realizacja wniosków z analizy badań edukacyjnych uczniów.
- 9. Ocena poprawności stosowania przez nauczycieli prawa oświatowego w praktyce szkolnej.**

2.3. Sprawozdanie z realizacji priorytetów pracy szkoły w roku szk. 2017/2018

A	Podniesienie jakości edukacji matematycznej / przyrodniczej poprzez efektywną i skuteczną działalność edukacyjną, w tym z wykorzystaniem technologii IT, zapewniającej każdemu uczniowi, zarówno zdolnemu, jak i z różnymi niepełnosprawnościami czy deficytami rozwój i odnoszenie sukcesów na miarę możliwości i potrzeb.
---	--

W celu realizacji zadania A w szkole w roku szk. 2017/18:

1. Wychowawcy klas wraz z pedagogiem szkolnym zdiagnozowali w terminie do 20 września techniki uczenia się uczniów klas. Diagnozę przeprowadzono z wykorzystaniem metod obserwacyjnych, badań testowych oraz na podstawie wywiadu z rodzicami. Informacje o sposobach uczenia się poszczególnych uczniów i całych klas przedstawione zostały na zebraniach zespołów nauczycielskich uczących w danej klasie. Informacje zostały wykorzystane przy doborze metod nauczania, ustalaniu tempa lekcji, doborze pomocy dydaktycznych.
2. Metodami dialogowymi (*wywiady, rozmowy indywidualne*) ustalono zainteresowania uczniów i na tej podstawie przygotowano w ramach przydzielonych godzin dodatkowych przez organ prowadzący - ofertę zajęć pozalekcyjnych.
3. Wprowadzono systemowe rozwiązania na rzecz wspierania ucznia – opracowano „System pomocy psychologiczno-pedagogicznej”. Uczniom posiadającym opinie poradni pp i innym uczniom wymagającym różnorodnej pomocy psychologicznej, w tym dyskalkulii. Pomoc psychologiczna była udzielana 39 uczniom w szkole. Identyfikowanie potrzeb dokonywali nauczyciele, także oni świadczyli tę pomoc w bezpośredniej pracy z uczniami.
4. W szkole powołano Zespół Wspierający, którego głównym zadaniem była troska o uczniów z orzeczeniami pp. Dla każdego z nich (*5 osób*) opracowano Indywidualny Program Edukacyjno- terapeutyczny oraz dokonano dwukrotnie w roku szkolnym oceny efektywności rozwoju uczniów i skuteczności pomocy pp.
5. Realizowano System Badań Edukacyjnych w szkole, w tym sformułowano zadania dla nauczycieli w zakresie tworzenia narzędzi pomiaru dydaktycznego, zasady analiz statystycznych stosowanych do opracowania wyników badań, sposób prezentacji i komunikowania wniosków. Zgodnie z jego zapisami opracowano plan badań edukacyjnych umiejętności kluczowych.

Wyniki wszystkich pomiarów dydaktycznych przeprowadzanych w roku szkolnym 2017/18 prezentowano na posiedzeniach zespołów przedmiotowych:

6. Wychowawcy klas aktywizowali uczniów do pomocy koleżeńskiej poza szkołą oraz poprzez stosowanie metod pracy w grupie lub w parach, dobierając do grupy uczniów o różnicowanym poziomie wiedzy.
7. W ramach samokształcenia nauczyciele matematyki i nauczyciel fizyki przeprowadzili 3 lekcje otwarte. Ich głównym celem była prezentacja sposobów indywidualizowania nauczania matematyki w bieżącej pracy oraz wykorzystywania programów multimedialnych w procesie nauczania matematyki i sprawdzania umiejętności uczniów.
8. W tym celu (dodatkowo) zaplanowano modernizację gabinetów matematycznych i wyposażenie ich w ramach realizacji projektu unijnego w nowoczesne środki dydaktyczne i sprzęt elektroniczny do wykorzystywania podczas zajęć – przez nauczyciela i uczniów. Poza tym nauczyciele systematycznie motywowali uczniów do udziału w konkursach i olimpiadach matematycznych (więcej informacji w liście konkursów organizowanych przez nauczycieli ZSO w Strzelinie).
9. 27 lutego 2018 r. odbyło się szkolenie z zakresu pracy z uczniami autystycznymi — szkolenie poprowadziła przez P. Renata Gołębiowska – pedagog, neurologopeda, wykładowca uniwersytetu SWPS i DSW we Wrocławiu.

B	<p>Dostosowywanie na etapie planowania oraz modyfikowanie, w trakcie realizacji, procesu edukacyjnego i procesów wspomagania rozwoju i edukacji do indywidualnych potrzeb edukacyjnych uczniów oraz ich możliwości, w oparciu o wyniki obserwacji ucznia, diagnozy środowiskowej i systematycznie prowadzonych przez nauczycieli badań edukacyjnych oraz autoewaluacji pracy własnej przez nauczycieli.</p>
---	--

W celu realizacji zadania **B** w szkole w roku szk. 2017/18:

1. W miesiącu wrześniu 2017 roku nauczyciele wchodzący w skład oddziałowych zespołów nauczycielskich dokonali analizy osiągnięć uczniów z poprzedniego etapu edukacyjnego w celu ustalenia możliwości i potrzeb uczniów w danym oddziale – analiza przeprowadzana była z wykorzystaniem wyników sprawdzianów/egzaminów zewnętrznych, sprawdzianów „na wejściu” oraz informacji rodziców i informacji zawartych w opiniach i orzeczeniach.
2. Po ustaleniu braków w zakresie konkretnych umiejętności oraz podstawowych wiadomości uczniów, począwszy od 20 września 2017 roku nauczyciele w ramach zajęć wg art. 42 zorganizowali pierwszy rodzaj zajęć dydaktyczno-wyrównawczych. Były one kierowane do grup międzyoddziałowych celem wyrównania braków w zakresie konkretnych umiejętności, których nieposiadanie utrudniałoby przyswajanie nowych treści.
3. Udział uczniów w tych zajęciach wynosił 50% ogółu uczniów ze wskazań nauczycieli.

Stwierdza się duże zainteresowanie rodziców postępami swoich dzieci w pokonywaniu trudności.

4. Wprowadzono systemowe rozwiązania na rzecz wspierania ucznia – opracowano System pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniom posiadającym opinie poradni pp i innym uczniom wymagającym różnorodnej pomocy psychologicznej. Do końca września 2017 roku dostosowano IPET-y do nowych przepisów prawnych. Pomoc psychologiczna była udzielana 39 uczniom w szkole. Identyfikowanie potrzeb dokonywali nauczyciele, także oni świadczyli tę pomoc w bezpośredniej pracy z uczniami.
5. W szkole powołano Zespół Wspierający, którego głównym zadaniem była troska o uczniów z orzeczeniami pp. Dla każdego z nich (5 osób) opracowano Indywidualny Program Edukacyjno- terapeutyczny oraz dokonano dwukrotnie w roku szkolnym oceny efektywności rozwoju uczniów i skuteczności pracy.
6. Planowanie zajęć dydaktyczno-wyrównawczych w poszczególnych okresach szkolnych odbywało się w zespołach przedmiotowych. Nauczyciele określali cele operacyjne do osiągnięcia dla pojedynczego ucznia. Uczeń i rodzice byli na bieżąco informowani o stopniu osiągania określonych wcześniej indywidualnych celów.
7. Modyfikowano, na podstawie śródrocznych wyników badań dydaktycznych prowadzonych przez nauczyciela plany pracy dydaktycznej (tematykę lekcji). Informacje o zmianach w tempie realizacji programów nauczania nauczyciele składali w formie pisemnej informacji do dyrektora szkoły.
8. Nauczyciele uczący w danym oddziale ściśle współpracowali w zakresie wspierania kształcenia najslabiej opanowanych umiejętności (korelacja treści kształcenia, przekazywanie na bieżąco uwag o trudnościach w kształceniu konkretnych umiejętności). Protokoły zebrań zespołów nauczycielskich potwierdzają zebrania poświęcone temu problemowi.
9. Zapoznano wszystkich nauczycieli na zebraniach przedmiotowych, jak pracować z uczniami ze spe., a następnie w zespołach nauczycieli prowadzących zajęcia w poszczególnych oddziałach. Nauczyciele zostali przygotowani do opracowania dostosowań wymagań edukacyjnych dla uczniów ze spe w zakresie organizacji nauczania, dobieranych treści kształcenia oraz najskuteczniejszych form i metod pracy.
10. Wspomagano proces opieki i kształcenia pracownikami Poradni Pedagogicznej w Strzelinie. Specjalista zatrudniony w Poradni uczestniczył w opracowywaniu IPET-ów oraz w ocenie efektywności pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

C	<p>Kształtowanie umiejętności uczniów w zakresie prawidłowego funkcjonowania w środowisku cyfrowym, w szczególności w środowisku tzw. nowych mediów, ze szczególnym uwzględnieniem portali społecznościowych.</p>
---	--

1. Opracowano i zrealizowano w ramach Programu Wychowawczo-profilaktycznego cykl zajęć w każdej klasie zawierający tematykę: korzystanie z informacji, relacje w środowisku medialnym, kreatywne korzystanie z mediów, jakie wartości ukrywają się w przekazach, jak bezpiecznie działać w sieci, informacje o nas w sieci w sieciowej społeczności oraz inne w zależności od wiekowej dojrzałości uczniów.
2. Przeprowadzono w dniu 04 kwietnia 2018 r. otwartego szkolenia dla chętnych rodziców celem wskazania najczęstszych sposobów korzystania przez dzieci z mediów i wskazania potencjalnych zagrożeń.
3. Poszerzono współpracę z instytucjami i podmiotami, które wspierały działania szkoły na rzecz prawidłowego funkcjonowania uczniów w środowisku cyfrowym.

D	<p>Wypracowanie i wdrożenie <i>Systemu pomocy psychologiczno-pedagogicznej</i> w celu zunifikowania zasad organizacji i świadczenia pomocy psychologiczno-pedagogicznej, jednoznacznego wskazania zadań i obowiązków wychowawcy, nauczycieli i specjalistów zatrudnionych w szkole.</p>
---	--

1. W terminie do 15 września 2017 roku nauczyciele wchodzący w skład Zespołów przedmiotowych zapoznali się z zasadami udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz zasadami organizowania nauczania uczniom z niepełnosprawnościami.
2. Na podstawie przedstawionych propozycji wewnętrznych uregulowań świadczenia pomocy ppp „*System pomocy psychologiczno-pedagogicznej*” został wprowadzony zarządzeniem dyrektora szkoły.

E	<p>Opracowanie jednego Programu wychowawczo-profilaktycznego w oparciu o wyniki pogłębionych analiz potrzeb i kłopotów wychowawczych zgłaszanych przez rodziców oraz nauczycieli, problemów wynikających z wieku dorastania, z uwzględnieniem zagrożeń środowiskowych, zagrożeń cyberbullingiem, przemocą, narkomanią oraz innymi zagrożeniami cywilizacyjnymi oraz w oparciu o wyniki diagnozy czynników chroniących i czynników ryzyka ich wystąpienia, w tym opracowanie „<i>Strategii szkolnej w zakresie działań wychowawczych, profilaktycznych, edukacyjnych i informacyjnych w celu zapewniania bezpieczeństwa uczniom</i>”.</p>
---	---

Rada Pedagogiczna od dwóch lat przygotowywała się do opracowania nowego Programu Wychowawczo-profilaktycznego, który zgodnie z obecnymi przepisami jest jednym dokumentem, określającym działania nauczycieli i szkoły na rzecz wspomagania rodziców w wychowaniu ich dzieci oraz wspierających uczniów na rzecz własnego osobowościowego rozwoju.

Zgromadzony materiał pozwolił na stworzenie w pierwszych dniach września 2017 roku, adekwatnego do potrzeb, z zachowaniem uznawanych wartości, wspomagającego eliminowanie niepożądanych zachowań wśród uczniów, akceptowanego przez samą młodzież jak i rodziców oraz zgodnego z celami kształcenia ogólnego Programu Wychowawczo-profilaktycznego. Główna tematyka uwzględniona w programie to:

1. Środki psychoaktywne;
2. Przemoc;
3. Cyberprzemoc;
4. Rozwijanie kompetencji czytelniczych oraz upowszechnianie czytelnictwa u młodzieży szkolnej;
5. Relacje z rodzicami;
6. Wychowanie do wartości;
7. Budowanie pewności siebie (świadomości samego siebie, realnych aspiracji życiowych, pewności siebie i zaradności życiowej);
8. Prawidłowe relacje rodzinne.
9. Samobójstwa i zachowania autoagresywne;
10. Społeczność szkolna – Bezpieczeństwo w społeczności szkolnej i trudności w nawiązywaniu kontaktów rówieśniczych;
11. Zdrowy tryb życia;
12. Trudności w nauce i sposoby motywowania do pracy;
13. Budowanie świadomości przynależności narodowej.

Na bazie już powziętych wcześniej informacji, Zespół Wychowawczy w uzgodnieniu z Radą Rodziców rozszerzył Program wychowawczy o część „*Wychowanie do wartości*”.

Suplement „*Kształtowanie postaw oraz wartości*” stanowił źródło inspiracji oraz dyrektyw dla dyrekcji szkoły oraz kadry pedagogicznej.

Według Ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz.U. 2017 poz. 59): „*Nauczanie i wychowanie – respektując chrześcijański system wartości – za podstawę przyjmuje uniwersalne zasady etyki. Kształcenie i wychowanie służy rozwijaniu u młodzieży poczucia odpowiedzialności, miłości Ojczyzny oraz poszanowania dla polskiego dziedzictwa kulturowego, przy jednoczesnym otwarciu się na wartości kultur Europy i świata. Szkoła winna zapewnić każdemu uczniowi warunki niezbędne do jego rozwoju, przygotować go do wypełniania obowiązków rodzinnych i obywatelskich w oparciu o zasady solidarności, demokracji, tolerancji, sprawiedliwości i wolności*”.

Szkoła, chcąc w prawidłowy sposób przekazywać uczniom system wartości skupiła się na:

- a) zaspokajaniu potrzeb emocjonalnych uczniów,
- b) modelowanie postaw uczniów,
- c) zachęcanie uczniów do ciągłego działania,
- d) stosowanie metod aktywizujących.

F/e	Przeciwdziałanie używaniu substancji psychoaktywnych przez uczniów
-----	---

Realizując działania opisane w Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 sierpnia 2015 r. „w sprawie zakresu i form prowadzenia w szkołach i placówkach systemu oświaty działalności wychowawczej, edukacyjnej informacyjnej i profilaktycznej w celu przeciwdziałania narkomanii” (Dz. U. z 2015 r., poz. 1249) oraz uwzględniając zalecenia zawarte w § 2 ust.1 i 2 rozporządzenia zmieniającego z dnia 23 stycznia 2018 r. (Dz.U. z 2018 r., poz. 214) w naszej placówce zdiagnozowano czynniki ryzyka i czynniki chroniące oraz określono listę działań, mających na celu zapobieganie problemowi narkomanii.

Problematyka badawcza badania ewaluacyjnego koncentrowała się wokół obszarów związanych z: samopoczuciem dzieci/młodzieży w środowisku szkolny, klasowym, relacjami z rówieśnikami, rodzicami, nauczycielami, zainteresowaniami, obowiązującymi zasadami. Ponadto w klasach starszych zostały zadane pytania o substancje psychoaktywne (narkotyki, dopalacze) – głównie o wiedzę o nich, a także ich dostępność.

W tym celu zorganizowano 16 lutego 2018 r. spotkanie młodzieży z klas IIGD, IIB i II c LO z policjantem z KPP w Strzelinie st. asp. Jackiem Wasiem z zakresu uzależnień i skutków uzależnień. 20 lutego 2018 r. odbyło się spotkanie uczniów kl. IIA z P. Jackiem Wasiem na temat uzależnień i przeciwdziałania uzależnieniom, a spotkania klas Ia i Id z P. J. Wasiem tego samego dnia dotyczyły problemu cyberprzemocy i zapobiegania hejtom. W następnych dniach lutego zorganizowano spotkania kolejnych klas pierwszych i drugich LO z policjantem na te same tematy, w których prelekcję poprowadziła także pani Brygida Makocka z Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej. Spotkanie o tej samej tematyce poprowadzone przez w/w osoby zorganizowano dla rodziców w dniu 9 kwietnia 2018 r.

W szkole zorganizowano także Dzień Bezpieczeństwa Internetowego połączony z akcją oplakatowania szkoły na temat cyberprzemocy i bezpieczeństwa w sieci, połączony z grą internetową na zbieranie punktów. Akcję zorganizowali nauczyciele informatyki P. B. Buła i P. A. Ziółkowski.

Dnia 09.04.18 r. o godz. 11.40 (5 godz. lekcyjna) w auli odbyło się przedstawienie pt.: "Błaszany Bębenek" w wykonaniu aktorów Profilaktyczno-Edukacyjnego Teatru dla dzieci i młodzieży z Trzebini. Tematyka spektaklu ukierunkowana była na problem dopalaczy i używek.

W dniu 11.04.18 r. odbyły się zajęcia z przedstawicielem KPP w Strzelinie P. Jackiem Wasiem na temat uzależnień (klasy drugie) oraz cyberprzemocy (klasy pierwsze).

Wdrożono także zaktualizowane procedury bezpieczeństwa w szkole.

Na bazie przeprowadzonych prac, opracowanych dokumentów oraz wyznaczonych w Rozporządzeniu obszarów, zaplanowane działania zostały podzielone na cztery kategorie, tj. działalność:

1. wychowawczą,
2. edukacyjną,
3. informacyjną,
4. profilaktyczną.

Zaplanowane działania na najbliższe lata szkolne, a rozpoczęte w bieżącym roku mają na celu, opisane w Rozporządzeniu, skuteczne przeciwdziałanie pojawianiu się zachowań ryzykownych związanych z używaniem środków odurzających, substancji psychoaktywnych, środków zastępczych, nowych substancji psychoaktywnych przez uczniów i wychowanków naszej placówki, w szczególności charakteryzujących się nieprzestrzeganiem przyjętych dla danego wieku zwyczajowych norm i wymagań, niosących ryzyko negatywnych konsekwencji dla zdrowia fizycznego i psychicznego oraz jego otoczenia społecznego.

Realizacja powyższych działań przebiegała w ścisłej współpracy:

1. Z rodzicami:

- zebrania klasowe rodziców,
- rozmowy indywidualne w sprawach uczniów,
- spotkania grupowe dotyczące zagrożeń, szkolenia,
- angażowanie w organizację imprez szkolnych,
- mobilizowanie uczniów do aktywności,
- „drzwi otwarte”.

2. Z instytucjami wspierającymi rozwój i wychowanie jak:

- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna,
- instytucje przeciwdziałające narkomanii,
- Ośrodek Zdrowia (lekarze rodzinni),
- GOPS
- Strzeliński Ośrodek Kultury
- Sąd Rodzinny,
- Policja.

W realizacji działań brali udział wszyscy uczniowie.

2.4. REALIZACJA PLANU MONITOROWANIA

przebiegu i skuteczności działań podejmowanych szkole w roku szk. 2017/2018

- monitorowanie – zorganizowane i systematyczne obserwowanie zdarzeń szkolnych
Monitorowaniu podlegało w szczególności:

1. Stosowanie zasad oceniania z zachowaniem motywującego charakteru oceny.	
Osoby monitorujące	Zakres / formy
Wychowawcy klas	Analiza zapisów w dziennikach lekcyjnych: systematyczność oceniania, analiza skarg i wniosków zarówno uczniów jak i rodziców;
Pedagog szkolny	Analiza zgłaszanych przez uczniów trudności w nauce.
Dyrektor szkoły	Kontrola pisemnych uzasadnień ocen z prac klasowych.

2. Uczęszczanie uczniów na zajęcia	
Osoby monitorujące	Zakres/ formy
Wychowawcy klas	Analiza zapisów w dziennikach lekcyjnych, Miesięczne zestawienia obecności
Pedagog szkolny	Analiza zgłaszanych przez wychowawcę przypadków licznie opuszczonych zajęć. Zgłaszanie dyrektorowi szkoły faktu opuszczenia więcej niż 50 % zajęć w miesiącu. Ocena skuteczności podejmowanych działań (poprawy).
Dyrektor szkoły	Kontrola raportów z frekwencji przygotowanych przez wychowawców klas. Wszczynanie postępowania egzekucyjnego – w razie konieczności.

3. Realizacja podstawy programowej z poszczególnych edukacji przedmiotowych	
Osoby monitorujące	Zakres/ formy
Nauczyciele	Rejestrowanie realizacji podstawy programowej w Karcie monitorowania, zgodnie z procedurą wewnątrzszkolną.
Dyrektor/wicedyrektor	<p>Ocena zaproponowanych przez nauczycieli programów nauczania pod kątem kompletności podstawy programowej.</p> <p>Analiza planów pracy dydaktycznej nauczyciela.</p> <p>Obserwacja lekcji.</p> <p>Analiza pisemnych prac uczniowskich.</p> <p>Analiza wyników badań edukacyjnych.</p> <p>Przegląd zapisów tematów lekcji w dziennikach szkolnych.</p>

4. Systematyczność prowadzenia zaplanowanych badań edukacyjnych	
Osoby monitorujące	Zakres/ formy
Dyrektor szkoły	<p>Analiza przygotowań nauczyciela do przeprowadzenia badania z zakresu pomiaru dydaktycznego – kartotek testu wraz z dokonaną taksonomią celów;</p> <p>Analiza opracowanych raportów z badań edukacyjnych : poprawność wnioskowania o wynikach, sposoby wdrażania wniosków, uzmiennianie planów nauczania;</p>

5.	Realizacja wniosków z nadzoru pedagogicznego oraz uchwalonych przez RP sposobów ich realizacji	
Osoby monitorujące	Zakres/ formy	
Przewodniczący zespołów	Wypracowanie szczegółowego planu sposobów realizacji wniosków, które obowiązują poszczególne zespoły nauczycielskie. Przedstawianie po każdym okresie szkolnym sprawozdania z realizacji j/w.	
Dyrektor szkoły / wicedyrektor	Indywidualne rozmowy z nauczycielami o sposobie realizacji wniosków. Analiza stopnia realizacji wniosków, rekomendacji i zaleceń – spotkania z przewodniczącymi zespołów (raz w kwartale)	

6.	Działalność wychowawcza	
Osoby monitorujące	Zakres/ formy	
Pedagog szkolny	Analiza tematyki programów w funkcji dojrzałości wiekowej uczniów. Zgodność programów poszczególnych klas z programami szkoły.	
Dyrektor szkoły	Obserwacja zajęć z wychowawcą. Analiza ustaleń Zespołu Wychowawczego, Analiza sprawozdań wychowawców klas z poszczególnych okresów szkolnych.	

7.	Świadczenie pomocy psychologiczno – pedagogicznej	
Osoby monitorujące	Zakres/ formy	

Wychowawcy klas	<p>Rozpoznawanie potrzeb psychoedukacyjnych wychowanków.</p> <p>Monitorowanie osiągnięć uczniów.</p> <p>Analiza postępów ucznia w zakresie wyrównywania braków w edukacji.</p> <p>Obecność uczniów na zajęciach specjalistycznych.</p>
Pedagog szkolny	<p>Realizacja zaleceń zawartych w Indywidualnym Programie Edukacyjno – Terapeutycznym.</p>
Dyrektor szkoły	<p>Obserwacja zajęć obowiązkowych i zajęć zorganizowanych w ramach pomocy psychologiczno – pedagogicznej.</p> <p>Ewaluacja efektywności świadczenia pomocy psychologiczno-pedagogicznych.</p> <p>Informowanie rodziców o zebraniach Zespołu Wspierającego.</p> <p>Poprawność prowadzenia diagnozy środowiskowej.</p> <p>Dokumentowanie zadań wychowawcy klasowego w zakresie organizacji pomocy pp w klasie.</p>

2.5. TEMATYKA OBSERWACJI ZAJĘĆ - obserwacja doraźne kontrolne, oceniające w roku szkolnym 2017/2018

1. Celem obserwacji zajęć prowadzonych przez nauczycieli było:

- 1) gromadzenie informacji o pracy nauczyciela i stopniu realizacji przez niego zadań edukacyjnych;
- 2) wspomaganie rozwoju zawodowego nauczycieli;
- 3) wzajemne dzielenie się wiedzą, umiejętnościami i doświadczeniem;
- 4) diagnoza realizacji wybranych zadań edukacyjnych;
- 5) ocena rezultatów procesu dydaktycznego, wychowawczego i opiekuńczego, na podstawie bezpośredniej obserwacji umiejętności, postaw i prezentowanej wiedzy uczniów;

2. Obserwacji podlegały:

- 1) obowiązkowe i dodatkowe zajęcia z uczniami;
- 2) spotkania z rodzicami;
- 3) imprezy szkolne – apele, uroczystości, festyny, itp.;

4) wycieczki szkolne.

3. Obserwacji w szczególności w roku szkolnym 2017/18 podlegało:

1. Wykorzystywanie technologii IT w toku lekcji, przygotowania się do lekcji i wykorzystywanie użytkowych programów edukacyjnych w procesie nauczania.
 2. Informowanie uczniów o celach lekcji;
 3. Formułowanie w trakcie zajęć pytań kluczowych;
 4. Uzasadnianie ocen bieżących;
 5. Pozyskiwanie informacji zwrotnej o osiągnięciu celów zajęć;
 6. Indywidualizacja nauczania w toku lekcji lub zajęć;
 7. Angażowanie do pracy uczniów w czasie lekcji;
 8. Kształcenie umiejętności pracy zespołowej, w parach;
 9. Praca domowa – jej zakres, zróżnicowanie w zależności od możliwości uczniów.
-

3. Wyniki i wnioski z monitorowania procesów zachodzących w szkole w roku 2017/2018 **– od planowania, poprzez przebieg, realizację i ocenę skuteczności**

3.1. Indywidualizacja w nauczaniu

3.1. 1. Działania podejmowane w szkole w celu indywidualizacji nauczania

Zgodnie z regulacjami prawnymi MEN nauczyciele naszej szkoły mieli obowiązek indywidualizować pracę z uczniem na obowiązkowych i dodatkowych zajęciach edukacyjnych - zgodnie z potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi ucznia oraz jego możliwościami psychofizycznymi.

Tym samym, indywidualizacja procesu edukacyjnego w szkole była niezwykle istotna. Opierała się na dostrzeganiu przez nauczycieli różnic w rozwoju poszczególnych uczniów oraz dostosowaniem do tych różnic treści, metod i organizacji działań pedagogicznych i była ściśle związana z różnorodnością uczniów i potrzebami edukacyjnymi każdego z nich wynikającymi z etapu rozwojowego na jakim się dany uczeń w danym momencie znajdował, jego potencjału, możliwości, trudności i specyfiki.

W szkole indywidualizacja stosowana była przede wszystkim jako sposób pracy nauczycieli z każdym uczniem, w tym ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w każdym oddziale i na każdym zajęciach.

Nauczyciele umożliwiali uczniom wybór sposobów osiągania celów i metod zdobywania wiedzy i umiejętności poprzez dostosowywanie tempa zajęć, metod i form pracy, tak by zarówno angażować każdego ucznia z osobna, jak i organizować pracę całej klasy.

Zastosowanie indywidualizacji wymagało od nauczyciela umiejętności zdiagnozowania potrzeb edukacyjnych ucznia, znajomości podstawy programowej, wiedzy metodycznej oraz – poza wiedzą o procesie kształcenia - wykazywania się w codziennej pracy różnymi umiejętnościami szczególnie wychowawczymi i społecznymi.

Obowiązkiem każdego nauczyciela było:

- formułowanie dla uczniów wymagań edukacyjnych, które były niezbędne do uzyskania śródrocznych i rocznych ocen klasyfikacyjnych z obowiązkowych i dodatkowych zajęć edukacyjnych w oparciu o realizowany przez nauczyciela program, informowanie o tych wymaganiach uczniów oraz ich rodziców (prawnych opiekunów) na początku roku szkolnego,
- dostosowanie tych wymagań edukacyjnych do potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia objętego pomocą psychologiczno-pedagogiczną.

Aby jednak to było możliwe wychowawcy i nauczyciele wcześniej przeprowadzili diagnozę potencjału i potrzeb uczniów (i na tej podstawie optymalnie dostosowywali opiekę i wsparcie).

W tym celu dokonali:

1. Analizy dokumentów:

- a) dydaktycznych i szkolnych, w tym: testów kompetencji, sprawdzianów, egzaminów, dzienników lecyjnych (dzienników zajęć przedszkolnych), dzienników zajęć pozalekcyjnych – kół zainteresowań, dzienników zajęć specjalistycznych, zawierających informacje o wynikach w nauce, frekwencji, preferowanych zainteresowaniach, uzdolnieniach, formach udzielanej pomocy psychologiczno-pedagogicznej, incydentalnych wydarzeniach z udziałem ucznia, kontaktach nauczycieli z rodzicami itp.;
- b) udostępnionych w szkole za zgodą rodzica, w tym: orzeczeń i opinii poradni psychologiczno-pedagogicznych i specjalistycznych (jeśli uczeń je posiadał), zawierających informacje o poziomie funkcjonowania ucznia w poszczególnych sferach rozwojowych lub poziomie opanowania umiejętności szkolnych, o mocnych i słabych stronach ucznia, w tym zainteresowaniach oraz deficytach i trudnościach, wskazaniach do dalszej pracy;
- c) medycznych, w tym: zaleceń lekarzy i specjalistów, które były zawarte w zaświadczeniach lekarskich i poszpitalnych (za zgodą rodzica), procedur postępowania wobec ucznia z chorobą przewlekłą, znajdujących się w zasobach pielęgniarki szkolnej) itd.,
- d) wytworów uczniowskich. Pomagały one w interpretacji stanu emocjonalno-społecznego ucznia, jego przeżyć, uczuć, pragnień, marzeń. Odzwierciedlały relacje interpersonalne między członkami rodziny ucznia, między uczniem a rówieśnikami oraz wskazywały poziom umiejętności wykonawczych (manualnych, estetycznych) autora pracy.

2. Prowadzili rozmowy:

- a) indywidualne – z uczniem, rodzicami/opiekunami (dotyczące np.: stanu zdrowia ucznia, nastroju, zmian w jego zachowaniu, nawiązywania relacji z osobami dorosłymi i rówieśnikami, sukcesów i trudności, zainteresowań, motywacji do uczenia, preferowanych sposobów uczenia się w domu, spędzania wolnego czasu, stosowanego systemu nagród i kar, ustalonych zasad i norm oraz stopnia ich przestrzegania, długości i jakości czasu przeznaczanego dziecku przez rodziców itd.);
- b) z innymi nauczycielami pracującymi z dzieckiem, specjalistami (np. na temat wyników obserwacji pedagogicznej podczas bieżącej pracy, w tym postępów uczniów, braków i trudności, prezentowanych przez nich zachowań, relacji rówieśniczych, organizacji warsztatu pracy, skuteczności wdrożonych dostosowań i efektywności specjalistycznych form udzielanej pomocy psychologiczno-pedagogicznej itd.);
- c) z innymi osobami – w zależności od problemów ucznia, np.: kuratorami sądowymi, pracownikami socjalnymi, przedstawicielami policji.

3. Przeprowadzali obserwacje zachowań uczniów, poznawali ich środowisko i sytuację rodzinną.

Prowadzone bieżące obserwacje – w różnych sytuacjach szkolnych - były wnikliwe, systematyczne i szczegółowe, dawały wieloaspektowe rozpoznanie potrzeb i możliwości uczniów.

Informacje o uczniach nauczyciele gromadzili podczas:

- zorganizowanych przez nauczyciela działań dydaktycznych w ramach wielostronnej aktywności na terenie szkoły (na lekcjach przedmiotowych);
- zajęć organizowanych poza murami szkoły (podczas spacerów i wycieczek),
- olimpiad i zawodów sportowych, działań praktycznych na terenie ogrodów, zajęć w instytucjach kulturalno-oświatowych itp.);
- inicjowanych przez ucznia (np.: w grupie, w klasie, podczas przerw w szkole, podejmowaniu czynności samoobsługowych, organizacyjnych, działań ukierunkowanych na pomoc, integrację, dzielenie się swoimi zainteresowaniami itp.);
- spotkań okolicznościowych i tematycznych w klasie,
- uroczystości organizowanych dla całej społeczności szkoły,
- zajęć rozwijających zainteresowania i uzdolnienia wynikających z oferty szkoły.

Nauczyciele w prowadzili arkusze obserwacji ucznia. Arkusze obserwacyjne gromadzone były w teczkach indywidualnych uczniów – każdemu z uczniów wychowawca założył taką teczkę.

4. Planując i realizując proces edukacji i wychowania nauczyciele stosowali obowiązujące zasady kształcenia - stanowiące normy postępowania dydaktycznego i ukierunkowujące aktywność uczniów tak, by osiągnęte były zamierzone przez nauczyciela cele kształcenia i jednocześnie respektowana podmiotowość każdego dziecka.

Były to zasady:

- 1) Zasada świadomej aktywności uczniów:
- nauczyciel był świadomy celów kształcenia, ukazywał je uczniom i odpowiednio motywował uczniów do osiągnięcia zamierzonych wyników.
- 2) Zasada pogłębienia:
- działanie na konkretach, wielozmysłowy kontakt ucznia z poznawaną rzeczywistością, nauczanie polisensoryczne.
- 3) Zasada przystępności:
- stopniowanie trudności, konieczność dostosowania materiału nauczania, metod kształcenia i środków dydaktycznych do poziomu rozwoju i możliwości psychofizycznych ucznia, przechodzenie od ogółu do szczegółu.
- 4) Zasada systematyczności:
- uporządkowanie procesu nauczania – uczenia się według logicznej struktury, w oparciu o wyjściowy stan wiedzy i umiejętności ucznia i systematyczne nawiązywanie do tej wiedzy, kształtowanie holistycznego rozumienia otaczającego świata.
- 5) Zasada łączenia teorii z praktyką:
- budowania wiedzy o świecie od działania w praktyce po tworzenie uogólnień

i budowanie wiedzy teoretycznej, powiązanie wiedzy teoretycznej z praktyką.

- 6) Zasada trwałości wiedzy i umiejętności:
 - utrwalanie wiedzy poprzez np. powtarzanie, działanie.
 - 7) Zasada indywidualizacji i zespołowości:
 - uwzględnianie indywidualnych możliwości każdego ucznia, konieczność zachowania indywidualnego podejścia do ucznia w warunkach pracy zespołowej, współpraca i współdziałanie wszystkich uczniów w grupie, co będzie sprzyjać uspołecznianiu młodzieży, uczeniu się reguł współżycia, wzajemnemu uczeniu się od siebie.
 - 8) Zasada samodzielności:
 - stopniowe wdrażanie do samodzielnego działania, myślenia oraz kierowania własną aktywnością, zezwalanie na samodzielne rozwiązywanie problemów, stawianie hipotez i ich weryfikowanie. Sprzyjała ta zasada budowaniu poczucia sprawstwa i pozytywnej samooceny. samodzielnemu zdobywaniu wiedzy oraz rozwijaniu tej umiejętności w pracy umysłowej u uczniów.
 - 9) Zasada pracy na zasobach:
 - w organizacji procesu dydaktyczno-wychowawczego nauczyciel koncentrował się na tym, co uczeń już wie, umie, potrafi, a nie na jego deficytach, trudnościach.
 - 10) Zasada akceptacji i pomocy:
 - akceptacja ucznia takim, jakie jest, pomoc uczniowi w aktywizacji jego zasobów, w usamodzielnieniu się i w przezwyciężeniu trudności rozwojowych. Zasada ta ukierunkowana była także na kształtowanie właściwej atmosfery i odpowiednich warunków wychowawczych w środowisku ucznia.
 - 11) Zasada efektywności:
 - określała związek między celami a wynikami nauczania, wiązała się z oceną efektywności podejmowanych przez nauczyciela działań, skutecznością i efektywnością jego pracy w procesie planowania i realizacji procesu edukacyjnego. Służyła doskonaleniu podejmowanych działań.
 - 12) Zasada współpracy z rodziną:
 - służyła wspólnym i spójnym działaniom szkoły i domu w zakresie wspomagania rozwoju ucznia, z uwzględnieniem indywidualnej sytuacji dziecka i rodziny.
5. We wrześniu 2017 r. wychowawcy klas pierwszych przeprowadzili diagnozę stylów uczenia się swoich uczniów (wszystkich uczniów uczęszczających do szkoły, którzy w ubiegłych latach nie mieli przeprowadzonej takiej diagnozy) i ich możliwości intelektualnych – tj. zdiagnozowali typy inteligencji, przeprowadzali diagnozę talentów. Aby efektywnie pracować z klasą, osiągać wyznaczane sobie cele, trafnie dobierać metody, właściwie modyfikować wybrany program nauczania, musieli tym samym wcześniej uzyskać informacje na temat najbardziej efektywnych sposobów przyswajania wiedzy przez swoich uczniów.

Przeprowadzili diagnozę więc po to, aby:

- poznać preferowane style uczenia się swoich uczniów,
- uczniowie poznali swoje style uczenia się,
- zidentyfikować i rozwijać poszczególne typy inteligencji wśród uczniów w klasie (tzw. Inteligencje wielorakie),
- umieć dobrać strategie nauczania odpowiadające potrzebom uczniów.

6. W stosowaniu indywidualizacji nauczania dużym wsparciem głównie dla wychowawców, mniej dla nauczycieli byli rodzice niektórych uczniów, którzy przecież znali swoje dziecko najlepiej i wszelkie zmiany w jego funkcjonowaniu dostrzegali najszybciej. Rzeczywiste współdziałanie - bieżące i systematyczne - rodziców z nauczycielem obejmowało realizację wspólnie ustalonego postępowania z uczniem.

Wychowawcy dostrzegali w rodzinie swojego ucznia źródło siły i podejmowali, w razie potrzeby, np. działania doradcze, których celem było wzmacnianie oddziaływań tej rodziny, a tym samym wspieranie ucznia i w konsekwencji zapobieganie poważnym problemom społecznym i emocjonalnym.

Wspieranie rodziców/opiekunów prawnych ucznia było prowadzone w formie porad, konsultacji z nauczycielami i specjalistami zatrudnionymi w szkole.

7. Wszyscy nauczyciele edukacji przedmiotowych we wrześniu 2017 r. opracowali PZO w których zawarli kryteria oceniania uczniów posiadających SPE.

10. Szkoła w roku szk. 2017/18 – w zakresie indywidualizacji realizowała następujące cele edukacyjne:

- wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów,
- rozwijanie zainteresowań, predyspozycji, zdolności uczniów,
- zwiększenie indywidualnych możliwości uczniów,
- rozwijanie zdiagnozowanego, zastanego zasobu wiedzy, umiejętności oraz możliwości intelektualnych, psychofizycznych,
- budowanie pozytywnego stosunku do nauki,
- zachęcanie uczniów do podejmowania wysiłku w procesie nauczania – uczenia się,
- podnoszenie efektów kształcenia na miarę możliwości ucznia,
- zapewnienie każdemu uczniowi sukcesu na miarę jego możliwości i przygotowanie do funkcjonowania na wyższych etapach edukacji i w życiu.

11. Zadaniem każdego Zespołu ds. pomocy pp oraz każdego Zespołu Wspierającego- było opracowanie IPET dla każdego ucznia posiadającego orzeczenie poradni psychologiczno – pedagogicznej, w którym nauczyciele i specjaliści zaplanowali między innymi zakres dostosowania wymagań edukacyjnych wynikających z programu nauczania do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia. Dotyczyło to 5 uczniów, 3 z autyzmem dziecięcym, 1 z Zespołem Aspergera, 1 z niedosłuchem.

Wskazania znajdujące się w IPET były istotą pracy z ww. uczniami. Zakres dostosowań dotyczył:

- warunków procesu edukacyjnego (metod, form, środków dydaktycznych),
- warunków sprawdzania poziomu wiedzy i umiejętności (sposobów sprawdzania osiągnięć uczniów, kryteriów oceniania),
- zewnętrzną organizację nauczania (np. odpowiednie usadzenie ucznia).

12. Indywidualizacja pracy w szkole odbyła się również poprzez dostosowanie warunków przeprowadzania egzaminu zewnętrznego (w klasach gimnazjalnych i licealnych) do potrzeb i możliwości uczniów. Dostosowanie warunków egzaminu miało miejsce w stosunku do 9 uczniów:

- ucznia słabosłyszącego,
- dyslektyków.

Ponadto prowadzono w szkole: indywidualne zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze z matematyki w szkole dla 2 uczniów z autyzmem, dla 3 uczniów chorych, którzy nie mogą chodzić do szkoły – nauczanie indywidualne (zgodne z rozporządzeniami MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. o kształceniu uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, zasadami [udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach](#)) i 1 ucznia z autyzmem - indywidualne nauczanie.

Zastosowane w szkole w/w rozwiązania zapewniły organizację kształcenia uczniów zgodnie z ich indywidualnymi potrzebami i sprzyjały edukacji włączającej.

W ramach nadzoru pedagogicznego prowadzonego w formie monitorowania działań nauczycieli, kontroli dokumentacji oraz analizy sprawozdań nauczycieli zostały wyciągnięte poniższe wnioski.

Wnioski:

- 1.** Uczniowie, którzy wymagali wsparcia w nauce, mieli zapewnioną pomoc ze strony szkoły – indywidualizację kształcenia, dostosowanie wymagań edukacyjnych, różne formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej np. zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze (zgodnie z możliwościami szkoły).
- 2.** Prowadzone w szkole diagnozy pozwoliły na ustalenie wielu czynników sprawczych mających wpływ na funkcjonowanie ucznia. Uwzględniała kontekst biopsychospołeczny, w którym obok czynników rozwojowych i edukacyjnych, istotną rolę w rozwoju młodego człowieka odgrywają także czynniki środowiskowe.
- 3.** Rzetelną i wyjątkowo wartościową obserwację prowadzili nauczyciele: p. Iwona Filipek, P. Agnieszka Szałajko, P. Dorota Wieruszewska, P. Agata Dzieciołowska, P. Anna Kloc.

Powyżsi nauczyciele konsultowali swoje spostrzeżenia i uwagi o funkcjonowaniu ucznia z pedagogiem szkolnymi oraz innymi nauczycielami prowadzącymi zajęcia w tej klasie.

4. Dokonywanie obserwacji pedagogicznej miało miejsce w różnych ujęciach – podczas zróżnicowanych sytuacji edukacyjnych.
5. Dokonywanie obserwacji pedagogicznej istotne było w kontekście pozyskiwania i łączenia informacji o uczniu pochodzących od wielu nauczycieli i innych pracowników szkoły. Były to działania diagnostyczne nauczycieli, które podejmowali codziennie i podczas każdego kontaktu z uczniem, żeby zarejestrować nawet najdrobniejsze zmiany świadczące o trudnościach lub postępach ucznia.
6. W praktyce szkolnej indywidualizacja była w różnym stopniu realizowana przez różnych nauczycieli.
7. W aspekcie indywidualnych potrzeb edukacyjnych najważniejsza była strategia, którą przyjął dany nauczyciel dla konkretnego ucznia oraz dobór dostosowań w szczególności pod kątem organizacji pracy, form i metod uczenia/uczenia się. Nie każdy jednak nauczyciel realizował zasady indywidualizacji, co można było zaobserwować podczas obserwacji zajęć.
8. Indywidualizacja nauczania dotyczyła następujących obszarów:
 - organizacji przestrzeni – np.: miejsca, w którym uczeń działał, osoby z którą siedział, eliminacji otaczających go źródeł bodźców itp.;
 - organizacji pracy ucznia – np.: zmiany form aktywności, uczenia się z wykorzystaniem różnych form organizacyjnych – w parach lub grupach, z udziałem klasowego eksperta;
 - tempa uczenia się i poziomu umiejętności – np.: stosowania zadań o różnym stopniu trudności,
 - ustalania terminów i zakresu materiału umożliwiającego uczniowi realizację zadania, projektu lub zaliczenie sprawdzianu – w tym ograniczania materiału, dzielenia go na części lub zachęcania ucznia do realizacji dodatkowych przedsięwzięć wynikających z jego zainteresowań itp.;
 - wyboru metod i środków dydaktycznych najskuteczniejszych dla danego uczącego się – związanych z wyszukiwaniem informacji, ich selekcją, zapamiętywaniem, przetwarzaniem, rozwijaniem konkretnych umiejętności, rozwiązywaniem problemów, nawiązywaniem relacji itd.;
 - stylu pracy uczącego się;
 - oceniania ucznia – w którym dominowała informacja zwrotna: co robi prawidłowo, nad czym powinien popracować i w jaki sposób;
 - uwzględnienia zaleceń wynikających ze stanu zdrowia ucznia;
 - ujednoczenia oddziaływań i uwzględnienia dostosowań opracowanych dla ucznia przez wszystkich uczących go nauczycieli (zintegrowane działania nauczycieli i specjalistów);
 - rozwijania rozpoznanych zainteresowań, uzdolnień ucznia, ale także preferowanych przez niego umiejętności i postaw: planistycznych, organizacyjnych, realizacyjnych, twórczych, związanych ze sferą społeczną – np. zaangażowania w pełnienie różnych ról lub funkcji, podejmowania działań na rzecz innych;
 - budowania sukcesu ucznia w oparciu o jego predyspozycje, wskazywanie mu, w czym jest dobry;

- uczenia się na błędach – świadomość błędów, które popełniał uczeń, było drogowskazem, co należy usprawnić, udoskonalić, nad czym popracować, a nie porażką.
9. Praca domowa to druga, po zajęciach lekcyjnych, ważna forma pracy dydaktyczno-wychowawczej szkoły. Powinna ona rozbudzać i kształtować zainteresowania uczniów. Nie wszyscy nauczyciele jednak wywiązywali się z obowiązku różnicowania prac domowych pod względem stopnia trudności, sposobu i formy wykonania. Nauczyciele ci, również rzadko sprawdzali, poprawiali i oceniali zadane przez siebie prace domowe.
 10. Dzięki rozpoznaniu przez wielu nauczycieli i specjalistów czynników rozwojowych, edukacyjnych, jak i środowiskowych szkoła mogła określić mocne strony ucznia oraz te, które wymagały wsparcia. Mogła poznać jego zainteresowania i uzdolnienia, jak również bariery oraz ograniczenia, które utrudniają mu funkcjonowanie w szkole.
 11. Wyniki przeprowadzonych działań diagnostycznych przyczyniły się do wdrożenia indywidualnych dostosowań, włączonych w bieżącą pracę z uczącym się, co z kolei przełożyło się na: korektę dysfunkcji, częściowe pokonanie lub zmniejszenie występujących trudności, rozwój i udoskonalenie umiejętności szkolnych, zmiany w zachowaniu uczniów, osiągnięcia w różnych obszarach.
 12. Część nauczycieli dostrzegała i rozumieli oni zróżnicowania poziomu uczniów w grupie oraz zróżnicowania indywidualnych doświadczeń determinujących ten rozwój, tworzenie warunków do rozwoju ucznia zgodnego z jego własnym tempem, uwzględniających indywidualne czynniki wpływające na rozwój ucznia, uwzględnianie możliwości i preferencji w zakresie sposobów uczenia się, zróżnicowanie form i metod pracy, indywidualizację pracy w ramach obowiązkowych i dodatkowych zajęć edukacyjno-wychowawczych – odpowiedni dobór treści, metod i form pracy z dziećmi. Celem tych oddziaływań były konkretne osiągnięcia uczniów oraz – w dalszej perspektywie – przygotowanie ich do podjęcia nauki na kolejnym etapie edukacji.
 13. Niepokojący jest jednak fakt, że nie wszyscy nauczyciele naszej szkoły podejmują faktycznie **w praktyce** zabiegi dydaktyczno-wychowawcze uwzględniające indywidualizację kształcenia.

Zalecenia i sposób ich realizacji:

1. Za konieczne uznaje się wzbogacenie wiedzy i umiejętności nauczycieli w zakresie indywidualizacji pracy z uczniami.
2. Wszyscy nauczyciele są zobowiązani do prowadzenia kart obserwacji – kontrole kart będą podlegały kontroli raz na semestr.
3. Zalecam nauczycielom włączanie rodziców w proces dydaktyczny własnych uczniów z wykorzystaniem form integrujących społecznie wszystkich rodziców.
4. Nauczyciele klas pierwszych we wrześniu 2018 r. powinni rozpoznać indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne nowego zespołu klasowego; są zobowiązani do

przeprowadzenia diagnozy wstępnej, która ukaże na początku roku szkolnego zasób, potencjał uczniów i zasygnalizuje ewentualne braki, trudności edukacyjne. Ważnym elementem efektywności procesu nauczania i wychowania jest indywidualizacja nauczania.

3.1.2. Dostosowanie wymagań edukacyjnych do potrzeb i możliwości uczniów

Obowiązkiem nauczycieli było dostosowanie wymagań edukacyjnych do możliwości i potrzeb uczniów posiadających opinie lub orzeczenie. Podstawowym celem dostosowania wymagań było wyrównanie szans edukacyjnych uczniów oraz zapobieganie wtórnym zaburzeniom sfery emocjonalno – motywacyjnej.

Obowiązek ten występował również w przypadkach uczniów nieposiadających z poradni wskazanych wyżej dokumentów, ale objętych pomocą pp.

Ustalając wymagania edukacyjne nauczyciele kierowali się zaleceniami zawartymi w orzeczeniu lub opinii poradni oraz potrzebami edukacyjnymi ucznia rozpoznanymi przez nauczycieli uczących go.

Nauczyciele w ramach dostosowania wymagań mieli obowiązek dokonać gruntownej analizy podstawy programowej i ją adaptować do indywidualnych potrzeb i możliwości uczniów w danej klasie poprzez dostosowanie programu nauczania. Ważnym elementem był wybór odpowiedniego programu nauczania lub jego dostosowanie, a także zapewnienie określonych warunków do opanowania podstawowych wiadomości i umiejętności szkolnych, przewidzianych dla danego etapu edukacyjnego.

Wymagania edukacyjne w zdecydowanej większości nauczyciele ustalili na takim poziomie, by uczeń mógł im sprostać i by skłaniały ucznia do odpowiedniego wysiłku edukacyjnego oraz zapewniały mu otrzymywanie ocen motywujących go wytężonej pracy, wykorzystując w tym celu pełną skalę ocen.

Wymagania te zapewniały realizację celów edukacyjnych wynikających z podstawy programowej w takim stopniu, w jakim było to możliwe z uwagi na występujące u ucznia trudności w uczeniu się.

Dostosowania polegały na modyfikacji procesu edukacyjnego, umożliwiającej uczniom sprostanie wymaganiom szkolnym.

Dostosowania wymagań dotyczyły głównie form i metod pracy z uczniem, zdecydowanie rzadziej treści nauczania. Jedynie nauczyciele wychowania fizycznego na swoich zajęciach dostosowali poziom trudności ćwiczeń do możliwości fizycznych uczniów.

W pozostałych edukacjach przedmiotowych nie były pomijane lub zmieniane treści nauczania, ale realizowane były na poziomie wymagań koniecznych lub podstawowych.

Obszary dostosowania obejmowały:

- a) warunki procesu edukacyjnego tj. zasady, metody, formy, środki dydaktyczne,
- b) zewnętrzną organizację nauczania, np. lokowanie ucznia w sali lekcyjnej, rodzaj pomocy dydaktycznych,
- c) warunki sprawdzania poziomu wiedzy i umiejętności (metody i formy sprawdzania i kryteria oceniania) i umiejętności powinien dać szansę uczniowi na sprostanie wymaganiom kolejnego etapu edukacyjnego.

Dostosowanie warunków egzaminu gimnazjalnego miało miejsce w stosunku do ucznia z dysleksją.

Dyslektycy mieli zastosowane dostosowania: zaznaczanie odpowiedzi do zadań zamkniętych w zeszytach zadań egzaminacyjnych, bez przenoszenia ich na kartę odpowiedzi, przedłużenie czasu, zastosowanie szczegółowych zasad oceniania rozwiązań zadań otwartych z języka polskiego, języków obcych nowożytnych oraz matematyki, uwzględniających specyficzne trudności w uczeniu się.

Zalecenia:

1. Na pierwszym spotkaniu zespołów przedmiotowych wypracować dostosowania określonych programów do potrzeb wszystkich uczniów w danej klasie.
2. Dostosowanie wymagań do indywidualnych potrzeb i możliwości ucznia wymaga od nauczyciela szerokiej wiedzy merytorycznej i metodycznej, jak również wielu zawodowych umiejętności, gdyż o powodzeniu procesu kształcenia decydują pewne osobliwe sprawności posługiwania się wiedzą z zakresu psychologii i pedagogiki przy wykonywaniu przez nauczyciela określonych zadań zarówno dydaktycznych jak i wychowawczych. Istotna w tym aspekcie staje się autorefleksja nauczyciela – którą się niewątpliwie zaleca każdemu nauczycielowi - nad umiejętnościami zawodowymi mającymi wpływ na szersze zastosowanie indywidualizacji nauczania wobec uczniów, którzy tego wymagają.

3.1.3. Indywidualizacja nauczania w bieżącej pracy z uczniem – wyniki obserwacji lekcji

W roku szkolnym 2017/18 przeprowadzono 29 obserwacji obowiązkowych zajęć edukacyjnych w tym 1 zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze z matematyki.

W przypadku obserwacji kontrolnych uwaga dyrektora kierowana była na indywidualizację pracy na lekcji, a w tym na:

1. Konstruowanie jednostki dydaktycznej – ogniwa lekcji.
2. Dostosowanie wymagań edukacyjnych do potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia objętego pomocą psychologiczno-pedagogiczną.
3. Stosowanie w praktyce 12 zasad kształcenia.
4. Przedstawianie uczniom celów lekcji w „języku ucznia”.
5. Stosowanie zasady indywidualizacji w pracach domowych uczniów.
6. Pozyskiwanie informacji zwrotnej o poziomie opanowania wiedzy lub stopniu nabywania umiejętności.
7. Uzasadnianie oceny szkolnej.

Tabela

Zastosowane sposoby dostosowań wymagań edukacyjnych, metody pracy z uczniami posiadającymi orzeczenia i opinie oraz zastosowany sprzęt i środki dydaktyczne – w zależności od SPE ucznia:

Rodzaj niepełnosprawności ucznia	Zaobserwowane symptomy trudności ucznia (wyniki diagnozy m.in. na podstawie obserwacji) – wyciąg z kart obserwacyjnych	Zastosowane sposoby dostosowania wymagań edukacyjnych	Zastosowane metody pracy z uczniem	Zastosowane środki dydaktyczne
Niepełnosprawność intelektualna wynikająca z <u>autyzmu</u>	<p><u>Deficyty w zachowaniach społecznych:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • uczeń nie potrafił nawiązać więzi z otoczeniem i unikał kontaktu wzrokowego, • charakterystyczny był „kamienny wyraz twarzy” w sytuacjach, w których powinien wykazać żywą ekspresję, • brak zachowania antycypacyjnego, • brak rozumienia kierowanych do niego gestów, uśmiechu, nawet prostych słów, • wycofywanie się i zamykanie w sobie. <p><u>Opóźnienia i deficyty w nabywaniu</u></p>	<p>Zastosowano:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawianie niewielkich partii materiału i o mniejszym stopniu trudności, • podawanie poleceń w prostszej formie, dzielenie złożonych treści na proste, bardziej zrozumiałe części (im bardziej złożone zadanie, tym było większe prawdopodobieństwo, że uczeń zablokuje się i nawet nie rozpocznie jego wykonywania albo zaprzestanie wykonywania w 	<ul style="list-style-type: none"> • stymulacja polisensoryczna (poznawanie poprzez patrzenie, słuchanie i dotykanie), • metody graficznego zapisu, • metoda praktycznego działania (konstruowanie, manipulowanie działaniem), • metody samodzielnych doświadczeń, 	<ul style="list-style-type: none"> • synteza mowy, • komputerowe translatory, • program komputerowy do odczytywania tekstu, • edytory tekstu, • wizualne pomoce dydaktyczne - ilustracje, modele przestrzenne, szablony, plansze, tablice, fotografie, mapy itp.,

	<p><u>mowy i języka:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • uczeń często nie mówił wcale albo tylko powtarzał słowa wypowiedziane przez drugą osobę, • w zachowaniu werbalnym pojawiały się agramatyzmy, neologizmy, echolalia, także nietypowa intonacja, rytm i tempo wypowiedzi, zwykle nieadekwatne do sytuacji, • brak zdolności do kolektywnej zabawy, uczenia się konwencji, reguł gry i naśladownictwa, co związane było z niezdolnością do rozumienia uczuć innych ludzi. <p><u>Ograniczone, sztywne, powtarzające się zachowania i zainteresowania:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • domagał się stałości i zachowania określonego porządku w swoim otoczeniu, • zmiany w najbliższym otoczeniu jak i w schemacie rytualnych czynności lub zabranie ulubionego przedmiotu powodowały niepokój i często reakcję lękową, • zachowywał się jakby był sam, sam wyznaczał granice swojego świata, dramatycznie reagując na ich naruszenie, • używał różnych przedmiotów (np. 	<p>trakcie),</p> <ul style="list-style-type: none"> • stosowanie pochwał ucznia, który już pamiętał o czymś, o czym wcześniej zapomniał, • wprowadzanie nowych treści i zadań wymagało szczegółowych objaśnień (często bardziej przydatne okazywały się instrukcje obrazkowe w porównaniu ze słownymi bądź kombinacja jednych i drugich), • przywoływanie uwagi ucznia (uczniowie mogli koncentrować się na jakiś dźwiękach lub ruchomych obiektach i nie być w stanie odwrócić od nich uwagi), • wykorzystywanie szczególnych talentów ucznia (np. niewiarygodną pamięć związanej z przeczytanymi książkami, usłyszanymi przemówieniami czy statystykami), • nie oceniano negatywnie na forum klasy, • korzystano z pomocy nauczyciela wspomagającego przy odczytywaniu poleceń i tekstów oraz przy zapisywaniu odpowiedzi. 	<ul style="list-style-type: none"> • metody zadań stawianych do wykonania, • metoda obserwacji, • pokaz (okazów naturalnych, modeli ilustracji), • opis i pogadanka (związane z konkretem), • metody ćwiczeń utrwalających, • metoda wpływu osobistego (wysuwanie sugestii, działanie przykładem osobistym, wyrażanie aprobaty i dezaprobaty), • metoda kinezylogii edukacyjnej, • metody aktywizujące, • metody problemowe rozwijające umiejętność krytycznego myślenia, metody ekspresji 	<ul style="list-style-type: none"> • nagrane teksty lektur na nośnikach elektronicznych (e-booki, audiobooki), • pomoce audiowizualne, np. projektory, • tablice interaktywne, • kalkulatory, • terminarze lub „przypominacze” komputerowe.
--	--	--	---	--

	<p>ołówka, łyżeczki) zawsze w ten sam, często niezgodny z przeznaczeniem sposób,</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozwijał szereg stereotypii: trzepotanie ramionami i rękami, kręcenie głową, grymasy, manieryzmy chodzenia, skakanie na jednej (lub obu) nogach, kręcenie się wokół osi własnego ciała, kręcenie przedmiotami (sznurkiem, chusteczką itp.), • często kołysał się rytmicznie, • gromadził nadmiernie określone przedmioty, • przejawiał typowe są zrytualizowane, powtarzające się zachowania, np. kolejność ubierania się, <p><u>Zdolności intelektualne uczniów</u></p> <p><u>A.Z. oraz B.K. i D.W.:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • bardzo zróżnicowane, sięgające od upośledzenia umysłowego aż do inteligencji w normie, przy czym zdarzało się, że wykazywali zadziwiające uzdolnienia muzyczne, matematyczne, w dyscyplinach technicznych, a także w innych dziedzinach, • mieli problemy z myśleniem abstrakcyjnym i pojęciowym, • odznaczał się często wybiórczymi 		<p>nastawionej na emocje i przeżywania,</p> <ul style="list-style-type: none"> • relaksacja, • elementy biblioterapii. 	
--	--	--	--	--

	<p>zdolnościami np. doskonałą pamięcią mechaniczną, niezwykłą zręcznością manipulacyjną, szczególnymi zdolnościami muzycznymi,</p> <ul style="list-style-type: none"> • jednocześnie nie potrafili wykonać niektórych najprostszych czynności życiowych. <p><u>Zachowania nietypowe, niepożądane:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • wykazywali tendencje do autoagresji (bicie się po głowie, uderzanie głową o przedmioty, gryzienie własnych rąk, wyrywanie sobie włosów itp.) w rezultacie często dochodziło do samookaleczenia, • gwałtowne przeżycie lęku najczęściej objawiało się stereotypowymi ruchami: zasłanianiem twarzy rękami, chowanie głowy w ramiona i przeraźliwy krzyk, • odczuwanie przyjemnych stanów wywoływało ogólną pobudliwość: kiwanie się, podskakiwanie, klaskanie rękami lub uderzanie nimi w ciało, • mieli kłopoty z jedzeniem i spaniem, • powtarzali stale te same dziwne zachowania lub dźwięki. 			
Niepełnosprawność intelektualna	<ul style="list-style-type: none"> • skłonność powracania do sztywnych, stereotypowych zachowań, • brak elastyczności poznawczej, 	Zastosowano:	<ul style="list-style-type: none"> • metody problemowe rozwijające 	<ul style="list-style-type: none"> • wizualne pomoce dydaktyczne - ilustracje, modele

<p>wynikająca z Zespołu Aspergera</p>	<ul style="list-style-type: none"> • trudności w myśleniu i działaniu perspektywicznym, • trudności w rozumieniu i odpowiadaniu na społeczne/emocjonalne sygnały, • trudności w rozumieniu sensu, • zaburzenia komunikacji pragmatycznej, • problemy z uwagą, • obniżenie poziomu umiejętności w sytuacjach stresujących, • nieprawidłowe przetwarzanie bodźców sensorycznych (nadwrażliwość dotykowa, zapachowa, słuchowa), • problemy z samodzielnym dokończeniem zadania, • brak inicjatywy (gdy pozostawiało się uczniów samych sobie mieli tendencję do stereotypowego powtarzania czynności), • trudności w zastosowaniu tego, czego nauczyli się w jednej sytuacji do innej sytuacji, • łatwość zapamiętywania wzrokowego, • trudności z formułowaniem dłuższych wypowiedzi ustnych, • łatwiej było im przekazać informacje w formie pisemnej, • kłopoty z małą motoryką, • kłopoty z wyobraźnią. 	<ul style="list-style-type: none"> • omawianie niewielkich partii materiału i o mniejszym stopniu trudności, • systematyczne przywoływanie uwagi i kontaktu wzrokowego, • stosowanie prostych, jasnych komunikatów bezpośrednio do ucznia, • ustalenie systemu nagradzania za właściwe zachowanie i aktywność na lekcji i konsekwentnie jego wdrażanie i przestrzeganie, • wydłużenie lub ustalenie określonego czasu pracy (odliczanie upływu czasu na wykonanie zadania), • przygotowanie ucznia do wszelkich zmian w otoczeniu i rozkładzie dnia, • utrzymywanie systematycznych kontaktów z rodzicami ucznia, • zachęcanie do nawiązywanie kontaktów z rówieśnikami, • dbanie o optymalną pozycję ucznia autystycznego w klasie, • nie krytykowano, nie oceniano negatywnie na forum klasy, • korzystano z pomocy 	<p>umiejętność krytycznego myślenia,</p> <ul style="list-style-type: none"> • metody ekspresji nastawione na emocje i przeżywanie, • metody polisensoryczne, • metody praktycznego działania, • metody relaksacji, • metoda obserwacji, • pokaz (okazów naturalnych, modeli ilustracji), • opis i pogadanka (związane z konkretem), • metody ćwiczeń utrwalających, • metoda wpływu osobistego (wysuwanie sugestii, działanie przykładem osobistym, wyrażanie aprobaty i dezaprobaty), • stymulacja 	<p>przestrzenne, szablony, plansze, tablice, fotografie, mapy itp.,</p> <ul style="list-style-type: none"> • nagrane teksty lektur na nośnikach elektronicznych (e-booki, audiobooki), • program komputerowy do odczytywania tekstu, • edytory tekstu, • pomoce audiowizualne, np. projektory, • tablice interaktywne, • kalkulatory, • terminarze „przypominacze” komputerowe.
--	---	--	---	--

		nauczyciela wspomagającego przy odczytywaniu poleceń i tekstów oraz przy zapisywaniu odpowiedzi.	polisensoryczna (poznawanie poprzez patrzenie, słuchanie i dotykanie).	
Nieppełnosprawność związana z <u>dysfunkcją słuchu</u>	<ul style="list-style-type: none"> uczeń sprawiał wrażenie nie uważającego lub śniącego na jawie, nie słyszał instrukcji nauczyciela, pojawiały się trudności w interakcjach słownych - niechętnie angażował się w działania klasowe (uczeń obawiał się porażki, ponieważ miał kłopoty z rozumieniem), reagował nietypowo na ustne instrukcje (nie rozumiał zasad lub intencji innych osób), miał zaburzenia mowy (niepłynność mówienia), mały zasób słów i pojęć, słabo czytał, często mylił głoski dźwięczne i bezdźwięczne, nie różnicował głosek z trzech szeregów s-z-c-dz, sz-ż-cz-dź, ś-ź-ć-dź (np. zamiast „z” pisał każdą inną literę s, ż, sz), zamieniał i gubił litery, pomijał cząstki wyrazów, mylił końcówki – co powodowało zmianę treści znaczenia wyrazów, czasem pisał bezsensowne zlepki liter – w przypadku niezrozumienia ich znaczenia, duże trudności sprawiała mu poprawna pisownia, opanowanie gramatyki, 	<ul style="list-style-type: none"> zapewniono dobre oświetlenie klasy oraz miejsce dla ucznia w pierwszej ławce w rzędzie od okna. Uczeń będąc blisko nauczyciela (od 0,5 do 1.5 m), którego twarz była dobrze oświetlona, mógł słuchać jego wypowiedzi i jednocześnie odczytywać mowę z ust. Umożliwiono też uczniowi odwracanie się w kierunku innych kolegów odpowiadających na lekcji co ułatwiło mu lepsze zrozumienie ich wypowiedzi, nauczyciel mówiąc do całej klasy, stał w pobliżu dziecka zwrócony twarzą w jego stronę - nie chodził po klasie, nie był odwrócony twarzą do tablicy, co utrudniałoby dziecku odczytywanie mowy z jego ust, mówiono do dziecka wyraźnie używając normalnego głosu i intonacji, unikano gwałtownych ruchów głową 	<ul style="list-style-type: none"> metody oparte na słowie, metody oparte na obserwacji, metody oparte na działaniu praktycznym, metody aktywizujące, metody poszukujące, metody kierowania samodzielną pracą ucznia, metody audytywno-werbalne, metody wzrokowo-słuchowo-dotykowe, elementy integracji sensorycznej. 	<ul style="list-style-type: none"> aparaty słuchowe, implanty i inne urządzenia techniczne odpowiednie do wady słuchu (np. słuchawki), bezp przewodowy system komunikacji – FM, tablice interaktywne, syntezatory mowy, program komputerowy do odczytywania tekstu, edytory tekstu, komputerowe translatory, komputery z oprogramowaniem do odczytywania tekstów, dyktafon, wizualne pomoce

	<p>składni i ćwiczenia stylistyczne,</p> <ul style="list-style-type: none"> • nie był on w stanie samodzielnie czytać i zrozumieć treści obszernych lektur szkolnych (potrzebował więcej czasu na głośne czytanie), • miał trudności z równoczesnym wykonywaniem kilku czynności w tym samym czasie, nie był w stanie słuchać nauczyciela - co wymagało obserwacji jego twarzy - jednocześnie otworzyć książkę na odpowiedniej stronie i odnaleźć wskazane ćwiczenie. Często więc nie nadążał za tempem pracy pozostałych uczniów w klasie, • miał problemy ze skupieniem uwagi słuchowej na tekstach słownych, • problemy w przyswajaniu wiedzy wymagającej sekwencyjnego (logicznego) porządkowania faktów (przedmioty ścisłe: matematyka, chemia, fizyka) oraz syntetycznego ujmowania faktów, • miał trudności z kontrolowaniem emocji, można zaobserwować było niezrównoważenie emocjonalne, skłonność do załamania, nerwowość, drażliwość, płaczliwość, • ze względu na problemy w rozumieniu słów, uczeń przejawiał trudności w zakresie nauki przedmiotów humanistycznych i preferował przedmioty ścisłe, • trudności z percepcją muzyki, brak 	<p>czy nadmiernej gestykulacji,</p> <ul style="list-style-type: none"> • dbano o spokój i ciszę w klasie, eliminowano zbędny hałas m.in. zamykano okna przy ruchliwej ulicy, unikano szeleszczenia kartkami papieru, szurania krzesłami, by nie utrudniać dziecku rozumienia poleceń nauczyciela i wypowiedzi innych uczniów, czy też większego zmęczenia, • nauczyciel upewniał się czy polecenia kierowane do całej klasy są właściwie rozumiane przez ucznia niedosłyszącego. W przypadku trudności zapewniał mu dodatkowe wyjaśnienia, formułował inaczej polecenie, używając prostego, znanego uczniowi słownictwa, • uczeń niedosłyszący został posadzony w ławce ze zdolnym uczniem, zrównoważonym emocjonalnie, który chętnie dodatkowo mu pomógł, np. szybciej otworzył książkę, wskazywał ćwiczenie, pozwalał przepisać notatkę z zeszytu, itp., • podczas omawiania nowego 		<p>dydaktyczne - ilustracje, modele przestrzenne, szablony, plansze, tablice, fotografie, mapy itp.,</p> <ul style="list-style-type: none"> • nagrane teksty lektur na nośnikach elektronicznych (e-booki, audiobooki), • pomoce audiowizualne, np. projektory, • filmy i wideoklipy z napisami, • kalkulatory.
--	---	---	--	---

	<p>poczucia rytmu, problemy z odtwarzaniem piosenek oraz z nauką gry na instrumentach.</p>	<p>tematu, nowych i ważniejszych słów, dat na lekcji historii itp., wypisywano je na tablicy i jak najczęściej używano pomocy wizualnych (tablic, wykresów, rysunków itp.),</p> <ul style="list-style-type: none"> • przygotowywano uczniowi z niedosłuchem plan pracy na piśmie opisujący zagadnienia poruszane w wykładzie lub proszono innych uczniów w klasie, aby robili notatki z kopią i udostępniali je koledze, • aktywizowano ucznia do rozmowy poprzez zadawanie prostych pytań, podtrzymywanie jego odpowiedzi przez dopowiadanie pojedynczych słów, umowne gesty, mimikę twarzy, • nauczyciele podczas lekcji często zwracali się do ucznia niesłyszącego, zadawali pytania – nie dlatego, aby oceniać jego wypowiedzi, ale by zmobilizować go do lepszej koncentracji uwagi i ułatwić mu lepsze zrozumienie tematu, • z uwagi na wolne tempo czytania, uczeń potrzebował więcej czasu na przeczytanie całej książki. Dla ułatwienia 		
--	--	---	--	--

		<p>analizy treści tekstów nauczyciel podawał pytania pomocnicze, na które uczeń powinien przygotować odpowiedzi,</p> <ul style="list-style-type: none"> • uczeń czytając lekturę, krótkie opowiadanie itp. zakładał tzw. słowniczek niezrozumiałych zwrotów, • przy ocenie prac pisemnych ucznia nie uwzględniano błędów wynikających z niedosłuchu, • nie oceniano ucznia negatywnie na forum klasy. 		
<p>Specyficzne trudności w uczeniu:</p> <p><u>Dysleksja</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> • wolne tempo uczenia się i zaskakująco niskie osiągnięcia w nauce, nieaktywny styl uczenia się • nieudolność w przetwarzaniu informacji, trudności w czytaniu przekładające się często również na problemy ze zrozumieniem treści, • trudności w wykonywaniu zadań wymagających oderwania od konkretnego dostrzeżenia i wyobrażenia sobie układu przestrzennego, • trudności z prawidłowym spostrzeganiem i różnicowaniem elementów graficznych, • trudności z dokonywaniem syntezy skomplikowanych układów na 	<ul style="list-style-type: none"> • kontrolowano stopień zrozumienia samodzielnie przeczytanych przez ucznia poleceń, szczególnie podczas sprawdzianów (wolne tempo czytania, słabe rozumienie jednorazowo przeczytanego tekstu mogło uniemożliwić wykazanie się wiedzą z danego materiału), • ze względu na wolne tempo czytania lub/i pisanie zmniejszono ilość zadań (poleceń) do wykonania w przewidzianym dla całej klasy czasie lub wydłużano czas 	<ul style="list-style-type: none"> • metody problemowe rozwijające umiejętność krytycznego myślenia, • stymulacja polisensoryczna (poznawanie poprzez patrzenie, słuchanie i dotykanie), • metody poszukujące, • metody kierowania samodzielną pracą 	<ul style="list-style-type: none"> • wizualne pomoce dydaktyczne - ilustracje, modele przestrzenne, szablony, plansze, tablice, fotografie, mapy itp., • nagrane teksty lektur na nośnikach elektronicznych (e-booki, audiobooki), • filmy i wideoklipy z napisami, • teksty z Internetu,

	<p>podstawie danych elementów,</p> <ul style="list-style-type: none"> • wolne tempo czytania, zniekształcenia wyrazów, • trudności w werbalizowaniu myśli i sądów, poprawnym budowaniu zdań i zwrotów, trudności w rozumieniu złożonych poleceń słownych i dłuższych ustnych wypowiedzi, • błędy w pisaniu typu wzrokowego i słuchowego, • niezdolność przewidywania konsekwencji społecznych, • niską motywację, • nieuwagę, rozkojarzenie, • słabą organizację, • nadpobudliwość, impulsywność. 	<p>pracy ucznia. Formy te stosowano zamiennie – by uczeń pozostawiony w klasie dłużej niż rówieśnicy, nie był narażony na komentarze z ich strony i sam nie zaczął rezygnować z dodatkowego czasu,</p> <ul style="list-style-type: none"> • pisemne sprawdziany ograniczały się do sprawdzanych wiadomości, wskazane tym samym było stosowanie testów wyboru, zdań niedokończonych, tekstów z lukami – pozwoliło to uczniowi skoncentrować się na kontrolowanej tematyce, a nie na poprawności pisania, • preferowano wypowiedzi ustne, sprawdzanie wiadomości odbywało się często i dotyczyło krótszych partii materiału, pytania kierowane do ucznia były precyzyjne, • unikano wrywania do odpowiedzi, jeśli to było możliwe uprzedzono ucznia (na przerwie lub na początku lekcji), że będzie dzisiaj pytany, w ten sposób umożliwiano mu przypomnienie wiadomości, 	<p>ucznia,</p> <ul style="list-style-type: none"> • metody oparte na działaniu praktycznym, • pokaz (okazów naturalnych, modeli ilustracji), • opis i pogadanka (związane z konkretem), • metoda obserwacji, • drama, • metody ćwiczeń utrwalających. 	<ul style="list-style-type: none"> • oprogramowanie tworzące mapy opowiadań, • terminarze lub „przypominacze” komputerowe, • program komputerowy do odczytywania tekstu, • edytory tekstu, • dyktafon, • kalkulator.
--	---	--	---	--

		<p>skoncentrowanie się, a także opanowanie zapięcia emocjonalnego często blokującego wypowiedź,</p> <ul style="list-style-type: none"> • posadzono ucznia blisko nauczyciela, dzięki temu zwiększyła się jego koncentracja uwagi, ograniczeniu uległa ilość bodźców rozprasających, wzrosła bezpośrednia kontrola nauczyciela, bliskość tablicy pozwoliła zmniejszyć ilość błędów przy przepisywaniu, • dbano o to, aby zadania były interesujące, modyfikowano zadania tak, aby były one interesujące i nowatorskie – pozwalało to zdobyć uwagę ucznia, • nagradzano ucznia za poprawę wyników w nauce, • nie oceniano ucznia negatywnie na forum klasy. 		
	JĘZYK POLSKI			
	• trudności w opanowaniu techniki	• nie wymagano, by uczeń czytał	• dobór metod	• dobór środków

	<p>czytania tj.: głośkowanie, sylabizowanie, przekręcanie wyrazów, domyślanie się, wolne lub nierówne tempo, pauzy, niezwracanie uwagi na interpunkcję,</p> <ul style="list-style-type: none"> • niepełne rozumienie treści tekstów i poleceń, uboższe słownictwo, • trudności w pisaniu, szczególnie ze słuchu, liczne błędy np.: mylenie z-s, d- t, k –g, • błędy w zapisywaniu zmiękczeń, głosek i- j, • błędy w zapisywaniu głosek nosowych ą - om, ę – em, • opuszczanie, dodawanie, przestawianie, podwajanie liter i sylab, • błędy gramatyczne w wypowiedziach ustnych i pisemnych, • trudności w formułowaniu wypowiedzi pisemnych na określony temat, • trudności w uczeniu się ze słuchu na lekcji, korzystaniu z wykładów, zapamiętywaniu, rozumieniu poleceń złożonych, instrukcji, • trudności z zapamiętaniem liter alfabetu, mylenie liter podobnych kształtem l-t-l, • mylenie liter zbliżonych kształtem, lecz inaczej ułożonych w przestrzeni b-d-g-p, w-m, • opuszczanie drobnych elementów 	<p>głośno przy klasie nowy tekst, wskazywano wybrane fragmenty dłuższych tekstów do opracowania w domu,</p> <ul style="list-style-type: none"> • dawano więcej czasu na czytanie tekstów, poleceń, instrukcji, szczególnie podczas samodzielnej pracy lub sprawdzianów, w miarę potrzeby pomagano w ich odczytaniu, • starano się w miarę możliwości przygotowywać sprawdziany i kartkówki w formie testów, • czytanie lektur szkolnych lub innych opracowań rozkładano w czasie, pozwalać na korzystanie z nagranych lektur, • uwzględniano trudności w rozumieniu treści, szczególnie podczas samodzielnej pracy z tekstem, dawano więcej czasu, instruowano lub zalecano przeczytanie tekstu wcześniej w domu, • częściej sprawdzano zeszyty szkolne ucznia, ustalano sposoby poprawy błędów, czuwano nad wnikliwą ich poprawą, oceniano poprawność i sposób wykonania prac, • dawano uczniowi czas na przygotowanie się do pisania dyktanda poprzez podanie mu trudniejszych wyrazów, a nawet 	<p>dostosowany do indywidualnych potrzeb ucznia dyslektycznego</p>	<p>dydaktycznych do indywidualnych potrzeb ucznia dyslektycznego.</p>
--	--	---	--	---

	<p>graficznych liter /kropki, kreski/</p> <ul style="list-style-type: none"> • błędy w przepisywaniu i pisaniu z pamięci, • nieprawidłowe trzymanie przyborów do pisania, • wolne tempo pisania, męczliwość ręki, • niekształtne litery, nieprawidłowe łączenia - obniżona czytelność pisma, • nieumiejętność zagospodarowania przestrzeni kartki. 	<p>wybranych zdań, które wystąpią w dyktandzie; dawano też teksty z lukami lub zadawano pisanie z pamięci,</p> <ul style="list-style-type: none"> • nie omawiano błędów wobec całej klasy, • w przypadku trudności w redagowaniu wypowiedzi pisemnych uczono tworzenia schematów pracy, planowania kompozycji wypowiedzi (wstęp, rozwinięcie, zakończenie), • pomagano w doborze argumentów, jak również odpowiednich wyrażen i zwrotów, • nie obniżano ocen za błędy ortograficzne i graficzne w wypracowaniach, • podawano uczniom jasne kryteria oceny prac pisemnych (wiedza, dobór argumentów, logika wywodu, treść, styl, kompozycja, itd.), • dawano więcej czasu na prace pisemne, sprawdzano, czy uczeń skończył notatkę z lekcji, w razie potrzeby skracano wielkość notatek, • przypadku trudności z odczytaniem pracy odpytywano ucznia ustnie, • pozwalano na wykonywanie prac na komputerze. 		
--	---	--	--	--

JĘZYKI OBCE

- trudności z zapamiętaniem słówek, struktur gramatycznych,
- problemy z budowaniem wypowiedzi ustnych,
- trudności z rozumieniem i zapamiętywaniem tekstu mówionego lub nagranego na taśmę,
- problemy z odróżnianiem słów podobnie brzmiących,
- błędy w pisaniu - trudności z odróżnianiem wyrazów podobnych - gubienie drobnych elementów graficznych, opuszczanie i przestawianie liter,
- trudności z poprawnym pisaniem, pomimo dobrych wypowiedzi ustnych,
- kłopoty z zapisem wyrazów w poprawnej formie gramatycznej,
- gubienie drobnych elementów graficznych, opuszczanie i przestawianie liter,
- trudności z poprawnym pisaniem, pomimo dobrych wypowiedzi ustnych,
- kłopoty z zapisem wyrazów w poprawnej formie gramatycznej.

- dawano łatwiejsze zadania,
- nie wrywano do natychmiastowej odpowiedzi, dawano więcej czasu na zastanowienie się i przypomnienie słówek, zwrotów,
- dawano więcej czasu na opanowanie określonego zestawu słówek,
- w fazie prezentacji leksyki zwalniano tempo wypowiadanych słów i zwrotów, a nawet wypowiadano je przesadnie poprawnie,
- nowe wyrazy objaśniano za pomocą polskiego odpowiednika, w formie opisowej, podania synonimu, antonimu, obrazka, tworzenia związku z nowym wyrazem,
- w zapamiętywaniu pisowni stosowano wyobrażanie wyrazu, literowanie, pisanie palcem na ławce, pisanie ze zróżnicowaniem kolorystycznym liter,
- przy odczytywaniu tekstu przez nauczyciela pozwalano na korzystanie z podręcznika,
- w nauczaniu gramatyki stosowano algorytmy w postaci graficznej wykresów, tabeli, rysunków,
- podczas prezentacji materiału zestawiano zjawiska gramatyczne języka polskiego ze zjawiskami gramatycznymi charakterystycznymi dla języka obcego,
- prowadzono rozmówki na tematy dotyczące uczniów,

		<ul style="list-style-type: none"> • dawano więcej czasu na wypowiedzi ustne i prace pisemne, • liberalnie oceniano poprawność ortograficzną i graficzną pisma, • oceniano za wiedzę i wysiłek włożony w opanowanie języka, kładziono większy nacisk na wypowiedzi ustne. 		
MATEMATYKA, FIZYKA, CHEMIA				
<ul style="list-style-type: none"> • nieprawidłowe odczytywanie treści zadań tekstowych, • niepełne rozumienie treści zadań, poleceń, • trudności z wykonywaniem działań w pamięci, bez pomocy kartki, • problemy z zapamiętywaniem reguł, definicji, tabliczki mnożenia, • problemy z opanowaniem terminologii (np. nazw, symboli pierwiastków i związków chemicznych), • błędne zapisywanie i odczytywanie liczb wielocyfrowych (z wieloma zerami i miejscami po przecinku), • przedstawianie cyfr (np. 56-65), • nieprawidłową organizację przestrzenną zapisu działań matematycznych, przekształcania wzorów, • mylenie znaków działań, odwrotne 	<ul style="list-style-type: none"> • naukę tabliczki mnożenia, definicji, reguł wzorów, symboli chemicznych rozłożono w czasie, często przypominano i utrwalano, • nie wyrywano do natychmiastowej odpowiedzi, przygotowywano wcześniej zapowiedzią, że uczeń będzie pytany, • w trakcie rozwiązywania zadań tekstowych sprawdzano, czy uczeń przeczytał treść zadania i czy prawidłowo ją zrozumiał, w razie potrzeby udzielano dodatkowych wskazówek, • w czasie sprawdzianów zwiększano ilość czasu na rozwiązanie zadań, • dawano uczniowi do rozwiązania w domu podobne zadania, • uwzględniano trudności związane z myleniem znaków działań, przedstawianiem cyfr, zapisywaniem reakcji chemicznych, itp., • materiał sprawiający trudność dłużej utrwalano, 	<ul style="list-style-type: none"> • dobór metod dostosowany do indywidualnych potrzeb ucznia dyslektycznego. 	dobór środków dydaktycznych do indywidualnych potrzeb ucznia dyslektycznego.	

<ul style="list-style-type: none"> • zapisywanie znaków nierówności, • nieprawidłowe wykonywanie wykresów funkcji, • trudności z zadaniami angażującymi wyobraźnię przestrzenną w geometrii, • niski poziom graficzny wykresów i rysunków, nieprawidłowe zapisywanie łańcuchów reakcji chemicznych. 	<p>dzielono na mniejsze partie,</p> <ul style="list-style-type: none"> • oceniano tok rozumowania, nawet gdy ostateczny wynik zadania był błędny, co wynikało z pomyłek rachunkowych, • oceniano dobrze, jeśli wynik zadania był prawidłowy, choćby strategia dojścia do niego była niezbyt jasna, gdyż uczniowie dyslektyczni często prezentowali styl dochodzenia do rozwiązania niedostępny innym osobom, będący na wyższym poziomie kompetencji. 		
<p>GEOGRAFIA, BIOLOGIA, HISTORIA</p>			
<ul style="list-style-type: none"> • trudności z zapamiętywaniem nazw geograficznych, terminologii z biologii i chemii (dłuższe nazwy, nazwy łacińskie), nazwisk z historii, • trudności z opanowaniem systematyki (hierarchiczny układ informacji), • zła orientacja w czasie (chronologia, daty), • trudności z czytaniem i rysowaniem map geograficznych i historycznych, • trudności z orientacją w czasie i w przestrzeni (wskazywanie kierunków na mapie i w przestrzeni, obliczanie stref czasowych, położenia geograficznego, kąta padania słońca itp.), • problemy z organizacją przestrzenną schematów i rysunków, • trudności z zapisem i zapamiętaniem 	<ul style="list-style-type: none"> • uwzględniano trudności z zapamiętywaniem nazw, nazwisk, dat, • w czasie odpowiedzi ustnych dyskretnie wspomagano, dawano więcej czasu na przypomnienie, wydobywanie z pamięci nazw, terminów, dyskretnie naprowadzano, • częściej powtarzano i utrwalano materiał, • podczas uczenia stosowano techniki skojarzeniowe ułatwiające zapamiętywanie, • wprowadzano w nauczaniu metody aktywizujące, angażujące jak najwięcej zmysłów (ruch, dotyk, wzrok, słuch), używano wielu pomocy dydaktycznych, urozmaicano proces nauczania, • różnicowano formy sprawdzania wiadomości i umiejętności tak, by ograniczyć ocenianie na podstawie pisemnych odpowiedzi ucznia, • przeprowadzano sprawdziany ustne z ławki, 	<p>dobór metod dostosowany do indywidualnych potrzeb ucznia dyslektycznego.</p>	<p>dobór środków dydaktycznych do indywidualnych potrzeb ucznia dyslektycznego.</p>

	łańcuchów reakcji biochemicznych.	niekiedy nawet odpytywano indywidualnie, • często oceniano prace domowe.		
PRZEDMIOTY ARTYSTYCZNE I WYCHOWANIE FIZYCZNE				
	<ul style="list-style-type: none"> • trudności z czytaniem nut, odtwarzaniem rytmu, śpiewaniem, tańczeniem, • trudności z rysowaniem (rysunek schematyczny, uproszczony) i organizacją przestrzenną prac plastycznych, • obniżony poziom wykonania prac plastycznych i technicznych (dobrą własną inwencją twórczą i wyobraźnię), • mylenie prawej i lewej strony, • trudności z opanowaniem układów gimnastycznych (sekwencje ruchowe zorganizowane w czasie i przestrzeni), • trudności w bieganiu, ćwiczeniach równoważnych, • trudności w opanowaniu gier wymagających użycia piłki (siatkówka, koszykówka, tenis ziemny i stołowy, itp.), • niechęć do uprawiania sportów wymagających dobrego poczucia równowagi (deskorolka, narty, snowboard), 	<ul style="list-style-type: none"> • zawsze uwzględniano trudności ucznia, • w miarę możliwości pomagano, wspierano, dodatkowo instruowano, naprowadzano, pokazywano na przykładzie, • dzielono dane zadanie na etapy i zachęcano do wykonywania małutkimi krokami, • nie zmuszano na siłę do śpiewania, czy wykonywania ćwiczeń sprawiających uczniowi trudność, • dawano więcej czasu na opanowanie danej umiejętności, cierpliwie udzielano instruktażu, • podczas oceniania brano przede wszystkim pod uwagę stosunek ucznia do przedmiotu, jego chęci, wysiłek, przygotowanie do zajęć, • włączano do rywalizacji tylko tam, gdzie uczeń ma szanse na sukces, 	dobór metod dostosowany do indywidualnych potrzeb ucznia (patrz dysleksja)	dobór środków dydaktycznych do indywidualnych potrzeb ucznia
	• trudności w liczeniu.	• oceniano przede wszystkim tok rozumowania, a nie techniczną stronę liczenia. Uczeń miał bowiem	dobór metod dostosowanych do indywidualnych potrzeb ucznia (patrz dysleksja)	• kalkulator tablice z wzorami

		<p>skłonność do przestawiania kolejności cyfr w liczbie i przez to jej zapis był błędny. Zły wynik końcowy wcale nie świadczył o tym, że dziecko nie rozumiało zagadnienia,</p> <ul style="list-style-type: none"> • dostosowanie wymagań dotyczyło formy sprawdzenia wiedzy poprzez koncentrację na prześledzeniu toku rozumowania w danym zadaniu i jeśli był on poprawny - wystawiano uczniowi oceny pozytywne, • nie krytykowano, nie oceniano negatywnie na forum klasy. 		matematycznymi arkusze kalkulacyjne
	<ul style="list-style-type: none"> • brzydkie, nieczytelne pismo 	<ul style="list-style-type: none"> • dostosowanie wymagań dotyczyło formy sprawdzania wiedzy, a nie treści. Wymagania merytoryczne, co do oceny pracy pisemnej były ogólne, takie same, jak dla innych uczniów, natomiast sprawdzenie pracy było niekonwencjonalne. Np., jeśli nauczyciel nie mógł przeczytać pracy ucznia, prosił go, aby uczynił to sam lub przepytował ucznia ustnie z tego zakresu materiału, • akceptowanie było pismo drukowane, pismo na komputerze, zwłaszcza prac obszernych (wypracowań, referatów), • nie krytykowano estetyki pisma, • korzystano z pomocy nauczyciela wspomagającego, który zapisywał odpowiedzi ucznia. 	dobór metod dostosowany do indywidualnych potrzeb ucznia dyslektycznego.	<ul style="list-style-type: none"> • komputer z oprogramowaniem „prz • edytory (umożliwiające sp gramatycznej).
	<ul style="list-style-type: none"> • trudności z poprawną pisownią pod względem ortograficznym, fonetycznym, 	<ul style="list-style-type: none"> • dostosowanie wymagań dotyczyło formy sprawdzania i oceniania wiedzy z tego zakresu, 	<ul style="list-style-type: none"> • dobór metod dostosowany do 	<ul style="list-style-type: none"> • komputer z oprogramowaniem

interpunkcyjnym itd.	<ul style="list-style-type: none"> • przeprowadzano sprawdziany polegające na uzasadnianiu pisowni wyrazów, odwołując się do znajomości zasad ortograficznych, • oceniano odrębnie merytoryczną stronę pracy i odrębnie poprawność pisowni, nie wpisując tej drugiej oceny do dziennika, • dysortografia nie uprawniała do zwolnienia ucznia z nauki ortografii i gramatyki, • pozwalano uczniom na korzystanie ze słowników ortograficznych podczas pisania wypracowań, prac klasowych, • nie oceniano negatywnie za błędy ortograficzne, fonetyczne, interpunkcyjne, itd. 	indywidualnych potrzeb ucznia dyslektycznego.	poprawność pisowni.
----------------------	--	---	---------------------

Wnioski z przeprowadzonych 29 obserwacji (wcześniej zaplanowanych):

Indywidualizacja pracy z uczniem przejawiała się dostosowaniem wymagań edukacyjnych na każdym w/w zajęciach prowadzonych przez nauczyciela do potrzeb ucznia. Dotyczy takiej organizacji pracy, gdzie – kierując swoją uwagę na poszczególnych uczniów – nauczyciel dostosowywał do ich predyspozycji zasady, metody i formy pracy oraz ocenianie i mierzenie postępów. Indywidualizacja w obserwowanych zajęciach stosowana była na różne sposoby.

1. Prowadzono lekcje na kilku poziomach nauczania poprzez:

- 1) Dzielenie uczniów na grupy, które – w zależności od tematu i rodzaju wykonywanych zadań – różniły się liczebnością i składem, np.:
 - każda grupa składała się z uczniów o zróżnicowanych uzdolnieniach i wiadomościach; uczniowie z trudnościami współpracowali ze zdolniejszymi i uczyli się od nich. Wyniki pracy grupy referował najslabszy uczeń w zespole, a pozostali mogli jego wypowiedź uzupełniać;
 - każdą grupę tworzyli uczniowie o zbliżonym poziomie wiedzy i podobnych kompetencjach. Nauczyciel różnicował zadania stawiane przed poszczególnymi grupami i tak je dobierał, aby były one jak najbardziej dopasowane do możliwości uczniów wchodzących w skład danego zespołu.
- 2) Akceptowanie faktu, że każdy uczeń pracuje w swoim własnym rytmie i na odpowiednim dla siebie poziomie. Określano limit czasu na daną pracę.
- 2) Stosowanie na lekcjach kart pracy, które umożliwiały każdemu uczniowi omawianie kolejnych partii materiału w swoim własnym tempie.
- 3) Wykorzystywanie materiałów odwołujących się do wielu zmysłów: multimedialnych gier dydaktycznych (w Gimnazjum) , łamigłówek, krzyżówek.
- 4) Stosowanie metod polisensorycznych, czyli wielozmysłowego uczenia się (prezentacje multimedialne, programy komputerowe, modele, makiety itp.) oraz metod interaktywnych (burza mózgów, mapa mentalna, plakat, folder, portfolio, eksperyment, doświadczenie).
- 5) Wykorzystywanie pierwszej lekcji z nowego tematu lub działu do aktywizowania uczniów z trudnościami. Proszono ich o wyjaśnienie nowego pojęcia, rozwiązanie prostego przykładu na tablicy lub wskazanie odpowiednich wielkości. Przeważnie polecenia wykonywane były poprawnie, co było podstawą do wystawienia pozytywnej oceny.
- 6) Upewnienie się, że zlecone uczniowi zadanie lub ćwiczenie ma wyraźną strukturę, jest dobrze określone i mieści się w granicach jego możliwości. Pierwsza część przeważnie była łatwa lub na tyle uczniowi znajoma, żeby mógł ją prawidłowo wykonać i już na wstępie doświadczyć sukcesu.
- 7) Dopilnowanie, by uczeń powtórzył instrukcję w celu upewnienia się, że wie, co ma robić.

2. Nauczyciele stosowali różne metody podpowiedzi:

- 1) Formułowali jasne, konkretne pytania lub doprowadzali ucznia na właściwy trop, co musi być zrobione, aby osiągnąć pożądany poziom wykonania.

- 2) Podawali na kartkach dyspozycje, które pozwalały krok po kroku znaleźć odpowiednie rozwiązanie, np. zadanie pytań naprowadzających, będących wskazówką, w jaki sposób wykonać daną formę ćwiczeniową.
- 3) Wcześniej podawali szczegółowe zagadnienia do tematu, z poleceniem zebrania materiałów dotyczących jednego, wybranego zagadnienia.
- 4) Przedstawiali wzór wykonania zadania, np.:
 - gotowe wzory, ale na inny temat niż opracowany w klasie;
 - tekst rozwiązania na opracowany temat, ale z lukami do uzupełnienia;
 - podawali na kartkach słowniczki tematyczne, wyjaśnienia obcych wyrazów lub trudniejszych pojęć, których zastosowanie pomoże rozwiązać zadanie.

3. Aranżowali współpracę między uczniami:

Sadzali w ławkach uczniów z trudnościami przy uczniach przeciętnych, z którymi się przyjaźnią i prosili tych drugich, żeby pomagali im przy rozwiązywaniu zadań, przypominali o upływie czasu itp.

4. Różnicowali prace domowe pod względem stopnia trudności, sposobu i formy wykonania:

- 1) Dokładnie wyjaśniali temat, treści i cel pracy domowej oraz ukazywali związek z zagadnieniami omawianymi na zajęciach.
- 2) Mobilizowali uczniów do odrabiania zadań domowych poprzez systematyczną kontrolę prowadzoną przez nauczyciela.
- 3) Przydzielali uczniom zróżnicowane zadania: obowiązkowe, dodatkowe dla chętnych;
- 4) Podawali instrukcję wykonawczą i techniki wykonania – udzielali wskazówek rzeczowych i metodycznych, wskazywali środki potrzebne do wykonania zadania domowego.
- 5) Udzielali odpowiedzi na pytania uczniów i dodatkowe wyjaśnienia.
- 6) Sprawdzali, poprawiali i oceniali pracę domową.

5. Kontrolowali wiadomości i umiejętności:

- 1) Stosowali wszelkie możliwe formy: odpowiedzi słowne i pisemne, diagramy, krzyżówki, schematy, prace wykonane z użyciem piktogramów, wyciągi ze stron internetowych, wydruki, prezentacje multimedialne.
- 2) Różnicowali sprawdziany, czyli tak je przygotowywali, by:
 - zadania sprawdzały wiadomości konieczne i podstawowe;
 - zadania były ułożone w formie testów wyboru lub testów wielostronnego wyboru albo testów z lukami do uzupełnienia;
 - punktacja do zadań była jednakowa, bez względu na ich stopień trudności;
 - uczeń mógł opracować:
 - jeden temat lub jedno zadanie spośród dwóch lub trzech danych do wyboru;

– wypowiedź na jeden temat, ale z możliwością wyboru dowolnej jej formy.

3) Pozwalali uczniowi z trudnościami na korzystanie z notatek, podręcznika, kalkulatora itp.

6. Oceniali postępy ucznia:

- 1) Nauczyciele oceniali ucznia zgodnie z wpisami w WZO, które dotyczy uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.
- 2) Na obserwowanych zajęciach nauczyciele informowali o tym, co i jak będzie podlegało ocenie.

Dbali o to, by:

- oceniać ucznia za to, czego się nauczył, a nie za to, czego jeszcze nie umie;
- nie pominąć w ocenie żadnych dobrych stron aktywności ocenianego ucznia;
- ocena była adekwatna do możliwości ucznia, a nie wynikała z porównania go z innymi;
- ocena miała charakter wspierający, zawierała konkretne wskazówki:
- instrukcje do dalszej pracy ucznia.

7. Stosowali indywidualne zalecenia wyrównawcze, które każdorazowo były dostosowywane do rodzaju ujawnionych u ucznia trudności, braków i zaległości, np. przez:

- 1) Umożliwienie indywidualnych spotkań ucznia z nauczycielem poprzez podanie do wiadomości uczniów stałych terminów konsultacji.
- 2) Powtarzanie z uczniami słabo opanowanych partii materiału, z zastosowaniem prostych i jasnych sformułowań typu: (na zajęciach wyrównawczo-dydaktycznych) „narysuj”, „przeczytaj”, „wybierz”, „dopasuj” – prawidłowo nie stosowali rozbudowanych poleceń o charakterze wyjaśniającym. Wszelkie wyjaśnienia były poparte obrazem: rysunkiem, zdjęciem, itp.

8. Przygotowali otoczenie wspierające nauczyciela w indywidualizacji:

- 1) W sposób przemyślany ustawiali ławki i krzesła, które, umożliwiły różne formy aktywności uczniów w czasie lekcji. Jeśli lekcja prowadzona była głównie w formie frontальной, to

ustawienie wszystkich ławek miało miejsce w rzędach lub w formie stołu konferencyjnego. Jeśli przeważała praca w parach lub małych grupach, uczniowie siadali w małych grupach, odwracali się do siebie w ławkach.

- 2) W indywidualizacji pracy poprzez otwarte formy nauczania uczniowie mogli korzystać z wielu środków dydaktycznych, bez konieczności posiadania kompletu przez każdego ucznia.

Wnioski z przeprowadzonych obserwacji doraźnych:

1. Przeprowadzone wszystkie obserwacje potwierdzają, że nauczyciele w zdecydowanej większości poprawnie konstruują jednostkę dydaktyczną, zachowując właściwe proporcje czasu na poszczególne ogniwa lekcji.
2. W części obserwowanych zajęć nie wystąpiło podsumowanie celów lekcji, a nauczyciele nie uzyskali informacji zwrotnej o stopniu opanowania kształconej umiejętności. W tych przypadkach naruszono podstawową normę postępowania dydaktycznego: zasadę stopniowania trudności systematyczności.

3. Niedopuszczalnym jest, by nauczyciel kontynuował dalszy proces uczenia bez informacji o poziomie nabycia wiedzy i umiejętności z poprzednich lekcji.
4. Nauczyciele prowadzili lekcje różnymi metodami: 80% wykorzystało metody podawcze (wykład, pogadanka, opowiadania, opis, prelekcja), 25% wykorzystało metody problemowe, w tym wykład problemowy, 65% obserwowanych zajęć prowadzona była metodami aktywizującymi (praca w grupach, „burza mózgu”).
5. Większość nauczycieli nie potrafiła uzasadnić doboru metody nauczania do zdiagnozowanych stylów uczenia się danej grupy. Wszyscy wskazywali, że w ich ocenie oraz z praktyki w nauczaniu obrana metoda nauczania jest najbardziej efektywna.
6. Szczególnej uwadze nadzorujących podlegała ocena stosowania zasad nauczania. Nauczyciele w większości je stosowali. Zaobserwowano posiłkowanie się:

1) zasadą świadomego i aktywnego udziału uczniów w procesie nauczania-uczenia się,

Nauczyciele przedstawiali cel, jakiemu służyć mają nabywane umiejętności i wiadomości, w jakich momentach życia będą potrzebne. Pobudzało to motywację, wyzwalało aktywność poznawczą, a także aktywność fizyczną w przypadku wykonywania ćwiczeń fizycznych. Wynik aktywności był ukierunkowywany i wykorzystywany przez nauczycieli. Stosowanie tej zasady miało miejsce do wszystkich ogniw lekcji.

2) zasadą systematyczności

Ta zasada była stosowana przez nauczycieli zarówno do treści programowych, jak i ich realizacji, a także w pracy dydaktycznej nauczycieli i czynnościach uczniów. Proces nauczania – uczenia się na obserwowanych zajęciach przebiegał płynnie. Przed przedstawieniem nowych treści nauczyciele określali stan uprzedniej wiedzy oraz systematycznie do niej nawiązywali. Nowy materiał był dzielony i przekazywany uczniom partiami. Streszczenie i synteza występowały po omówieniu pewnych zamkniętych partii materiału i na zakończeniu lekcji.

3) zasadą przystępności

Treści nauczania były dostosowane pod względem ilościowym i jakościowym do możliwości intelektualnych i fizycznych uczniów.

4) zasadą pogładowości

Nauczyciele wykorzystywali pomoce dydaktyczne: programy multimedialne, modele, mapy, zestawy do ćwiczeń. Poznawanie rzeczywistości oparte na obserwacji, pomiarze i różnych czynnościach praktycznych było bardzo pomocne do zrozumienia przerabianego materiału, tym bardziej, że uczniowie nie dysponowali zasobami spostrzeżeń i wyobrażeń niezbędnych do zrozumienia przerabianego materiału.

5) zasadą trwałości wiedzy uczniów

Utrwalanie wiedzy na obserwowanych zajęciach odbywało się w sposób mechaniczny – od powtarzania do dosłownego jej odtwarzania. Zbyt rzadko nauczyciele na zakończenie zajęć stawiali pytania problemowe, na które, by udzielić odpowiedzi, uczeń powinien dokonać wiązania nabytej wiedzy w logiczny sposób. Dość schematyczne sposoby utrwalania wiedzy tylko w pewnym sensie ją systematyzują i porządkują.

Nauczyciele realizowali indywidualizację na kilka sposobów:

- poprzez prowadzenie lekcji na kilku poziomach, grupy były albo zróżnicowane pod względem zdolności i wiadomości, albo jednorodne,
- przez zróżnicowane zadawanie prac domowych,
- poprzez stosowanie na lekcjach kart dydaktycznych, gier dydaktycznych, zabaw, łamigłówek, krzyżówek, itp.

Dobór uczniów **o zróżnicowanych** uzdolnieniach i wiadomościach pozwalał nauczycielowi na lepsze wykorzystanie możliwości dzieci, większe zaangażowanie ich w pracę i zwiększenie różnorodności przekazywanej wiedzy. Dodatkowo uczniowie mniej zdolni współpracując z uczniami zdolniejszymi uczyli się także od nich. Na początku tak prowadzonych zajęć uczniowie słabi często tylko przysłuchiwali się wypowiedziom swoich kolegów w zespole i powtarzali ich wnioski, ale stopniowo rozpoczynali także próbę własnych sił. Dzięki udanemu udziałowi w pracach i osiągnięciach grupy uczniowie mniej zdolni nabierali wiary we własne możliwości i uzupełniali brakujące wiadomości. Praca każdego ucznia w zespole wdrażała go do logicznego myślenia i poprawnego formułowania myśli, wniosków, a to m.in. decydowało o jego powodzeniu i rozwoju w klasie. Referowanie wyników pracy grupy nauczyciele najczęściej polecali najslabszemu uczniowi w zespole, a jego wypowiedź inni koledzy uzupełniali.

Drugi rodzaj pracy grupowej polegał na prowadzeniu zajęć z **zespołami jednorodnymi**, tzn. każdą grupę tworzyli uczniowie o zbliżonym poziomie wiedzy i podobnych kompetencjach przedmiotowych. Pozwalało to nauczycielowi na zróżnicowanie zadań stawianych przed poszczególnymi grupami i taki ich dobór, aby jak najlepiej były one dopasowane do możliwości uczniów wchodzących w skład danego zespołu. Była to szczególnie użyteczna technika w wypadku lekcji o charakterze ćwiczeniowym oraz lekcji powtórzeniowych.

7. Stosowanie na obserwowanych lekcjach kart pracy, gier dydaktycznych, łamigłówek, krzyżówek, itp. umożliwiało każdemu uczniowi przerabianie kolejnych partii materiału w swoim własnym tempie.
8. Stwierdza się także u niektórych nauczycieli trudność z wprowadzeniem ładu w klasie, w uporządkowaniu organizacyjnym, skupieniu uwagi uczniów na zajęciach oraz brak skutecznego kierowania procesem edukacyjnym.
9. Zaleca się tym nauczycielom doskonalenie zawodowe, tym bardziej, że do dyrektora szkoły wpłynęły liczne skargi rodziców na hałas, nieład na lekcjach, zagrożenia bezpieczeństwa, a tym samym niską efektywność kształcenia.

Wnioski ogólne z przeprowadzonych wszystkich obserwacji:

1. Indywidualizacji oddziaływań wobec uczniów sprzyja kreatywność i zaangażowanie niektórych nauczycieli, którzy reagowali na bieżące potrzeby młodzieży, byli otwarci na różne sposoby podejścia do problemów, a także wykazywali gotowość do ciągłego doskonalenia własnego warsztatu pracy.
2. Do cennych rozwiązań metodycznych i organizacyjnych uwzględniających w nauczaniu zróżnicowanie uczniów można zaliczyć m.in. pracę na lekcji w małych grupach, metodę pracy projektem czy metody aktywizujące uczniów.
3. Aby można było odnieść założone przez szkołę efekty indywidualizacji wszyscy nauczyciele muszą wdrożyć wymagane formy i metody indywidualizacji.

4. Prawidłowy przebieg zajęć, poszczególne ogniwa lekcyjne przebiegały sprawnie i spójnie, następowanie kolejnych ogniw po sobie uwzględniało indywidualne możliwości uczniów (czynności wstępne, sprawdzenie obecności, sprawdzenie prac domowych/ tematyki z poprzedniej lekcji, podanie nowego tematu, omówienie nowych treści, podsumowanie lekcji, odnotowanie w dzienniku lekcyjnym stosownych zapisów: frekwencja, temat, oceny).
5. Nauczyciele prowadzący zajęcia uwzględniali indywidualne potrzeby oraz możliwości rozwojowe uczniów (właściwe tempo opowiadania, powtarzanie nowych treści, poleceń, indywidualne podejścia do poszczególnych uczniów, zapisywanie na tablicy najważniejszych treści i podkreślanie ich wielokrotnie, odpowiadania na poszczególne pytania uczniów) jak również dokonali operacjonalizacji celów (taksonomia celów).
6. Na zajęciach zastosowano różne metody dydaktyczne: podające (opis, elementy opowiadania) oraz aktywizujące (burza mózgów, dyskusja, praca w grupach).
7. Na zajęciach realizowane były treści oraz umiejętności określone w podstawie programowej.
8. Na zajęciach przestrzegane były zasady oceniania określone w PZO.
9. Uczniowie oceniani byli na bieżąco w trakcie zajęć poprzez: pochwałę, podkreślenie dobrego wykonania zadania, adnotacją, oceną w dzienniku lekcyjnych. Tym samym zastosowano różne formy oceniania.
10. Proces oceniania na obserwowanych zajęciach odbywał się w sposób ciągły i systematyczny tzn. w trakcie całej jednostki lekcyjnej, a nie tylko np. w podsumowaniu lekcji lub na jej początku.
11. Większość uczniów wykazywała duże zaangażowanie na zajęciach, chętnie i aktywnie uczestniczyła w lekcjach.
12. Dla kilku nauczycieli **indywidualizacja stanowi jedynie hasło i środek do osiągnięcia celów społecznych**. Konieczne staje się zatem, aby indywidualizacja kształcenia traktowana była przez nich jako środek niezbędny do osiągnięcia celu podstawowego, jakim jest kształcenie, a nie jako cel pracy. Aby jednak była w pełni przestrzegana, potrzebna jest nie tylko odpowiednia postawa nauczyciela czy odpowiednie jego przygotowanie. Równie niezbędne jest wyposażenie go w środki nauczania i zabezpieczenie odpowiednich do potrzeb warunków programowo-organizacyjnych szkolnictwa.

Zalecenia i sposób ich realizacji:

1. Ze względu na fakt, iż w szkole 39 uczniów wymagało pomocy pp, część z nich ze względu na niepowodzenia szkolne, staje się koniecznym wypracowanie i zapisanie w formie dokumentu wewnętrznego we wrześniu 2018 r. modeli pracy z uczniami o specjalnych, skonkretyzowanych potrzebach i możliwościach psychoedukacyjnych.

Dokument ten powinien dodatkowo zawierać wskazania zasad i sposobów indywidualizacji w bieżącej pracy z uczniem.

2. Należy zwracać większą uwagę na podsumowanie efektów kształcenia, wskazywać uczniom jakie cele były zamierzone na wstępie zajęć i czy udało się je zrealizować.

3. Zwracać szczególną uwagę na uczniów wykazujących słabe zaangażowanie na zajęciach, bardziej ich

motywować.

4. Częściej kierować do uczniów pytania kluczowe o poziom rozumienia przekazywanych treści.

5. Na każdej jednostce lekcyjnej wskazywać cele lekcji w celu wzbudzenia zainteresowania ucznia, ukazaniu jej praktycznego zastosowania zarówno na lekcjach z innych przedmiotów, jak i w codziennym życiu.

6. Częściej sięgać do aktywnych metod nauczania, różnicować metodykę kształcenia. Starać się stosować większą liczbę wizualnych środków dydaktycznych, zwłaszcza powszechniej wykorzystywać nowoczesne techniki informacyjno-komputerowe, z użyciem dydaktycznych programów multimedialnych. Aktywizacja ucznia w znacznym stopniu przyczynia się do rozwijania logicznego myślenia, kształtowania sprawności manualnej i wyobraźni. Nauczyciel wybierając metodę powinien brać pod uwagę, że uczniowie uczą się w sposób konkretno-obrazowy.

Indywidualizacja, a praca domowa – uwagi:

Zadawanie na koniec lekcji pracy domowej to druga, po zajęciach lekcyjnych, ważna forma pracy dydaktyczno-wychowawczej.

Większość nauczycieli poprzez zadania domowe rozbudzała i kształtowała zainteresowania uczniów.

Indywidualizacja pracy domowej pod względem stopnia trudności oraz nadawanie jej problemowego charakteru było bardzo trudne i czasochłonne, ale miało duży wpływ na stosunek uczniów do przedmiotu (szczególnie tych najzdolniejszych). Dobrze dobrana praca domowa zachęcała uczniów słabych do odrabiania zadań domowych.

Nauczyciele celem osiągnięcia „trwałości” wiedzy polecali wykonywanie prac domowych. W zdecydowanej większości polecenia wykonania w domu pracy domowej oscylowały wokół uczniowskich czynności odtwórczych lub powtórzeniach czynności prezentowanych na zajęciach.

Rodzaje prac domowych były mało zróżnicowane. Sporadycznie miały formę projektu lub wykonania doświadczenia. W zdecydowanej większości obejmowały klasyczne rozwiązywanie zadań z książki lub napisanie wypowiedzi na zadany temat i wypełnienie ćwiczeń. Z tego powodu uczniowie nie dostrzegali potrzeby jej wykonywania w celu pogłębiania swojej wiedzy, ale jako nieprzyjemny i uciążliwy obowiązek.

W 20 % obserwowanych zajęć stwierdzam, że nauczyciele zbyt mało czasu poświęcają na omówienie zadania domowego, wskazania uczniom celu jej wykonania, sposobu wykonania, a przede wszystkim kryteriów dokonywania oceny („nacobezu”).

Wnioski:

1. Zadawanie pracy domowej uczniom u większości nauczycieli stanowiło rutynowe działanie polegające na podaniu numeru zadania, strony w zeszycie ćwiczeń bądź tematu pisemnej wypowiedzi. Nauczyciel poświęcał około jednej minuty na przekazanie informacji o zakresie pracy domowej. Sporadycznie upewniał się o stopniu opanowania przez uczniów treści nauczania, których znajomość ma być wykorzystana w jej rozwiązaniu.

2. Niecelowym było zadawanie zadań o stopniu trudności przekraczającym możliwości ucznia, gdyż obawa przed konsekwencjami za brak pracy domowej zmusza go do korzystania z pomocy innych.

3. Część prac domowych była sprawdzona i oceniona zgodnie z wcześniej podanymi uczniom kryteriami.

4. Nie wszyscy nauczyciele przydzielali uczniom zróżnicowane zadania obowiązkowe oraz nie przydzielali zadań dodatkowych dla chętnych uczniów. Nauczyciele ci nie wywiązywali się z obowiązku różnicowania prac domowych pod względem stopnia trudności, sposobu i formy wykonania, również rzadko sprawdzali, poprawiali i oceniali zadane przez siebie prace domowe.

Zalecenia i sposób ich realizacji:

1. Praca domowa ucznia stanowi integralną część procesu dydaktyczno – wychowawczego. Dopiero w połączeniu z pracą domową zajęcia szkolne tworzą pełną jednostkę procesu nauczania. W związku z tym nauczyciel jest zobowiązany zadbać, by praca domowa spełniała określone funkcje dydaktyczne, ściśle powiązane z funkcjami realizowanymi przez poszczególne zajęcia. Praca domowa powinna być tak sformułowana, by realizowała poniższe funkcje:

- a) ułatwiała opanowanie w drodze samodzielnej pracy określonych wiadomości, stanowiących podstawę do przerabiania w szkole pod kierunkiem nauczyciela nowych zagadnień itp.;
- b) pozwalała poprzez jej wykonanie utrwalić przerobiony materiał,
- c) zachęcała do zbierania pomocy szkolnych, jak np.: okazy przyrodnicze, widokówki, materiały uzyskane w drodze obserwacji itp., jako podstawę do realizacji nowego tematu zajęcia;
- d) kształtowała u uczniów określone umiejętności i nawyki w drodze samodzielnego ćwiczenia;
- e) rozwijała samodzielność myślenia i działania przez wykonywanie zindywidualizowanych zadań teoretycznych czy praktycznych.

2. Domowa nauka wtedy spełni swoją rolę, kiedy będzie:

- a) ściśle połączona z pracą wykonywaną na lekcji,
- b) w odpowiedni sposób zadana,
- c) adekwatna do możliwości uczniów,
- d) wykonywana przez uczniów samodzielnie,
- e) systematycznie kontrolowana i oceniana,
- f) uczeń informowany o popełnionych przez siebie błędach.

Warunkiem efektywności uczenia się ucznia poprzez odrabianie prac domowych jest: racjonalne zadawanie prac i stosowanie wielu typów prac, które powinny zawierać różnorodne rodzaje treści, np.

- a) prace kształtujące pewne umiejętności, nawyki czy przyzwyczajenia,
- b) przygotowanie do nowego tematu,
- c) przyswojenie danego materiału poprzez nauczenie się na pamięć wiersza lub innego tekstu, napisanie pracy pisemnej.

3. Ponadto należy pamiętać, że zbyt duża ilość pracy domowej przeciąża uczniów, prowadząc do niekorzystnych skutków zdrowotnych oraz osłabia motywację do nauki.

4. Należy stosować poniższe zasady przy zadawaniu prac domowych. Zadawanie pracy domowej powinno być :

- a) celowe i dokładne;
- b) wiązać naukę szkolną i domową w jednolity proces nauczania;
- c) stanowić dokładnie zaplanowaną część zajęcia;
- d) przygotowywać dziecko do samodzielnego wykonania zleconej pracy;
- e) dostosowaniem wymagań do sił i możliwości uczniów w ramach stosownej indywidualizacji.

Dobre zadawanie pracy domowej wymaga liczenia się z osiągnięciami w nauce i uzdolnieniami poszczególnych uczniów. Nauczyciel powinien troszczyć się o uczniów, którzy wykazują jakiegokolwiek braki i niedociągnięcia w nauce, nie zapominając o dzieciach wybitnie zdolnych. Chodzi o to by pobudzić

do działania uczniów mniej zdolnych czy leniwych oraz wymagać większego wysiłku od zdolnego. Dzięki takiej metodzie korzyści mają sami uczniowie, jak i podnosi się poziom naukowy całej klasy.

5. Przebieg zadawania pracy domowej powinien zawierać poniższe elementy:

- a) wyjaśnienie tematu i celu pracy domowej oraz utrwalenie związku z omawianymi na zajęciach zagadnieniami;
- b) podanie instrukcji wykonawczej (udzielenie przez nauczyciela wskazówek rzeczowych i metodycznych);
- c) wyznaczenie uczniom pracy;
- d) odpowiedzi na pytania uczniów i dodatkowe wyjaśnienia.

6. Każda praca ucznia, zarówno pisemna i ustna, powinna być przez nauczyciela starannie sprawdzona, poprawiona i oceniona. Dokładne sprawdzenie pracy wdraża ucznia do starannego i systematycznego wykonywania zadań, wyrabia ponadto obowiązkowość i odpowiedzialność za jakość wykonanej pracy. Kontrola prac domowych dokonywana przez nauczyciela powinna być:

- a) ekonomiczna, tzn. taka, aby nauczyciel w jak najkrótszym czasie stwierdził, jak przygotowała się do zajęć możliwie jak największa ilość uczniów;
- b) wykazać nie tylko ilość, ale i jakość wyników pracy;
- c) informować uczniów o tym, jaki jest poziom ich wiedzy i ewentualnie wskazać czego jeszcze powinni się nauczyć czy utrwalić;
- d) być urozmaiconą, tzn. ujmować wiadomości uczniów w nowych związkach, w odmiennym układzie i zastosowaniu praktycznym;
- e) zakończona obiektywną oceną;
- f) za brak zdania domowego, bez uzasadnienia lub złe wykonanie nie należy stawiać negatywnej oceny, uczeń te pracę powinien wykonać na następnej lekcję.

3.1.5. Indywidualizacja w pracy z uczniem zdolnym

Zostali oni rozpoznani przez nauczycieli w czasie zajęć edukacyjnych (w trakcie których dostosowywano metody i formy pracy do ich zdolności i zainteresowań).

Natomiast do cech uczniów zdolnych, które rozpoznali sami nauczyciele, pracując z uczniami, należały w szczególności wysokie osiągnięcia w danej dziedzinie.

Ponadto uczniowie ci:

- byli dociekliwi, wnikliwie obserwowali, lubili czytać,
- uczyli się szybko, szukali związków przyczynowo-skutkowych, sięgali po dodatkowe źródła informacji,
- dogłębnie rozumieli złożone i trudne treści,
- trafnie oceniali, wartościowali i analizowali,
- mieli bogate słownictwo,
- posługiwali się swobodnie językiem danej dyscypliny,
- mieli liczne, bardzo zróżnicowane zainteresowania,
- mieli wysoki poziom twórczy i niepokój poznawczy.

Formą pomocy psychologiczno-pedagogicznej, którą zaplanowano i realizowano w szkole dla ww. uczniów szczególnie uzdolnionych były zajęcia rozwijające uzdolnienia.

Praca z uczniami w ramach tych zajęć odbywała się za pomocą metod aktywizujących.

Wnioski:

1. Szkoła musi być otwarta na tworzenie warunków do osiągnięcia sukcesów uczniom z różnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym uzdolnionych, choć uzdolnienia te nie muszą koniecznie dotyczyć uzdolnień intelektualnych, ale także uzdolnień innego rodzaju.
2. Ważne jest, że szkoła postrzega sukces ucznia nie tylko przez pryzmat odznaki wzorowego ucznia. Osiągnięcia w innych dziedzinach bowiem także mogą być sukcesem.
3. Właściwa organizacja procesu dydaktyczno-wychowawczego opartego na podmiotowym traktowaniu ucznia oraz aktywizujących metodach i zróżnicowanych formach pracy wpływa znacząco na motywację uczniów do nauki, rozwój ich zainteresowań i zdolności, podnosi możliwości poznawcze uczniów oraz kształtuje właściwą postawę wobec nauki szkolnej.
4. Nawet w przypadku skromnego zaplecza szkoły, przy odrobinie pomysłowości i inicjatywy ze strony nauczyciela indywidualizacja możliwa jest do realizacji.
5. Indywidualizacja kształcenia ucznia zdolnego, która wpływa na osiągnięcia edukacyjne uczniów, jednocześnie zapobiega ich niepowodzeniom i trudnościom szkolnym.

Zalecenia:

1. Warto pamiętać, iż odnoszenie sukcesów przez ucznia pozwala na lepsze funkcjonowanie dziecka w roli ucznia, poprawę samooceny, zwiększenie motywacji do pracy, twórcze rozwijanie zainteresowań, a w przyszłości trafny wybór swego miejsca w świecie ludzi dorosłych.
2. Wpływ na odnoszenie sukcesów przez dzieci ma przede wszystkim dobra edukacja, a jej rozwój należy wspomagać zawsze i wszędzie. Dlatego nauczyciel, odpowiedzialny za kształtowanie dziecka powinien wiedzieć, że dobra edukacja nie może ograniczać się do nauki w szkole i tym samym współpracować z różnymi instytucjami wspierającymi indywidualny rozwój ucznia. Ważna w tym zakresie jest również konstruktywna współpraca z rodzicami dziecka.

4. Wyniki i wnioski z monitorowania procesów zachodzących w szkole.

4.1. Ocena organizacji i efektywności pomocy psychologiczno-pedagogicznej w roku szkolnym 2017/18 na podstawie wyników monitorowania, kontroli i ewaluacji.

4.1.1 Informacje ogólne

Zmiana przepisów od 1 września 2017 roku o pomocy psychologiczno-pedagogicznej sprawiła, że organizacja pomocy pp w szkole uległa przemodelowaniu i aktualnie opiera się na diagnozie.

Celem wdrażanej w roku szk. 2017/18 zmiany w udzielaniu pomocy pp było przejście do modelu społecznego, opartego na analizie funkcjonowania dziecka i wynikających z tego potrzeb w zakresie zarówno wsparcia dziecka, jak dostosowania środowiska zewnętrznego (dostosowanie warunków nauczania – dostosowane miejsce pracy, odpowiednie pomoce dydaktyczne, metody pracy dydaktycznej i wychowawczej itp.).

Ten model diagnozy oparty jest o analizę nie tylko danych o indywidualnych cechach dziecka, ale również barierach i zasobach w jego środowisku, z uwzględnieniem informacji z różnych źródeł (np. rodzic, poradnia, GOPS, kuratorzy sądowi).

Tym samym do szkoły wprowadzono diagnozę funkcjonalną, która holistycznie połączyła model ilościowy z modelem jakościowym, ponieważ dokładne rozpoznanie środowiska ucznia poprzez wywiad z rodzicami oraz sposobu, w jakim funkcjonuje w grupie, połączone z indywidualnym rozpoznaniem, z czym dokładnie dziecko ma problem, pozwalało nauczycielom na precyzyjne ustalenie potrzeb, a w dalszej części przedyskutowanie w grupie nauczycieli i specjalistów sposobów ich zaspokajania. Umożliwiało zidentyfikowanie problemów i podjęcie konstruktywnej dyskusji nad ich usuwaniem.

Pomoc pp polegała ona na wspieraniu rodziców i nauczycieli w rozwiązywaniu problemów wychowawczych i dydaktycznych oraz rozwijaniu ich umiejętności wychowawczych w celu zwiększenia efektywności pomocy psychologiczno – pedagogicznej udzielanej uczniom.

Wszelkie formy świadczonej pomocy psychologiczno - pedagogicznej w szkole były bezpłatne, a udział ucznia w zaplanowanych zajęciach w ramach jej realizacji był dobrowolny.

Zajęcia rewalidacyjne nie były realizowane na wniosek rodziców lub za zgodą rodziców. Były one konsekwencją przedstawienia przez rodziców w szkole orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego dla ucznia. To były obowiązkowe zajęcia dla ucznia niepełnosprawnego. Rodzice byli poinformowani o konsekwencji braku realizacji obowiązkowych zajęć edukacyjnych przez ich dziecko.

Korzystanie z pomocy pp **objęte było ochroną danych osobowych (wrażliwych).**

Każdy uczeń szkoły miał prawo być objęty działaniami pedagogicznymi i psychologicznymi, mającymi na celu rozpoznanie jego możliwości psychofizycznych, w tym szczególnych uzdolnień, indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz zaspokojenia tych potrzeb.

Stosowana w szkole pomoc pp polegała na:

- 1) rozpoznawaniu i zaspakajaniu potrzeb rozwojowych i edukacyjnych ucznia;
- 2) rozpoznawaniu indywidualnych możliwości psychofizycznych ucznia;
- 3) rozpoznawaniu czynników środowiskowych (w miarę możliwości) wpływających na funkcjonowanie ucznia w szkole ;
- 4) stwarzaniu warunków do aktywnego i pełnego uczestnictwa ucznia w życiu szkoły i w życiu oraz w środowisku społecznym;
- 5) rozpoznawaniu przyczyn trudności w opanowywaniu umiejętności i wiadomości przez ucznia;
- 6) wspieraniu ucznia z wybitnymi uzdolnieniami;
- 7) opracowywaniu i wdrażaniu indywidualnych programów edukacyjno - terapeutycznych dla uczniów niepełnosprawnych oraz indywidualnych programów edukacyjno - terapeutycznych odpowiednio o charakterze resocjalizacyjnym lub socjoterapeutycznym dla uczniów niedostosowanych społecznie oraz zagrożonych niedostosowaniem społecznym;
- 8) prowadzeniu edukacji prozdrowotnej i promocji zdrowia wśród uczniów i rodziców;
- 9) podejmowaniu działań wychowawczych i profilaktycznych wynikających z programu wychowawczo - profilaktycznego oraz wspieraniu nauczycieli w tym zakresie;
- 10) wspieraniu uczniów, metodami aktywnymi, w dokonywaniu wyboru kierunku dalszego kształcenia, zawodu i planowaniu kariery zawodowej oraz udzielaniu informacji w tym kierunku;
- 11) wspieraniu nauczycieli i rodziców w działaniach wyrównujących szanse edukacyjne dzieci;
- 12) udzielaniu nauczycielom pomocy w dostosowywaniu wymagań edukacyjnych wynikających z realizacji programów nauczania do indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych ucznia, u którego stwierdzono zaburzenia i odchylenia rozwojowe lub specyficzne trudności w uczeniu się, uniemożliwiające sprostanie tym wymaganiom;
- 13) wspieraniu nauczycieli i rodziców w rozwiązywaniu problemów wychowawczych;
- 14) umożliwianiu rozwijania umiejętności wychowawczych rodziców i nauczycieli;

15) podejmowaniu działań mediacyjnych i interwencyjnych w sytuacjach kryzysowych.

Pomoc psychologiczno - pedagogiczna w formie zorganizowanej świadczona była dla 39 uczniów, a jej potrzeba zorganizowania wynikała w szczególności z:

- 1) niepełnosprawności ucznia – dot. 5 uczniów (3 posiadało orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego ze względu na autyzm, 1 – zespół Aspergera, 1 uczeń posiadał orzeczenie o niepełnosprawności z powodu niedosłuchu)
- 2) szczególnych uzdolnień,
- 3) trudności w uczeniu się,
- 4) choroby przewlekłej.

O udzielenie pomocy psychologiczno – pedagogicznej wnioskowali:

- 1) nauczyciele prowadzący zajęcia z uczniem oraz zatrudnieni w szkole specjaliści,

była **udzielana w trakcie bieżącej pracy z uczniem oraz przez zintegrowane działania nauczycieli i specjalistów, a także w określonej formie.**

Pomoc pp organizował dyrektor szkoły.

Dyrektor ponadto organizował – w miarę możliwości - wspomaganie szkoły w zakresie realizacji zadań z zakresu pomocy pp polegające na zaplanowaniu i przeprowadzeniu działań mających na celu poprawę jakości udzielanej pomocy pp.

Wicedyrektor kontrolował obieg dokumentacji związanej z pomocą pp, w tym obieg dokumentacji związanej z orzecznictwem poradni psychologiczno – pedagogicznych i specjalistycznych, a także kontrolował realizację wydanych przez nie zaleceń dla uczniów oraz dokonał oceny realizacji zadań z zakresu udzielanej pomocy pp.

Bezpośredni nadzór nad organizacją i świadczeniem pomocy pp sprawował pedagog szkoły, który pełnił funkcję głównego koordynatora w zakresie organizacji wszelkich sformalizowanych form pomocy wszystkim uczniom objętych pomocą pp.

Wychowawcy oddziału klasowego pełnili funkcję koordynatora w zakresie organizacji pomocy pp w swoim oddziale klasowym i w porozumieniu z pedagogiem szkolnym planowali i koordynowali udzielanie uczniowi pomocy pp.

Wychowawcy oddziału klasowego informowali innych nauczycieli, specjalistów o potrzebie objęcia ucznia pomocą pp w trakcie ich bieżącej pracy z uczniem, oraz we współpracy z nauczycielami, specjalistami, planowali i koordynowali pomoc pp w ramach zintegrowanych działań nauczycieli i specjalistów w bieżącej pracy z uczniem.

Wychowawcy oraz nauczyciele i specjaliści, planując udzielanie uczniowi pomocy pp, współpracowali z rodzicami ucznia lub pełnoletnim uczniem.

W przypadkach stwierdzenia przez wychowawców, że konieczne jest objęcie ucznia pomocą pp w określonych formach, wspólnie z pedagogiem szkolnym **ustalali propozycję** formy udzielania tej pomocy, okres ich udzielania oraz wymiar godzin, w którym poszczególne formy miały być realizowane.

W przypadku uczniów objętych pomocą pp nauczyciele, wychowawcy i specjaliści udzielający uczniom pomocy pp wspierali nauczycieli obowiązkowych zajęć edukacyjnych w udzieleniu uczniowi pomocy pp

w trakcie bieżącej pracy oraz dostosowaniu sposobów i metod pracy do możliwości psychofizycznych ucznia.

Pomocy pp udzielali uczniom:

- 1) wszyscy nauczyciele w bieżącej pracy z uczniem na zajęciach;
- 2) wychowawcy;
- 3) specjaliści wykonujący w szkole zadania z zakresu pomocy pp, w szczególności – pedagog, nauczyciele prowadzący zajęcia rewalidacyjne;
- 4) pracownicy szkoły poprzez zintegrowane oddziaływanie na ucznia.

Pomoc pp w szkole realizowana przez każdego nauczyciela w bieżącej pracy z uczniem polegała w szczególności na:

- 1) dostosowaniu wymagań edukacyjnych do możliwości psychofizycznych ucznia i jego potrzeb;
- 2) rozpoznawaniu sposobu uczenia się ucznia i stosowanie skutecznej metodyki nauczania;
- 3) indywidualizacji pracy na zajęciach obowiązkowych i dodatkowych;
- 4) dostosowaniu warunków nauki do potrzeb psychofizycznych ucznia.

Pomoc pp świadczona była również w określonych formach zorganizowanych w ramach godzin przeznaczonych na te zajęcia i ujętych w arkuszu organizacyjnym szkoły.

Pomoc pp była organizowana i udzielana we współpracy z:

- 1) rodzicami uczniów,
- 2) Publiczną Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną w Strzelinie, poradniami specjalistycznymi,
- 3) placówkami doskonalenia nauczycieli – DODN,
- 4) organizacjami pozarządowymi oraz innymi instytucjami działającymi na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży (np. domem dziecka).

W szkole podstawą udzielania pomocy pp była wartościowa diagnoza, tzn. diagnoza interdyscyplinarna i zawierała informacje w zakresach:

- 1) społecznym (przedstawienie środowiska rodzinnego ucznia);
- 2) medycznym (ogólny rozwój fizyczny, stan zdrowia);
- 3) psychologicznym (ocena poziomu rozwoju funkcji intelektualnych, stanu psychicznego, procesów emocjonalno - motywacyjnych, ocena osobowości ucznia);
- 4) pedagogicznym (ocena poziomu wiadomości i umiejętności szkolnych, charakterystyka trudności w uczeniu się).

Szkoła przeprowadzała wnikliwe rozpoznanie sytuacji, w jakiej znajdował się dany uczeń, m.in. poprzez:

- 1) **wywiad** – rozmowy z wychowawcą, nauczycielami, rodzicami, z których dobrze jest dowiedzieć się szczegółów dotyczących rozwoju ucznia i okoliczności mogących na ten rozwój wpływać (choroby, urazy, traumatyczne przeżycia);
- 2) **analizę środowiska rodzinnego** (na podstawie wywiadu z rodzicami / prawnymi opiekunami) – stan rodziny, miejsce dziecka w rodzinie, atmosfera, poziom stymulacji emocjonalnej i poznawczej, sytuacja materialna rodziny – czy uczeń ma warunki do nauki i wypoczynku);
- 3) **obserwację ucznia w grupie** – jego postawę wobec rówieśników, relacje koleżeńskie, zachowania społeczne, aktywność, nastrój itp.;
- 4) **obserwację funkcjonowania ucznia w kontakcie indywidualnym** – przejawiane emocje, zachowanie, stopień rozumienia poleceń i informacji słownych, zainteresowania, samoocena itp.;

5) **zapoznanie się z wytworami ucznia** – analiza różnorodnych prac pisemnych, plastycznych, kształt pisma, precyzję ruchów ręki, rozplanowanie strony. Rodzaj popełnianych błędów, estetykę zeszytów, bogactwo lub ubóstwo szczegółów, tematykę, itp.;

6) **badania edukacyjne;**

Do zadań nauczycieli, wychowawców oraz specjalistów w szkole należało w szczególności:

- 1) rozpoznawanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów;
- 2) określanie mocnych stron, predyspozycji, zainteresowań i uzdolnień uczniów oraz przyczyn niepowodzeń edukacyjnych lub trudności w funkcjonowaniu uczniów, w tym barier i ograniczeń utrudniających funkcjonowanie uczniów i ich uczestnictwo w życiu szkoły;
- 3) podejmowanie działań sprzyjających rozwojowi kompetencji oraz potencjału uczniów w celu podnoszenia efektywności uczenia się;

Nauczyciele, wychowawcy oraz specjaliści w szkole prowadzili w szczególności:

- 1) obserwację pedagogiczną, w trakcie bieżącej pracy z uczniami, mającą na celu rozpoznanie u uczniów:
 - a) trudności w uczeniu się,
 - b) szczególnych uzdolnień;
- 2) wspomaganie uczniów w wyborze kierunku kształcenia i zawodu w trakcie bieżącej pracy z uczniami.

Wnioski:

1. Udzielono wsparcia wszystkim uczniom z opiniami i orzeczeniami zgodnie z zaleceniami oraz uczniom, którzy nie posiadali stosownego dokumentu,
2. Szkoła realizowała zalecenia poradni psychologiczno-pedagogicznych zawarte w opiniach i orzeczeniach o potrzebie kształcenia specjalnego, wydanych przez poradnię.

Zalecenia.

1. Należy wdrożyć opracowane jednolite zasad współpracy z rodzicami, a zagadnienie współpracy uczynić jednym z przedmiotów ewaluacji w przyszłym roku szkolnym.
2. Dostosowywanie wymagań edukacyjnych musi być poprzedzone konsultacją z pedagogiem szkolnym.
3. Wskazane jest doskonalenie nauczycieli w zakresie zaawansowanych technik komunikacyjnych w celu zastosowania ich we współpracy z rodzicami.

4.2. Ocena organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w roku szkolnym 2017/18

Pomoc pp udzielana była w celu poprawy funkcjonowania uczniów. Tym samym, żeby ocenić, czy taka poprawa nastąpiła, konieczne było **dokonanie oceny efektów podjętych działań**, które wyrażają się poprzez osiągnięcia ucznia, przyrost jego wiedzy, umiejętności, zniwelowanie trudności itp.

Nauczyciele, wychowawcy i specjaliści udzielający pomocy pp uczniowi w różnych formach oceniali efektywność udzielonej pomocy i formułowali wnioski dotyczące dalszych działań mających na celu poprawę funkcjonowania ucznia.

Wdrożono dokument „System pomocy *psychologiczno-pedagogicznej oraz wspierania uczniów ZSO w Strzelinie*”. W dokumencie jednoznacznie została określona procedura postępowania nauczycieli w przypadkach organizacji pomocy pp uczniom, którzy posiadali orzeczenia lub opinie pp oraz uczniom, którzy powyższych dokumentów nie posiadali, ale ze względu na ich indywidualne potrzeby zachodziła konieczność, poza pomocą w pracy bieżącej, zorganizowania strukturalnych form pomocy.

W szkole powołano Zespoły Wspierające dla uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego. W skład Zespołu Wspierającego wchodził:

- wychowawca oddziału jako koordynator pomocy pp w danym oddziale i przewodniczący zespołu;
- pedagog szkolny, jako główny koordynator pomocy pp w szkole;

Dla uczniów posiadających orzeczenie publicznej poradni psychologiczno – pedagogicznej o potrzebie kształcenia specjalnego, zespół na podstawie orzeczenia opracowywał Indywidualny Program Edukacyjno – terapeutyczny (IPET) na okres wskazany w orzeczeniu, tj:

- a) do dnia 30 września roku szkolnego, w którym uczeń rozpoczynał od początku roku szkolnego naukę w szkole,
- b) 30 dni od dnia złożenia w szkole orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego,
- c) 30 dni przed upływem okresu na jaki został opracowany poprzedni program (IPET).

Zespół opracowywał IPET **po dokonaniu wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia** uwzględniając zalecenia zawarte w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego we współpracy z poradnią psychologiczno – pedagogiczną.

Zespół, dwa razy w roku szkolnym, dokonywał **okresowej wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia**, uwzględniając **ocenę efektywności pomocy pp** udzielanej uczniowi oraz **dokonał oceny efektywności programu w zakresie dostosowań**.

Indywidualne programy edukacyjno-terapeutyczne (IPET) zawierały:

- 1) Zakres i sposób dostosowania wymagań edukacyjnych wynikających z programu nauczania do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia, o którym mowa w przepisach w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych;
- 2) rodzaj i zakres zintegrowanych działań nauczycieli i specjalistów prowadzących zajęcia z uczniem, z tym, że w przypadku:
 - a) ucznia niepełnosprawnego — zakres działań o charakterze rewalidacyjnym,
- 3) formy i metody pracy z uczniem;
- 4) formy, sposoby i okres udzielania uczniowi pomocy psychologiczno - pedagogicznej oraz wymiar godzin, w którym poszczególne formy pomocy były realizowane, ustalone przez dyrektora szkoły, zgodnie z przepisami;
- 5) działania wspierające rodziców ucznia oraz zakres współdziałania z poradnią psychologiczno – pedagogiczną;

- 6) zajęcia rewalidacyjne,
- 7) zakres współpracy nauczycieli i specjalistów z rodzicami ucznia w realizacji zadań, tj.:
 - a) realizację zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego,
 - b) przygotowanie uczniów do samodzielności w życiu dorosłym.

W ramach zajęć rewalidacyjnych w IPET uwzględniono:

- 1) naukę orientacji przestrzennej do poruszania się;
- 2) naukę metod komunikacji - w przypadku ucznia z autyzmem, w tym zespołem Aspergera.

Pracę danego **Zespołu Wspierającego** koordynował wychowawca oddziału. Zespół przy ustalaniu form i czasu trwania pomocy uczniowi współpracował z rodzicami ucznia i w razie potrzeb – z poradnią psychologiczno - pedagogiczną.

Rodzice uczniów uczestniczyli w spotkaniach zespołu, a także w opracowaniu i modyfikacji programu oraz dokonywaniu oceny efektywności pomocy pp. Wychowawca klasy - koordynator zawiadamiał pisemnie rodziców o terminie spotkania zespołu i o możliwości uczestniczenia w nim.

Rodzice ucznia, otrzymywali, na swój wniosek, kopię wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia oraz programu (IPET).

Spotkania Zespołu Wspierającego odbywały się w miarę potrzeb, raz w okresie.

Wymiar godzin poszczególnych form udzielania uczniom pomocy pp ustalał pedagog szkolny w porozumieniu z dyrektorem, biorąc pod uwagę wszystkie godziny, które w danym roku szkolnym mogły być przeznaczone na realizację tych form.

O ustalonych dla ucznia formach, okresie udzielania pomocy pp oraz wymiarze godzin, w których poszczególne formy miały być realizowane niezwłocznie zawiadamiało się rodzica **skutecznie**, w formie pisemnej. Wychowawca klasy wpisywał powyższą informację w dzienniku.

Nauczyciele pracujący z uczniem, dla którego został opracowany IPET mieli obowiązek znać jego treść oraz stosować się do zawartych w nim zaleceń.

Główną rolę w realizacji organizacji pomocy ww. uczniom przypisano wychowawcom klas.

Do ich obowiązków należało:

- 1) przeanalizowanie dostarczonych przez rodziców orzeczeń z poradni psychologiczno – pedagogicznej;
- 2) przeanalizowanie opinii poradni psychologiczno – pedagogicznej i wstępne zdefiniowanie trudności / zdolności uczniów;
- 3) przyjmowanie uwag i opinii nauczycieli pracujących z daną klasą o specjalnych potrzebach edukacyjnych uczniów;
- 4) zdobycie rzetelnej wiedzy o uczniu i jego środowisku; wychowawca poznawał ucznia i jego sytuację poprzez rozmowy z nim i jego rodzicami, obserwacje zachowań ucznia i jego relacji z innymi, analizę postępów ucznia związanych z edukacją i rozwojem społecznym;

- 5) określenie specjalnych potrzeb ucznia samodzielnie lub we współpracy z grupą nauczycieli prowadzących zajęcia w klasie;
- 6) złożenie wniosku do dyrektora szkoły o uruchomienie sformalizowanej formy pomocy pp uczniowi – w ramach form pomocy możliwych do uruchomienia w szkole;
- 7) poinformowanie pisemnie rodziców o zalecanych formach pomocy dziecku. Pismo wychodzące do rodziców przygotowywał wychowawca, a podpisywał dyrektor szkoły. W przypadku pisma wychodzącego na zewnątrz wychowawca był zobowiązany zachować zasady obowiązujące w Instrukcji kancelaryjnej,
- 8) monitorowanie organizacji pomocy i obecności ucznia na zajęciach,
- 9) informowanie rodziców i innych nauczycieli o efektywności pomocy pp i postępach ucznia,
- 10) angażowanie rodziców w działania pomocowe swoim dzieciom;
- 11) prowadzenie dokumentacji rejestrującej podejmowane działania w zakresie organizacji pomocy pp uczniom swojej klasy,
- 12) stałe kontaktowanie się z nauczycielami prowadzącymi zajęcia w klasie w celu ewentualnego wprowadzenia zmian w oddziaływaniach pedagogicznych i psychologicznych oraz dokonania ewaluacji typu „*in - term*” – w trakcie i ewaluacji „*in - post*” – na zakończenie;
- 13) prowadzenie działań służących wszechstronnemu rozwojowi ucznia w sferze emocjonalnej i behawioralnej;
- 14) udzielanie doraźnej pomocy uczniom w sytuacjach kryzysowych z wykorzystaniem zasobów ucznia, jego rodziny, otoczenia społecznego i instytucji pomocowych.

W szkole pomoc pp dla uczniów była udzielana w trakcie bieżącej pracy z uczniem oraz przez zintegrowane działania nauczycieli i specjalistów **w formie:**

- 1) zajęć rozwijających uzdolnienia
- 2) zajęć dydaktyczno – wyrównawczych
- 3) zajęć rewalidacyjnych;
- 4) porad i konsultacji
- 5) warsztatów .

Zalecenia:

1. Należy na bieżąco monitorować postępy uczniów poprzez:
 - analizowanie sukcesów, braków/luk/trudności, przekazywanie wniosków w formie informacji zwrotnych – wskazywanie mocnych i słabych stron oraz sposobów poprawy i dalszej drogi rozwoju,
 - zachęcanie do stosowania samooceny i oceny koleżeńskiej.
2. Należy stosować zróżnicowane formy w zakresie organizacji działań i ich realizacji np.:
 - uczenie się wzajemne w parach, grupach;
 - uczeń w roli eksperta – samodzielne prowadzenie przez uczniów zajęć, prezentowanie zainteresowań, pomoc koleżeńska;

- metoda odwróconej lekcji – uczniowie w odpowiednim dla siebie czasie i tempie pracy samodzielnie (nauczyciel udziela wskazówek w zależności od potrzeb uczniów) przygotowują informacje, materiały w formie: mini-wykładów, prezentacji, filmów itp. na zajęcia oraz prezentują je, a nauczyciel przygotowuje ćwiczenia praktyczne, dzięki którym wiedza uczestników jest weryfikowana, porządkowana i uzupełniana, a umiejętności rozwijane lub utrwalane;
- uczenie się w „otwartych przestrzeniach edukacyjnych” – poza murami szkoły;
- konstruowanie nowej wiedzy na bazie doświadczeń, eksperymentów oraz poszukiwanie jej praktycznych zastosowań;
- realizacja indywidualnych lub grupowych projektów edukacyjnych.

4.3. Rodzaje zajęć prowadzonych w szkole w celu wspierania uczniów.

Zajęcia rozwijające uzdolnienia zorganizowano dla uczniów klasy IIc - innowacja pedagogiczna „Z matematyką na studia” przy wykorzystaniu aktywnych metod pracy. Zajęcia te prowadziła P. Agnieszka Szałajko.

Celem nadrzędnym tych zajęć był wszechstronny rozwój każdego ucznia, rozpoznawanie, rozbudzanie i rozwijanie zainteresowań, uzdolnień i umiejętności uczniów, tworzenie warunków osiągnięcia sukcesów na miarę możliwości każdego z nich oraz promowanie ich na terenie szkoły i w środowisku lokalnym.

Organizacja zajęć rozwijających uzdolnienia:

Adresaci	Uczniowie uzdolnieni matematycznie - zdolności twórcze i szczególną motywację.
Wykonane zadania	Rozwijano zainteresowania i talenty uczniów. Rozwijano umiejętności krytycznego myślenia, rozwiązywania problemów, myślenia refleksyjnego, dywergencyjnego (rozbieżnego), umiejętności zadawania pytań i szukania informacji. Zapewniano uczniom poczucie bezpieczeństwa, jednocześnie stawiając wobec nich wysokie wymagania. Wyposażano ich w większy zakres wiedzy, umożliwiano im uzyskania wiedzy o wyższym poziomie trudności, zgodnie z poziomem ich rozwoju intelektualnego, poziomem uzdolnień.
Czas trwania jednostki zajęć	45 minut

Wnioski:

- dostosowano narzędzia i sposoby oceniania do potencjału uczniów,
- kształtowano u uczniów pozytywny stosunek do nauki,
- rozwijano u uczniów ciekawość w poznawaniu otaczającego świata,
- stymulowano rozwój uzdolnień i zainteresowań uczniów,
- rozwijano efektywne sposoby samodzielnego przyswajania wiedzy i umiejętności, dokonywania samooceny, planowania własnego rozwoju,
- budowano klimat bezpieczeństwa, w którym uczniowie mogli zaprezentować swoje mocne strony,
- kształtowano postawy twórcze,

- promowano osiągnięcia uczniów,
- zorganizowano wzmoczenie oddziaływań specjalistycznych w formie dodatkowych zajęć pozalekcyjnych.

Zalecenia:

Należy stosować zróżnicowane formy w zakresie organizacji działań i ich realizacji – także podczas lekcji wynikających z planu nauczania, np.:

- uczenie się wzajemne w parach, grupach,
- uczeń w roli eksperta – samodzielne prowadzenie przez uczniów zajęć, prezentowanie zainteresowań, pomoc koleżeńska,
- metoda odwróconej lekcji – uczniowie w odpowiednim dla siebie czasie i tempie pracy samodzielnie (nauczyciel udziela wskazówek w zależności od potrzeb uczniów) przygotowują informacje, materiały w formie: mini-wykładów, prezentacji, filmów itp. na zajęcia oraz prezentują je, a nauczyciel przygotowuje ćwiczenia praktyczne, dzięki którym wiedza uczestników jest weryfikowana, porządkowana i uzupełniana, a umiejętności rozwijane lub utrwalane,
- uczenie się w „otwartych przestrzeniach edukacyjnych” – poza murami szkoły,
- konstruowanie nowej wiedzy na bazie doświadczeń, eksperymentów oraz poszukiwanie jej praktycznych zastosowań,
- realizacja indywidualnych lub grupowych projektów edukacyjnych.

Zajęcia dydaktyczno - wyrównawcze zostały zorganizowane dla uczniów kl. III d i 2 uczniów klasy Ib (uczniowie z autyzmem) mających trudności w nauce, w szczególności w spełnianiu wymagań edukacyjnych wynikających z podstawy programowej z matematyki.

Zajęcia prowadzone były przez p. Agatę Dzieciołowską.

Zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze miały na celu uzupełnianie i wyrównywanie zaległości w wiadomościach ogólnych z matematyki, które powstały na skutek słabszych możliwości intelektualnych albo dłuższej nieobecności ucznia w szkole.

W trakcie tych zajęć uczeń miał zagwarantowane wyrównanie braków w zakresie dydaktyki.

Nauczyciel na zajęciach dydaktyczno – wyrównawczych w grupach:

- indywidualizował środki i metody pracy,
- usprawniał zaburzone funkcje,
- powtarzał i utrzymywał materiał podstawy programowej,
- stwarzał atmosferę bezpieczeństwa i tolerancji.

Organizacja zajęć dydaktyczno – wyrównawczych:

Adresaci	Uczniowie przejawiający trudności w nauce matematyki
Wykonane zadania	Pomoc uczniom w nabywaniu wiedzy i umiejętności określonych w podstawie programowej matematyki
Czas trwania jednostki zajęć	45 minut

Okres udzielania pomocy pp	Zgodnie z decyzją dyrektora – przez rok szk.
----------------------------	--

Wnioski:

- uczniowie, dzięki uczestnictwu w zajęciach stali się bardziej pewne siebie i odzyskali wiarę we własne możliwości,
- na nowo zbudowali swój wizerunek,
- pozbyli się barier związanych z nauką, jaśniej spoglądają na swoje otoczenie,
- stali się bardziej spokojni i wyzbyli się zachowań agresywnych w stosunku do innych, rodziców, nauczycieli jak i do samych siebie,
- zdobyli potrzebną wiedzę teoretyczną,
- wykształcono u uczniów potrzebne umiejętności, cechy czy zdolności, takie jak: spostrzegawczość, koncentracja, uwaga, sprawności manualne, koordynacja wzrokowo – ruchowa, myślenia logicznego i twórczego działania,
- wdrożono uczniów do systematycznej pracy,
- niestety szkoła nie zapewniła każdemu z potrzebujących należytej pomocy, ze względu na brak funduszy na organizowanie większej ilości takich zajęć.

Zalecenia:

1. Należy zastosować różnorodność propozycji ułatwiających uczniom przechowywanie informacji i ich odtwarzanie (personalizacja – możliwość wyboru przez uczestnika form najefektywniejszych dla siebie):

- włączanie zadań wykorzystujących głębokie przetwarzanie (jak np.: przekształcanie tekstu przy przepisywaniu, pisanie opowiadań twórczych, rozwiązywanie problemów, udzielanie odpowiedzi na pytania otwarte, argumentowanie różnych stanowisk, itp.) – znacząca przewaga tego typu działań nad zadaniami receptywnymi i reprodukcyjnymi, takimi jak (np.: połącz, przyporządkuj, podkreśl, pytania zamknięte),
- powtarzanie, ale na różne sposoby,
- łączenie z innymi treściami,
- kreowanie obrazów w wyobraźni – wizualizacja, szukanie skojarzeń,
- podkreślanie – zaznaczanie informacji ważnych dla czytającego/uczącego się w dogodny dla niego sposób,
- redagowanie notatek w różnych formach, np.: z wykorzystaniem metod/technik aktywizujących.

2. W ramach zajęć uczestnicy powinni oprócz poznania technik i metod aktywizujących, poznać sposoby ich zastosowania w praktyce oraz doświadczyć i przekonać się, które z nich są najskuteczniejsze w kontekście ich indywidualnych predyspozycji, stylu uczenia się i profilu inteligencji konkretnego ucznia.

Zajęcia rozwijające kompetencje emocjonalno - społeczne (zajęcia specjalistyczne o charakterze terapeutycznym) zostały zorganizowane dla 4 uczniów przejawiających trudności w funkcjonowaniu społecznym (w relacjach rówieśniczych, jak i w kontaktach z osobami dorosłymi - agresja, nieśmiałość).

Celem zajęć było zmniejszenie poziomu zaburzeń zachowania u dzieci. Proces terapeutyczny polegał na korygowaniu niewłaściwych i wzmacnianiu pożądaných zachowań.

W trakcie zajęć zastosowano metody i techniki pracy z grupą:

- wykład,
- dyskusja, tematyczne rozmowy grupowe,
- psychodrama,
- zabawy integracyjne,
- zabawy edukacyjne,
- "burza mózgów"

Celem zajęć było kształtowanie umiejętności uczniów w zakresie:

- rozpoznawania i wyrażania uczuć,
- wzmacniania poczucia własnej wartości,
- komunikacji interpersonalnej,
- ekspresji myśli i uczuć,
- rozwiązywania konfliktów,
- profilaktyki agresji.

Zajęcia prowadzone były na terenie szkoły cyklicznie (1 raz w tygodniu – 1 godz.)

Wnioski:

W/w zajęcia pozwoliły uczniom:

- rozpoznawać swoje emocje i nimi zarządzać,
- wyznaczać i osiągać pozytywne cele,
- okazywać troskę i zainteresowanie innym,
- udzielać pomocy i prosić o pomoc,
- budować i rozwijać pozytywne relacje z innymi,
- nawiązywać przyjaźnie,
- konstruktywnie i z szacunkiem dla drugiej osoby rozwiązywać konflikty i problemy,
- skutecznie radzić sobie w trudnych sytuacjach,
- dostrzegać i akceptować podobieństwa i różnice dotyczące wyglądu, zainteresowań, rodziny, sposobów wyrażania uczuć,
- budować pozytywny obraz siebie,
- dokonywać autoprezentacji i samooceny,
- podejmować współpracę w grupie,
- prezentować wytwory będące efektem pracy,
- rozpoznawać i wyrażać uczucia,
- akceptować poglądy, gusty i odmiennosc fizyczną innych,
- dostrzegać potrzeby innych,
- poszukiwać alternatywne sposoby komunikacji,
- odnosić się z szacunkiem i zrozumieniem do słabszych, starszych i niepełnosprawnych,
- reagować z empatią i zrozumieniem na potrzeby innych,
- dzielić się z innymi własnymi doświadczeniami i przeżyciami,
- realizować powierzone zadania dla osiągnięcia wspólnego celu,
- czerpać radość ze wspólnej pracy bez względu na osiągnięty wynik,
- dokonywać analizy i syntezy zdobytych informacji,
- wykorzystywać w praktyce zdobytą wiedzę,
- podejmować próby rozwiązywania sytuacji trudnych,
- dostrzegać różnorodności w literaturze, muzyce, sztuce,
- odzwierciedlać swoje przeżycia i uczucia poprzez różne formy artystycznego wyrazu,

- nabyć umiejętności autoprezentacji,
- odczuwać pozytywne uczucia w kontaktach z drugim człowiekiem.

Zalecenia:

Należy zastosować pomysły na podnoszenie samooceny ucznia i kształtowanie pozytywnego obrazu samego siebie, np.:

- budowanie z uczniem jego indywidualnych „wysp kompetencji” – poprzez ćwiczenia typu: jestem dobry w: ..., jestem ekspertem w: ..., mogę pomóc innym w: ...,
- kreowanie sytuacji zorientowanych na: samodzielne działania wychowanka, pełnienie różnych ról w zespołach zadaniowych,
- tworzenie uczniom warunków do prezentowania własnych zainteresowań, pasji, hobby w różnych formach: dzień talentów, wieczór literacki, galeria prac, prowadzenie zajęć edukacyjnych/warsztatu dla grupy, prezentacje: własnego projektu, zbiorów/kolekcji, wykonanych samodzielnie gier, redakcja gazetki szkolnej, artykułów na stronie internetowej szkoły, prowadzenie audycji itp.,
- stosowanie przez wszystkich nauczycieli wzmacniających i wspierających informacji zwrotnych,
- wykorzystywanie w kontaktach z uczniami techniki ZPP – zauważ, porozmawiaj, pochwal,
- kończenie zajęć z wykorzystaniem tzw. pozytywnego podsumowania.

Inne formy pomocy psychologiczno – pedagogicznej udzielone przez szkołę uczniom, rodzicom uczniów i nauczycielom to:

- 1) porady i konsultacje dla uczniów,
- 2) porady i konsultacje dla rodziców,
- 3) warsztaty i szkolenia dla rodziców;

Porady, konsultacje, warsztaty i szkolenia dla nauczycieli – zgodnie z opracowanym i przedstawionym planem nadzoru pedagogicznego prowadzili:

- a) dyrektor – w ramach spotkań indywidualnych, omawiania obserwowanych lekcji i zajęć, zebrań rady pedagogicznej,
- b) pedagog szkoły - w ramach spotkań indywidualnych (w godzinach pracy pedagoga szkolnego), w ramach pracy zespołów przedmiotowych, problemowych, zadaniowych, omawiania lekcji otwartych, zebrań rady pedagogicznej,
- c) nauczyciele – w ramach spotkań indywidualnych, w ramach pracy zespołów przedmiotowych, problemowych, zadaniowych, omawiania lekcji otwartych, zebrań rady pedagogicznej,
- d) wychowawcy – w ramach spotkań indywidualnych, w ramach pracy zespołów przedmiotowych, problemowych, zadaniowych, omawiania lekcji otwartych, zebrań rady pedagogicznej,
- e) specjaliści – w ramach spotkań indywidualnych, w ramach pracy zespołów przedmiotowych, problemowych, zadaniowych, omawiania lekcji otwartych, zebrań rady pedagogicznej.

Dyrektor dbał o przekazywanie rzetelnych i bieżących informacji na temat wprowadzanych zmian związanych z organizacją pomocy pp, celów, oczekiwań, proponowanych rozwiązań, a także konsekwencji wprowadzanych zmian, z podaniem podstaw jej wprowadzenia.

Wnioski:

1. IPET zostały sporządzone prawidłowo – zostały opracowane z zachowaniem zasady zespołowości pracy wszystkich nauczycieli mających zajęcia z uczniami i/lub opracowano je terminowo oraz dokonano wymaganej oceny poziomu funkcjonowania ucznia.
2. Przydzielono uczniom wszystkie zajęcia zgodnie z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego oraz **dokonywano wymaganej analizy efektywności udzielanego wsparcia** i modyfikacji (w razie potrzeby – 2 razy) dotychczas udzielanej pomocy. Było to spowodowane przestrzeganiem określonych przepisami procedur opracowania i aktualizacji indywidualnych programów edukacyjno-terapeutycznych.
3. Wszystkie zajęcia były prowadzone przez osoby posiadające kwalifikacje gwarantujące realizację zaleceń wynikających z orzeczeń.
4. Szkoła realizuje wszystkie zalecenia zawarte w orzeczeniach uczniów wydanych przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne.
5. Uczniowie otrzymują konieczne wsparcie i kompleksową pomoc ze strony szkoły.
6. Każdy uczeń pracuje według programu dostosowanego do jego możliwości edukacyjnych i potrzeb.
7. Rodzice uczniów, po uzgodnieniu ze szkołą zasad współpracy, bardziej świadomie wspomagają swoje dzieci, lepiej rozumiejąc ich trudności.

Zalecenia:

1. Obserwacja pedagogiczna nauczycieli w trakcie bieżącej pracy z uczniami powinna być ukierunkowana w szkole na:
 - a) obserwację pedagogiczną w trakcie bieżącej pracy z uczniami mającą na celu rozpoznanie u uczniów:
 - trudności w uczeniu się, w tym w przypadku uczniów klas I-III szkoły podstawowej deficytów kompetencji i zaburzeń sprawności językowej oraz ryzyka wystąpienia specyficznych trudności w uczeniu się, a także potencjału ucznia i jego zainteresowań,
 - szczególnych uzdolnień,
 - b) wspomaganie uczniów w wyborze kierunku kształcenia i zawodu w trakcie bieżącej pracy z uczniami.
1. W kolejnym roku szkolnym należy więcej uwagi poświęcić na diagnozowanie talentów i zdolności uczniów i odpowiednio przeznaczać więcej czasu na rozwijanie zainteresowań.
2. Liczba godzin z budżetu jest niewystarczająca dla zaspakajania wszystkich potrzeb uczniów wymagających pomocy psychologiczno-pedagogicznej.
6. Każdy uczeń ma dostęp do zajęć specjalistycznych.

4.4. Baza szkoły i wyposażenie na potrzeby prawidłowej realizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

Szkoła posiada gabinet pedagoga na potrzeby realizacji zajęć korekcyjno- kompensacyjnych, do prowadzenia terapii pedagogicznej i doradztwa.

Potrzeby szkoły w zakresie wyposażenia:

- a) dodatkowe środki dydaktyczne do zajęć specjalistycznych,

- b) podręczniki i pomoce specjalistyczne, poradniki,
- c) pomoce dydaktyczne do ćwiczeń koordynacji wzrokowo – ruchowej,
- d) testy psychologiczne.

Wnioski:

1. Szkoła posiada dobre warunki do wykonywania zadań z zakresu specjalistycznej pomocy pp.
2. W szkole zatrudniony jest na pełen etat pedagog szkolny, psycholog z Poradni pełni raz w tygodniu dyżur w szkole.

4.5. Realizacja zaleceń zawartych w orzeczeniach i opiniach wydanych przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne.

Zalecenia zawarte w orzeczeniach i opiniach wystawianych przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne były analizowane i w miarę możliwości i szkoła organizowała pomoc pp.

Indywidualne dostosowania dotyczyły różnych obszarów, takich jak:

- organizacji przestrzeni – np.: miejsca, w którym uczeń działał, osoby z którą siedział, eliminacji otaczających go źródeł bodźców itp.;
- organizacji pracy ucznia – np.: zmiany form aktywności, uczenia się z wykorzystaniem różnych form organizacyjnych – w parach lub grupach, z udziałem klasowego eksperta;
- tempa uczenia się i poziomu umiejętności – np.: stosowania zadań o różnym stopniu trudności,
- ustalania terminów i zakresu materiału umożliwiającego uczniowi realizację zadania, projektu lub zaliczenie sprawdzianu – w tym ograniczania materiału, dzielenia go na części lub zachęcania ucznia do realizacji dodatkowych przedsięwzięć wynikających z jego zainteresowań itp.;
- wyboru metod i środków dydaktycznych najskuteczniejszych dla danego uczącego się – związanych z wyszukiwaniem informacji, ich selekcją, zapamiętywaniem, przetwarzaniem, rozwijaniem konkretnych umiejętności, rozwiązywaniem problemów, nawiązywaniem relacji itd.;
- stylu pracy uczącego się;
- oceniania ucznia – w którym dominowała informacja zwrotna: co robi prawidłowo, nad czym powinien popracować i w jaki sposób;
- uwzględnienia zaleceń wynikających ze stanu zdrowia ucznia;
- ujednoczenia oddziaływań i uwzględnienia dostosowań opracowanych dla ucznia przez wszystkich uczących go nauczycieli (zintegrowane działania nauczycieli i specjalistów);
- rozwijania rozpoznanych zainteresowań, uzdolnień ucznia, ale także preferowanych przez niego umiejętności i postaw: planistycznych, organizacyjnych, realizacyjnych, twórczych, związanych ze sferą społeczną – np. zaangażowania w pełnienie różnych ról lub funkcji, podejmowania działań na rzecz innych;
- budowania sukcesu ucznia w oparciu o jego predyspozycje, wskazywanie mu, w czym jest dobry;
- uczenia się na błędach – świadomość błędów, które popełnił uczeń, było drogowskazem, co należy usprawnić, udoskonalić, nad czym popracować, a nie porażką.

Wnioski:

1. Podejmując działania dydaktyczno-wychowawcze, nauczyciele analizowali zawartość opinii i orzeczeń poradni pedagogiczno-psychologicznych, informacje uzyskane z pomiaru

pedagogicznego, sprawdzianów, opinii nauczycieli uczących w danej klasie oraz spostrzeżenia i sugestie rodziców.

2. Nauczyciele dostosowywali formy i metody pracy do indywidualnych potrzeb psychofizycznych uczniów. Różnicując treści programowe (sprawdziany, prace domowe) i tempo pracy uczniów, stosowali różnorodne metody i formy pracy, czyniąc przy tym proces dydaktyczno-wychowawczy bardziej efektywnym. Wdrażali uczniów do pracy samokształceniowej (poprawa ocen, samopomoc koleżeńska, możliwość zdobycia dodatkowych ocen za zaangażowanie i chęć podejmowania dodatkowego wysiłku), umożliwiając tym samym rozwiązywanie problemów dydaktycznych pod kierunkiem nauczyciela.
3. Nauczyciele wzmacniali samoocenę ucznia pozytywnymi bodźcami – pochwały na forum klasy, szkoły, na zebraniach z rodzicami prezentowali wybitne osiągnięcia uczniów, ich zaangażowanie, umieszczając informacje na stronie internetowej szkoły, eksponując puchary, dyplomy.
4. Zachęcali rodziców do systematycznej pracy z uczniem zgodnie ze wskazówkami nauczycieli i specjalistów.
5. **Nauczyciele udzielający pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniowi w formach realizowanych w szkole oceniali efektywność udzielonej pomocy i formułowali wnioski dotyczące dalszych działań mających na celu poprawę funkcjonowania ucznia.** W przypadku, gdy uczeń był już objęty pomocą psychologiczno-pedagogiczną, wychowawca klasy, planując udzielanie mu pomocy psychologiczno-pedagogicznej, uwzględniał wnioski dotyczące dalszych działań mających na celu poprawę funkcjonowania ucznia.

Zalecenia:

1. Doskonać metody pracy z uczniem o szczególnych potrzebach edukacyjnych.
2. Należy wypracować metody zachęcające uczniów do systematycznego udziału w zajęciach pozalekcyjnych.
3. W ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej poszukać lepszych sposobów komunikacji w relacjach nauczyciel – uczeń – rodzic.
4. Poprawić współpracę z niektórymi rodzicami i zachęcić ich do większego zaangażowania i współdziałania z nauczycielami, w celu zwiększenia efektywności pomocy psychologiczno-pedagogicznej udzielanej ich dzieciom.

4.6. Działania wspierające nauczycieli w zakresie pracy z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych, w tym organizacja WDN.

W roku szkolnym 2017/18 prowadzone były liczne działania mające wesprzeć nauczycieli w pracy z uczniami z dysfunkcjami.

W planie wewnątrzszkolnego doskonalenia nauczycieli ujęte zostały zagadnienia związane ze wspieraniem nauczycieli w zakresie pracy z dzieckiem o SPE.

Tematyka szkoleń:

- a) Praca z uczniem z autyzmem i zespołem Aspergera.
- b) Indywidualizacja nauczania.

W związku z tak zaplanowaną tematyką WDN i potrzebą udzielania skutecznej pomocy dziecku i rodzinie współpracowano z instytucjami:

1. Poradnią - w zakresie:

- pomocy w zrozumieniu i odniesieniu się do wymagań wynikających z podstawy programowej treści orzeczeń i opinii,
- pomocy w opracowywaniu indywidualnych programów edukacyjno-terapeutycznych,

3. Z organem prowadzącym szkołę w zakresie finansowania:

- dodatkowych zajęć dla uczniów,
- dodatkowego zatrudnienia specjalistów.

4. Z instytucjami resortu sprawiedliwości (policją, prokuraturą, sądami) w zakresie:

- informacji o przepisach prawa,
- pomocy kuratorów sądowych w pracy z rodzinami.

4.7. Wyniki monitorowania i kontroli prowadzonych w ramach nadzoru pedagogicznego.

Nadzór pedagogiczny w zakresie pomocy pp obejmował:

1. Monitorowanie funkcjonalności systemu pomocy psychologiczno – pedagogicznej w szkole.
2. Kontrolę przestrzegania zasad udzielania pomocy psychologiczno – pedagogicznej przez nauczycieli w bieżącej pracy.
3. Kontrolę poprawności dostosowania wymagań edukacyjnych do potrzeb i możliwości uczniów objętych pomocą psychologiczno – pedagogiczną.
4. Obserwację stosowania przez nauczycieli indywidualizacji nauczania na obowiązkowych i dodatkowych zajęciach edukacyjnych.

Monitorowanie funkcjonalności systemu pomocy psychologiczno– pedagogicznej prowadzone było systematycznie.

W ramach tej czynności nadzoru pedagogicznego prowadzone były:

- a) obserwacje posiedzeń Zespołu Wspierającego,
- b) obserwacje zebrań Oddziałowych zespołów nauczycielskich,
- c) rozmowy indywidualne z wychowawcami klas,
- d) rozmowy indywidualne z rodzicami uczniów objętych pomocą pp,
- e) analiza dokumentów: Dziennik Wychowawcy, dziennik pedagoga, sprawozdania z pracy psychologa, okresowych sprawozdań z pracy poszczególnych nauczycieli,
- f) Zespół ewaluacyjny przeprowadził badanie oceniające funkcjonalność systemu – wyniki ewaluacji przechowywane są w dokumentacji udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

Wnioski:

1. Praca z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, opierała się w dużej mierze na dbałości o:

- zbudowanie dobrej relacji z uczniem, nawiązanie kontaktu emocjonalnego,
- dokładne poznanie jego możliwości psychospołecznych i edukacyjnych,

- sprawdzenie w bezpośrednich kontaktach z uczniem i jego rodzicami umiejętności i kompetencji ucznia,
 - zauważanie i docenianie wszelkich postępów,
 - wczesne podjęcie działań pomocowych,
 - bardzo dokładne poznanie środowiska rodzinnego ucznia,
 - proponowaniu pomocy i wsparcia na podstawie wnikliwej diagnozy funkcjonowania dziecka (diagnoza funkcjonalna),
 - dbałości o indywidualizację pracy z uczniem polegającą na rozpoznawaniu i wykorzystaniu potencjału dziecka zarówno do pokonywania deficytów, jak i jego rozwoju;
 - decydowaniu o doborze metod, form pracy i środków dydaktycznych uwzględniających zasady ortodydaktyki (m.in. zasadę gruntownej znajomości ucznia, dostosowania poczynań pedagogicznych do możliwości i potrzeb ucznia, jego aktywnego i świadomego udziału w procesie uczenia się),
 - stosowaniu motywującego systemu oceniania,
 - traktowaniu edukacji holistycznie – tzn. w ten sposób, że na efektywność procesu wychowania i kształcenia ma wpływ wiele czynników, takich jak: klimat klasy i szkoły, styl pracy nauczyciela, warunki lokalowe itd.,
 - pamiętaniu - podczas ustalania kierunków pracy - o specyfice kształcenia jako całościowego, zintegrowanego nauczania i wychowania, biorącego pod uwagę własne tempo rozwoju każdego ucznia i obejmującego nie tylko sferę poznawczą, ale także emocjonalno-motywacyjną ucznia,
 - uwzględnieniu w indywidualnych programach edukacyjno-terapeutycznych treści nauczania i celów zawartych w podstawie programowej kształcenia ogólnego,
 - założeniu elastyczności w realizacji programu/planu,
 - ustaleniu realnego i atrakcyjnego dla ucznia harmonogramu realizacji, np. dodatkowych zajęć, terapii, udziału w kółkach zainteresowań itd.,
2. Nauczyciele poprawnie postępowali na etapie przekazywania informacji do wychowawców klas o potrzebie objęcia uczniów pomocą pp.
 3. Przestrzegana była procedura postępowania przy organizacji pomocy pp i wspierania uczniów.
 4. 20 % nauczycieli zgłaszając potrzeby udzielania pomocy pp nie potrafiło wykazać konkretnych działań podejmowanych przez siebie w bieżącej pracy z uczniem w okresie poprzedzającym zgłoszenie.
 5. Rodzice byli informowani o planowanych rodzajach zajęć z zakresu pomocy pp.
 6. Uczniowie niepełnosprawni w niedostatecznym stopniu uczestniczyli w zajęciach pozalekcyjnych, kółkach zainteresowań.
 7. Dla każdego ucznia posiadającego orzeczenie poradni psychologiczno - pedagogicznej opracowano IPET.
 8. Nauczyciele prowadzący zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych zostali przygotowani przez Zespół Wspierający do pracy z nimi.
 9. Wprowadzone sposoby dokumentowania działań pomocowych są zasadne, bardzo pomocne w formułowaniu oceny postępów w niwelowaniu dysleksji oraz stanowiły bardzo dobry kanał komunikacyjny między nauczycielami.
 10. Nie wszyscy nauczyciele prowadzili karty obserwacji z bieżącej pracy z uczniem.
 11. Nie wszyscy wychowawcy prowadzili teczkę uczniów na bieżąco, którym udzielano pomocy pp.

12. Wewnętrzne uregulowania zasad organizacji pomocy pp były przydatne, jasne i bardzo pomocne nauczycielom.

Wnioski końcowe

1. W wyniku prowadzonego nadzoru pedagogicznego stwierdzono, że w kształceniu uczniów z niepełnosprawnościami, zapewniono odpowiednie warunki by udzielane wsparcie zaspokajało potrzeby tych uczniów i realizowano przysługujące im uprawnienia.
2. Brakowało także czasami doświadczenia i wiedzy dotyczącej organizacji pracy z uczniem niepełnosprawnym oraz zapewnienia finansowania tych działań. Na przeszkodzie właściwej realizacji edukacji włączającej stanęły ograniczone zasoby finansowe i kadrowe.
3. Rodzice uczniów zawsze byli zapraszani do współpracy przy tworzeniu i ewaluacji ww. programów.
4. Rozpoznawanie specjalnych potrzeb edukacyjnych uczniów prowadzone było poprzez systematyczne zbieranie informacji, obserwację, rozpoznanie warunków, przebiegu i wyników uczenia się.
5. Na podstawie przeprowadzonego rozpoznania wychowawcy klas przygotowali ofertę edukacyjną lub edukacyjno – terapeutyczną dla każdego ucznia. Dyrektor szkoły w ramach godzin, którymi dysponował w roku szkolnym przydzielił odpowiednio liczbę godzin realizowanych w ramach pomocy pp.
6. Szkoła podejmowała wiele działań systemowych wspierających uczniów z niepełnosprawnością intelektualną, zgodnie z zaleceniami zawartymi w orzeczeniach i opiniach wydanych uczniom przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną.
7. Prawidłowo realizowane były zalecenia poradni psychologiczno - pedagogicznej, szkoła starała się zaspokoić potrzeby uczniów w zakresie udzielania im pomocy zgodnie z zaleceniami poradni.
8. Szkoła we właściwy sposób realizowała zadania wynikające z zapisów prawa oświatowego dotyczące wspierania uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Prowadzona była praca zarówno z uczniami mającymi trudności w uczeniu się, jak również z uczniami zdolnymi. Prowadzone były zajęcia z doradztwa zawodowego w formie warsztatów.
9. Wymagania edukacyjne w większości dostosowywane były do potrzeb i możliwości psychofizycznych uczniów. Stosowana była indywidualizacja procesu nauczania.
10. W szkole prowadzone były zajęcia wyrównawcze w zakresie podstawowych wiadomości z matematyki – w ramach pomocy pp.
11. Nauczyciele prowadzili w ramach wolontariatu indywidualną pracę z uczniami przejawiającymi trudności z samodzielnym opanowaniem bieżącego materiału z powodu okresowej absencji szkolnej lub niskimi możliwościami intelektualnymi.
12. Dla uczniów przewlekle chorujących, szkoła zorganizowała nauczanie indywidualne.
13. Uczniowie otrzymali wsparcie w zakresie, jak należy się uczyć (jakimi metodami i sposobami) oraz radzenia sobie ze stresem i frustracją.

14. Zajęcia rewalidacyjne prowadzone były przez nauczycieli posiadających kwalifikacje zawodowe.

15. Nauczyciele wspierali rodziców udzielając rad i wskazówek do pracy z uczniami w domu.

4.8. Rekomendacje i zalecenia do pracy w zakresie organizacji i świadczenia pomocy pp w roku szkolnym 2018/19 oraz sposób realizacji wniosków:

1. Doprecyzować w WZO zapisy dotyczące dostosowania wymagań edukacyjnych do potrzeb i możliwości uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych z poszczególnych przedmiotów.

W celu zapewnienia terapeutycznej funkcji tego programu należy zaplanować i wykazać w opracowaniu zestaw działań wzmacniających rozwój ucznia w zakresie zaburzonych funkcji oraz zestaw działań wzmacniających.

3. Prowadzić trzypoziomą diagnozę potrzeb i możliwości uczniów wg schematu: poziom diagnostyczny – programowy – praktyczny. Na poziomie diagnostycznym (wstępnym) należy dokonywać analizy orzeczeń/opinii/uwag nauczycieli. Rozpoznanie to ma na celu zdobycie możliwie kompletnej wiedzy

o możliwościach psychofizycznych i indywidualnych potrzebach rozwojowych i edukacyjnych ucznia, a także ustalenie mocnych i słabych stron ucznia, w tym jego zainteresowań oraz poziomu wiedzy i umiejętności. Rozpoznanie powinny podlegać:

- a) warunki uczenia się, czyli czynniki wpływające na proces uczenia się, w tym czynniki wewnętrzne – motywacja do uczenia, kontrola emocjonalna, radzenie sobie w sytuacjach trudnych, zainteresowania, uwaga, pamięć, sprawność motoryczna, wiadomości i umiejętności oraz czynniki zewnętrzne (*środowiskowe*) – środowisko rodzinne, rówieśnicze, środowisko szkolne,
- b) przebieg uczenia się, inaczej proces nabywania wiadomości i umiejętności szkolnych, czyli stopień zaangażowania procesów emocjonalno-motywacyjnych i poznawczych,
- c) wyniki procesu uczenia się – osiągnięcia szkolne, poziom wiadomości i umiejętności, zachowania społeczne, pożądane cechy osobowościowe (zainteresowania, aspiracje, postawy, wartości).

Na poziomie programowym (planowania wsparcia) wskazywać działania wspierające, odpowiednio do zapotrzebowania ucznia oraz sposób adaptacji podstaw programowych poszczególnych edukacji do indywidualnych potrzeb i możliwości ucznia. Określać indywidualnie cele edukacyjne i terapeutyczne.

Trzeci poziom – praktyczny – powinien dotyczyć bieżącej obserwacji zachowań i postępów ucznia w procesie kształcenia zarówno na obowiązkowych, jak i dodatkowych zajęciach.

Ogniwo procesu edukacji, jakim jest kontrola osiągniętych przez uczniów kompetencji powinna stanowić element diagnozy.

4. Za konieczne uznaje się podejmowanie skuteczniejszych działań angażujących rodziców w proces pomocy psychologiczno-pedagogicznej własnemu dziecku. Należy poprawić współpracę z niektórymi rodzicami i zachęcić ich do większego zaangażowania i współdziałania z nauczycielami, w celu zwiększenia efektywności pomocy pp udzielanej ich dzieciom. W ramach pomocy pp poszukać lepszych sposobów komunikacji w relacjach nauczyciel – uczeń – rodzic. Opracować w miesiącu wrześniu

jednolite zasady współpracy z rodzicami, a zagadnienie współpracy uczynić jednym z przedmiotów ewaluacji w przyszłym roku szkolnym.

5. Budować otwarte środowisko szkolne na włączanie edukacyjne uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi tak, by zapewnić uczniowi ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi możliwość spełniania zadań rozwojowych, funkcjonowania w większej społeczności i poczucia przynależności do niej przy jednoczesnym zapewnieniu poczucia przynależności do społeczności szkolnej i zabezpieczeniu koniecznego dla nich wsparcia (technicznego, metodycznego, psychospołecznego, organizacyjnego) wynikającego z niepełnosprawności.

6. Stwarzać możliwości udziału uczniów niepełnosprawnych w kółkach zainteresowań poprzez dostosowywanie terminu odbywania zajęć do możliwości czasowych/dowozowych tych uczniów do szkoły.

7. Upowszechnić i realizować Szkolny Program Wspierania Uczniów.

8. Należy przygotować ofertę zajęć pozalekcyjnych na kolejny rok szkolny, rozpoznać potrzeby i oczekiwania uczniów i rodziców. Wypracować metody zachęcające uczniów do systematycznego udziału w zajęciach pozalekcyjnych.

9. W pierwszym tygodniu września wychowawcy klas są obowiązani przeprowadzić diagnozy stylów uczenia się nowych uczniów.

10. Indywidualizację nauczania traktować jako jedną z podstawowych zasad nauczania.

11. Każda jednostka dydaktyczna powinna uwzględniać zasadę multisensorycznego nauczania i uczenia się.

12. W przyszłym roku szkolnym zaplanować doskonalenie nauczycieli w zakresie metod pracy z uczniem o szczególnych potrzebach edukacyjnych.

13. W programie wychowawczo – profilaktycznym, należy w przyszłym roku szkolnym uwzględnić realizację programów profilaktycznych i zdrowia psychicznego,

14. Należy zwiększyć efektywność zajęć związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu poprzez:

a) opracowanie takich celów zajęć, by były dostosowane do potrzeb uczniów,

b) tak zaplanowane zajęcia z uczniami, aby doskonaliły one umiejętności i kształtowały takie postawy, które są niezbędne w karierze zawodowej:

- umiejętność pracy w grupie i w zespole,
- odpowiedzialność,
- pomysłowość,
- systematyczność,
- punktualność,
- empatię,
- organizację własnej pracy,
- przywództwo,
- planowanie,
- szybkość i dokładność,
- komunikatywność.

c) zajęcia warsztatowe, które będą służyć:

- rozbudzeniu świadomości na temat konieczności planowania własnego rozwoju i kariery zawodowej,
- samopoznaniu i określeniu predyspozycji wyznaczających dalszą drogę rozwoju zawodowego i karierę zawodową,
- doskonaleniu umiejętności w zakresie komunikacji interpersonalnej i współdziałania,
- kształtowaniu umiejętności redagowania dokumentów aplikacyjnych, takich jak CV, list motywacyjny,
- rozwijaniu i doskonaleniu umiejętności autoprezentacji prowadzenia i rozmowy wstępnej lub kwalifikacyjnej z pracodawcami,
- zapoznaniu z obowiązującym prawem pracy;

d) zorganizowanie spotkań z:

- absolwentami, którzy osiągnęli sukces zawodowy – promowanie dobrych wzorców,
- przedstawicielami różnych zawodów,
- przedstawicielami lokalnych firm, pracodawców – praktyki zawodowe, poznanie oczekiwań pracodawców, charakterystyka lokalnego rynku zatrudnienia.

e) wykorzystywanie przez wszystkich nauczycieli pracujących z uczniami wiedzy na temat rynku pracy.

15. Obserwacja pedagogiczna nauczycieli w trakcie bieżącej pracy z uczniami powinna być ukierunkowana w szkole na:

- a) obserwację pedagogiczną w trakcie bieżącej pracy z uczniami mającą na celu rozpoznanie u uczniów:
- trudności w uczeniu się, w tym w przypadku uczniów klas I-III szkoły podstawowej deficytów kompetencji i zaburzeń sprawności językowej oraz ryzyka wystąpienia specyficznych trudności w uczeniu się, a także potencjału ucznia i jego zainteresowań,
 - szczególnych uzdolnień,
- b) wspomaganie uczniów w wyborze kierunku kształcenia i zawodu w trakcie bieżącej pracy z uczniami.

5. Ocena działalności wychowawczej szkoły.

„Wychowanie to wspieranie dziecka w rozwoju ku pełnej dojrzałości w sferze fizycznej, emocjonalnej, intelektualnej, duchowej i społecznej, które powinno być wzmacniane i uzupełniane przez działania z zakresu profilaktyki dzieci i młodzieży” (art. 1 pkt 3 ustawy Prawo oświatowe).

Działalność wychowawcza szkoły należy do podstawowych celów polityki edukacyjnej państwa.

Ponieważ wychowanie młodego pokolenia jest zadaniem rodziny i szkoły, to szkoła w swojej działalności uwzględniała wolę rodziców, ale także i Państwa do którego obowiązków należy stwarzanie właściwych warunków wychowania.

W szkole wychowanie było procesem odnoszącym się do każdego momentu życia ucznia, a zadaniem głównym, które szkoła realizowała było wychowanie uczniów do wartości.

Z dniem 1 września 2017 r. na mocy przepisów ustawy Prawo oświatowe wprowadzono warunki umożliwiające wzmocnienie wychowawczej funkcji szkoły (art. 4 ust. pkt 24 oraz art. 26).

Kierunki zmian podstawy programowej jakie nastąpiły to:

1. Wzmocnienie wychowawczej i profilaktycznej funkcji szkoły poprzez szersze uwzględnienie w podstawie programowej zadań wychowawczo – profilaktycznych.

2. Poszerzenie problematyki edukacji dla bezpieczeństwa, w tym o ratownictwo medyczne.
3. Ustalenie zakresu treści nauczania i liczby godzin zajęć poszczególnych przedmiotów, umożliwiających nauczycielom umiejętności pracy zespołowej uczniów, rozwiązywanie problemów i realizację projektów edukacyjnych.

Zadania wychowawczo – profilaktyczne, które realizowała szkoła w roku szk. 2017/2018

W definicji podstawy programowej kształcenia ogólnego (art. 4 pkt. 24) rozszerzono zakres zadań o treści wychowawczo-profilaktyczne dla szkoły, w tym do realizacji na zajęciach z wychowawcą.

Zgodnie z przepisem art. 26 ustawy Prawo oświatowe, nastąpiło połączenie szkolnego programu wychowawczego i programu profilaktyki w jeden dokument zawierający treści i działania o charakterze wychowawczym i profilaktycznym.

Program wychowawczo-profilaktyczny szkoły tym samym uwzględniał wnioski z przeprowadzonej diagnozy potrzeb wychowawczych i środowiskowych społeczności szkolnej. Takie połączenie obu programów uwzględniło całościowe oddziaływania wychowawcze szkoły wraz z uzupełniającymi je działaniami profilaktycznymi w zależności od potrzeb uczniów – zarówno w zakresie wspierania uczniów w prawidłowym rozwoju, jak i w zapobieganiu i przeciwdziałaniu zachowaniom problemowym.

W realizowanym procesie dydaktyczno – wychowawczym, w roku szk. 2017/2018 szkoła:

1. Podejmowała działania związane z miejscami ważnymi dla pamięci narodowej, formami upamiętniania postaci wydarzeń z przeszłości, najważniejszymi świętami narodowymi i symbolami państwowymi.
2. Wzmacniała poczucie tożsamości narodowej, przywiązania do historii i tradycji narodowych.
3. Przygotowywała i zachęcała uczniów do podejmowania działań na rzecz środowiska szkolnego i lokalnego, w tym do angażowania się uczniów w wolontariat.
4. Dbała o wychowanie uczniów w duchu tolerancji i szacunku dla drugiego człowieka.
5. Kształtowała u uczniów postawę szacunku dla środowiska przyrodniczego, w tym upowszechnia wiedzę o zasadach zrównoważonego rozwoju, motywowała uczniów do działań na rzecz ochrony środowiska, rozwijała zainteresowanie ekologią.
6. Zapewniała bezpieczne i higieniczne warunki nauki, wychowania i opieki, w szczególności opieki nad uczniami niepełnosprawnymi.
7. Oprócz stwarzania uczniom warunków do nabywania wiedzy i umiejętności potrzebnych do rozwiązywania problemów z wykorzystaniem metod i technik wywodzących się z informatyki, szkoła również przygotowywała ich do dokonywania świadomych i odpowiedzialnych wyborów w trakcie korzystania z zasobów dostępnych w internecie, krytycznej analizy informacji, bezpiecznego poruszania się w przestrzeni cyfrowej, w tym nawiązywania i utrzymywania opartych na wzajemnym szacunku relacji z innymi użytkownikami sieci.
8. W kształceniu i wychowaniu uczniów w szkole szczególnie ważną rolę odgrywała edukacja zdrowotna. Tym samym zadaniem szkoły było kształtowanie postaw prozdrowotnych uczniów, w tym wdrożenie ich do zachowań higienicznych, bezpiecznych dla zdrowia własnego i innych osób, ponadto ugruntowanie wiedzy z zakresu prawidłowego odżywiania się, korzyści płynących z aktywności fizycznej, stosowania profilaktyki.

9. Szkoła oraz poszczególni nauczyciele prowadzili działania mające na celu zindywidualizowane wspomaganie rozwoju każdego ucznia, stosownie do jego potrzeb i możliwości, a uczniom z niepełnosprawnym, nauczanie dostosowane zostało do ich możliwości psychofizycznych oraz tempa uczenia się.

Z kolei, działalność edukacyjna szkoły określona była przez

- Szkolny zestaw programów nauczania,
- Program wychowawczo – profilaktyczny.

Szkolny zestaw programów nauczania oraz program wychowawczo - profilaktyczny szkoły tworzyły spójną całość i uwzględniały wszystkie wymagania opisane w podstawie programowej.

Ich przygotowanie i realizacja były zadaniem zarówno całej szkoły, jak i każdego nauczyciela.

Obok zadań wychowawczych i profilaktycznych nauczyciele podejmowali działania opiekuńcze odpowiednio do istniejących potrzeb.

Najważniejsze umiejętności rozwijane u uczniów przez nauczycieli w roku 2017/2018 w ramach kształcenia ogólnego w szkole:

- sprawne komunikowanie się w języku polskim oraz w językach obcych, w tym występowanie przed publicznością;
- efektywne porozumiewanie się w różnych sytuacjach, prezentowanie własnego stanowiska z uwzględnieniem doświadczeń i poglądów innych ludzi;
- poszukiwanie, porządkowanie, krytyczna analiza oraz wykorzystanie informacji z różnych źródeł;
- gotowość do twórczej i naukowej aktywności uczniów oraz zaciekawienie ich otaczającym światem,
- kreatywne rozwiązywanie problemów z różnych dziedzin ze świadomym wykorzystaniem metod i narzędzi wywodzących się z informatyki;
- rozwiązywanie problemów, również z wykorzystaniem technik mediacyjnych;
- praca w zespole i społeczna aktywność;
- aktywny udział w życiu kulturalnym szkoły, środowiska lokalnego oraz kraju.

Celem przeprowadzonego w ramach nadzoru pedagogicznego przez dyrektora monitoringu było sprawdzenie czy w szkole są prowadzone działania wychowawcze, które sprzyjają kształtowaniu i uzyskaniu pożądanych postaw i wychowaniu do wartości, zbadanie czy działania wychowawcze podejmowane w szkole są planowane i modyfikowane zgodnie z potrzebami przy współudziale uczniów i ich rodziców oraz poddawane są analizie, a wnioski z analiz są wdrażane w życie, zebranie wszechstronnych informacji dotyczących postaw uczniów oraz procesów edukacyjnych, które je kształtują oraz zweryfikowanie dotychczasowych działań wychowawczych podejmowanych w szkole i opracowanie planów oraz modyfikacja dokumentów zgodnie z potrzebami uczniów.

Przeprowadzone rozmowy z nauczycielami i rodzicami, analiza dokumentów szkolnych (dziennik elektroniczny i dzienniki wychowawców, planów wychowawczych, sprawozdań nauczycieli, wyników zbiorczych ankiet, dokumentacji zespołu wychowawczego, zespołów przedmiotowych, zespołów wspierających, dokumentacji pedagoga szkolnego, opiekuna SU, obserwacje lekcji i uroczystości szkolnych) potwierdzają różnorodność wykonywanych działań wychowawczych stanowiących realizację indywidualnych potrzeb ucznia i jego rodziców oraz realizacji w tym zakresie podstawy programowej.

Uczniowie znają zasady funkcjonowania ucznia w szkole, znają szkolne dokumenty i regulaminy. Wychowawcy omawiali zachowanie uczniów - zarówno niewłaściwe, jak i godne pochwały na lekcjach, jak i podczas rozmów indywidualnych z uczniami, ale też rozmów z uczniami

i rodzicami. Wychowawcy posiadają spisane kontrakty z tych rozmów zawarte pomiędzy: rodzicami, uczniami i nauczycielami.

Uczniowie chętnie uczestniczyli w licznych uroczystościach i imprezach szkolnych upamiętniających m.in. święta państwowe oraz klasowych wyjazdach edukacyjnych. Znają symbole narodowe i wiedzą, jaką postawę należy przyjąć podczas śpiewania hymnu państwowego. Udział w tych uroczystościach uczył postaw patriotycznych, obywatelskich.

Uczniowie chętnie brali udział w akcjach promujących zdrowie i zdrowy styl życia oraz bezpieczny styl życia, również w spotkaniach ze specjalistami (specjalistą ds. odżywiania, policjantem). Rozumieją, że należy zdrowo się odżywiać, dbać o higienę osobistą oraz aktywność fizyczną. Udział w tych akcjach i spotkaniach uczył postaw obywatelskich, zdrowego stylu życia, bycia członkiem rodziny i przeciwdziałania agresji.

Z zaangażowaniem brali udział w akcjach charytatywnych (np. zbierali zakrętki, organizowali zbiórkę „Świąteczna paczka”). W tym przypadku uczniowie również uczyli się postaw obywatelskich, bycia członkiem społeczeństwa.

Uczestniczyli w licznych zajęciach pozalekcyjnych oferowanych przez szkołę oraz konkursach szkolnych i pozaszkolnych, które umożliwiały im rozwój zainteresowań i zdolności.

Liczne, zorganizowane przez szkołę wycieczki edukacyjne, turystyczne – krajoznawcze sprzyjały poznawaniu przez uczniów kraju i uczyły przywiązania do ojczyzny i regionu.

Przedsięwzięcia podejmujące się w szkole sprzyjające kształtowaniu i uzyskiwaniu właściwych postaw.

Szkoła podejmowała szereg przedsięwzięć mających na celu kształtowanie i uzyskiwanie właściwych postaw.

W kształtowaniu patriotycznych postaw ważną funkcję spełniły:

- uroczystości państwowe i szkolne,
- ceremoniał szkolny, a w szczególności hymn państwowy i sztandar szkolny,
- wycieczki turystyczno-krajoznawcze,
- czytelnictwo książek i czasopism o tematyce patriotycznej,
- pogadanki na temat Ojczyzny i narodu na lekcjach języka polskiego i historii,
- oglądanie edukacyjnych filmów lub sztuk teatralnych o tematyce patriotycznej,
- uroczystości o charakterze wybitnie patriotycznym: akademie z okazji Święta Odzyskania Niepodległości i Święta Uchwalenia Konstytucji 3 Maja.

Charakter tych uroczystości i ich sceneria oraz podniosły nastrój udzieliły się uczniom i przyczyniły się do ich głębokich refleksji. Pozwoliły one lepiej zrozumieć motyw bohaterstwa tych, którzy poświęcili swoje życie w walce z zaborcami o niepodległość kraju. W czasie ww. ważnych uroczystości szkolnych istotnym elementem edukacji patriotycznej były godło i barwy narodowe, symbolizujące trwałość i istnienie narodu. Okazywanie im szacunku jest formą wyrażenia poczucia więzi z narodem, z historycznymi losami, z jego dniem dzisiejszym i przyszłości.

Tradycją szkoły był udział samorządu uczniowskiego w miejskich obchodach uroczystości państwowych. Z okazji 3 Maja i 11 Listopada uczniowie z poczem sztandarowym uczestniczą we mszy świętej, a następnie składali kwiaty pod pomnikami - symbolami narodowej pamięci.

Z kolei wycieczki krajoznawczo-turystyczne pogłębiały wiedzę młodzieży o ojczystym kraju i jego historii, ułatwiały zrozumienie o odczucie tych wszystkich trwałych wartości, które przekazały nam minione pokolenia. Uczniowie zwiedzali pomniki, dawne i współczesne obiekty kulturalne (kina, muzea,

wystawy, galerie), dawne i współczesne obiekty religijne (kaplice, kościoły, klasztory), najpiękniejsze krajobrazowo miejsca (góry, jeziora, parki narodowe), itp.

Ważnym elementem wychowania patriotycznego były lekcje języka polskiego i historii. W historii i literaturze polskiej można znaleźć mnóstwo przykładów patriotycznej postawy wielu ludzi. Odczytanie na lekcji choćby krótkiego fragmentu ilustrującego postawę bohatera wobec Ojczyzny bardzo pozytywnie wpływało na kształtowanie osobowości uczniów. Na lekcjach języka polskiego, historii wykorzystywane były artykuły i czasopisma o problematyce patriotycznej, pamiętniki i wspomnienia bohaterów walk o wolność i niepodległość, popularne książki, a przede wszystkim literatura piękna i naukowa.

Uczniowie podczas godzin wychowawczych i lekcji WOS-u poznali swoje prawa i obowiązki obywatelskie, dowiedzieli się, czego obywatelowi wolno domagać się od instytucji publicznych, jakie ma obowiązki wobec innych współobywateli. Uczyli się o prawach człowieka, rozpoznawali przejawy ich łamania, ale także poznali sposoby przeciwstawiania oraz solidaryzowania się z ofiarami przemocy. Uczniowie zrozumieli i stosowali w praktyce pojęcia samorządności, współdecydowania, brania współodpowiedzialności za losy grupy i społeczności – poczynając od aktywnego uczestniczenia w życiu klasy, szkoły, miasta, województwa i kraju.

Zrozumieli czym są demokratyczne zasady i nimi się kierowali, wykazywali szacunek dla osób o innych poglądach, podejmowali decyzje przy poszanowaniu praw mniejszości.

Uczniowie w szkole, zachęceni byli do aktywnego zaangażowania się w życie społeczeństwa obywatelskiego – w różnego typu społeczne organizacje pozarządowe: stowarzyszenia, kluby, towarzystwa.

Samorząd uczniowski brał udział w ogólnopolskiej akcji Góra Grosza organizowanej przez Towarzystwo „Nasz Dom”. Kilkoro uczniów pracowało w świetlicy socjoterapeutycznej, pomagając np. przy odrabianiu lekcji.

Innym realizowanym w szkole ważnym celem edukacji obywatelskiej było uwrażliwienie uczniów na rzecz eliminowania zachowań nietolerancji, dyskryminacji i upokarzania innych osób w swoich środowiskach lokalnym, szkolnym, klasowym.

Aktywny udział uczniów w szerzeniu idei wolontariatu korzystnie wpłynął na rozwój edukacyjny, społeczny i moralny uczniów. Poprzez kontakt z osobami potrzebującymi pomocy, chorymi, samotnymi i ubogimi nasi wychowankowie uczyli się wrażliwości na potrzeby innych. Mieli świadomość poczucia społecznej odpowiedzialności za drugiego człowieka. Aktywna organizacja czasu wolnego dostarczała młodemu człowiekowi alternatywy do biernego i bezowocnego spędzania czasu wolnego.

Szkoła przygotowywała także uczniów do odpowiedzialnej roli bycia członkiem rodziny. W tym celu w ramach prowadzonych lekcji oraz prowadzonych rozmów indywidualnych zarówno z uczniami, jak i rodzicami, kierowała rodziców do różnych instytucji pracujących na rzecz dziecka i rodziny. Tym samym:

1. Kształtowała postawy prorodzinne.
2. Wzmacniała prawdziwe relacje dziecka z rodziną.
3. Współpracowała z rodzicami w przygotowaniu uczniów do okresu dojrzewania i pozytywnego przyjęcia jego przejawów fizycznych i psychicznych.
4. Pomagała w kształtowaniu pozytywnego stosunku do płciowości jako wartości opartej na wartościach nadrzędnych - takich jak: miłość, małżeństwo, rodzina oraz przyjaźń, koleżeństwo, akceptacja i szacunek w relacjach międzyludzkich.
5. Uświadamiała uczniom rolę rodziny w życiu człowieka.

Ważnym aspektem pracy szkoły, zmierzającym do wychowania ku wartościom, było uczenie przywiązania do regionu (tzw. małej ojczyzny).

Uczniowie brali czynny udział w działaniach związanych z postacią patrona szkoły. Przy każdej okazji wykorzystywana była postać patrona jako wzór osobowy dawniej i dziś.

Innym istotnym elementem zapobiegania agresji w szkole były działania zmierzające do zorganizowania czasu wolnego uczniów: wspólne zajęcia wzmacniające więzi między uczniami, wycieczki klasowe, włączenie młodzieży do pracy na rzecz wolontariatu, aktywne uczestnictwo w kulturze (wyjazdy do muzeów, teatrów), propagowanie zajęć ruchowych i uprawiania sportu, aktywny udział młodzieży w SKS-ach.

Szkoła podejmowała także działania prozdrowotne i przekazywała wiedzę z zakresu:

- wymogów higienicznych,
- zachowań bezpiecznych dla zdrowia własnego i innych osób,
- prawidłowego odżywiania się oraz korzyści płynące z aktywności fizycznej i wdrażania profilaktyki.

Wdrożony w szkole Program Wychowawczo - Profilaktyczny miał na celu rozwijanie potencjału uczniów w radzeniu sobie z wyzwaniami rzeczywistości, kształtowania u nich postaw prospołecznych, zapobieganie przejawom dysfunkcji i zachowaniom niepożądanym, a także korygowanie – tak szybko jak to możliwe – pierwszych przejawów niechcianych wzorców zachowań.

Diagnozowanie zachowań i zagrożeń uczniów w szkole odbywało się poprzez: rozmowy z nauczycielami i uczniami, obserwację zachowań uczniów podczas zajęć lekcyjnych i pozalekcyjnych, podczas imprez szkolnych, wyjazdów na wycieczki, analizę ocen z zachowania, analizę frekwencji, ankietowanie uczniów i rodziców.

W szkole podejmowane były również działania wychowawcze mające na celu eliminowanie zagrożeń oraz wzmacnianie właściwych zachowań.

Działania zmierzające do poprawy sytuacji w zakresie respektowania norm społecznych prowadzone były w sposób planowy w ramach szkolnego Programu Wychowawczo - Profilaktycznego. Wobec zdiagnozowanych zjawisk podejmowano różnorodne działania, takie jak: realizowanie odrębnych programów dotyczących konkretnych problemów - palenia tytoniu, cyberprzemocy, promocji zdrowia, dostosowanie tematyki godzin z wychowawcą. Wprowadzono ceremoniał szkolny, nagradzano właściwe postawy, prowadzono systematyczną kontrolę frekwencji uczniów, prowadzono edukację uczniów, nauczycieli i rodziców dotyczącą zagrożeń sięgania po narkotyki, substancje psychoaktywne, papierosy oraz z zakresu cyberprzemocy.

Podczas modyfikacji działań wychowawczych przez radę pedagogiczną uwzględniane były inicjatywy uczniów. Propozycje zmian przekazywane były przez samorząd uczniowski oraz spontanicznie przez uczniów. Uczniowie zgłaszali propozycje dotyczące: prowadzenia lekcji wychowawczych, spędzania czasu wolnego, organizowania zajęć pozalekcyjnych, imprez okolicznościowych. Uczniowie uczestniczyli w tworzeniu dokumentów szkolnych, m.in. Szkolny program wychowawczo-profilaktyczny.

W WZO i PZO zostały określone ścisłe zasady informowania uczniów o przewidywanych ocenach rocznych z zajęć edukacyjnych i zachowania oraz usprawiedliwiania nieobecności.

Wnioski:

1. Analiza dziennika elektronicznego, dzienników wychowawczych, zajęć pozalekcyjnych, kart obserwacyjnych uczniów, przeprowadzone obserwacje zajęć lekcyjnych i pozalekcyjnych, obserwacje zachowań uczniów, przeprowadzone rozmowy z nauczycielami, specjalistami i rodzicami wskazują, że w szkole były kształtowane właściwe postawy uczniów podczas zajęć dydaktycznych i pozalekcyjnych, imprez szkolnych i uroczystości, podczas organizowanych spotkań z ciekawymi ludźmi, podczas wycieczek a także poprzez realizację założeń Programu Wychowawczo - Profilaktycznego.

2. Podstawą wychowania w szkole jest umiejętność nawiązania dialogu z uczniem i kontakt z nim. Znaczącą rolę w kształtowaniu właściwego zachowania uczniów i ich pożądanych postaw odegrały przeprowadzone rozmowy indywidualne z nauczycielami i rodzicami.
3. Program Wychowawczo-Profilaktyczny był tworzony wspólnie przez nauczycieli i rodziców i uchwalany przez Radę Rodziców we współpracy z radą pedagogiczną. Jego cel stanowiło wspieranie ucznia we wszechstronnym rozwoju, ukierunkowanym na osiągnięcie pełni dojrzałości fizycznej, emocjonalnej, intelektualnej, duchowej i społecznej, które są wzmacniane i uzupełniane przez działania z zakresu profilaktyki dzieci i młodzieży. Warto podkreślić, że program ten zawierał działania, które w systemowy sposób angażowały wszystkich uczniów i ich rodziców oraz całe środowisko szkolne (kadre pedagogiczną, pracowników administracji i obsługę szkoły).
4. Ważnym elementem pracy wychowawczej szkoły było organizowanie różnych akcji profilaktycznych, warsztatów psychologicznych i spotkań. Uczniowie brali udział w akcjach promujących zdrowie i zdrowy styl życia. Uczestniczyli w organizowanych przez szkołę wyjazdach edukacyjnych do teatrów, muzeów i innych instytucji kultury. Tym samym poznawali Ojczyznę, jej środowisko przyrodnicze, tradycje, zabytki. Szkoła umożliwiała uczniom realizację zainteresowań poprzez udział w licznych zajęciach pozalekcyjnych.

5.1. Rekomendacje i zalecenia do pracy w zakresie zwiększenia roli wychowawczej szkoły oraz sposób realizacji wniosków:

1. Należy wzmacniać obowiązujące w szkole normy społeczne, a w szczególności: pomoc słabszym, dbanie o bezpieczeństwo, dążenie do zdobywania wiedzy.
2. Należy wzmocnić działania wychowawcze, które przyczynią się do zmniejszenia ilości takich zachowań jak: obgadywanie, wyśmiewanie oraz rozpowszechnianie plotek i oszczerstw (również przez sms-y i Internet), obrażanie i ośmieszanie.
3. Należy dołożyć więcej starań, aby rodzice i uczniowie poczuli, że mają duży wpływ na postawy promowane w szkole oraz realizację Programu Wychowawczo - Profilaktycznego Szkoły. Tym samym oddziaływania wychowawcze powinny mieć charakter integralny, docierać do wszystkich stron osobowych, by rozwijać w uczniach zdolność do integracji myśli, czynów, słów, dawać pełną wizję świata i osoby ludzkiej.
4. Wszyscy nauczyciele muszą konsekwentnie reagować na złe zachowania uczniów.
5. W związku z przypadkami uczniów ze zdiagnozowanymi problemami psychicznymi należy skupić się na rozwijaniu różnorodnych umiejętności życiowych uczniów, m.in. na umiejętności radzenia sobie ze stresem. Działania w tym zakresie muszą odwoływać się zarówno do pracy z uczniami, jak też do działań wspierających rodziców.
6. Działania na rzecz wzmacniania bezpieczeństwa w szkole i placówce powinny być oparte na aktualnej i rzetelnej wiedzy z zakresu wychowania i profilaktyki, w tym skutecznych strategii profilaktycznych; **planuje się przeprowadzenie w roku szk. 2018/19 diagnozę czynników ryzyka i czynników chroniących w październiku 2018 r.,**

6. Realizacja zadań statutowych szkoły:

Rok szk. 2017/2018 ogłoszony przez P. minister oświaty Annę Zalewską „Rokiem dla Niepodległej”;

4.1.Organizacja konkursów i olimpiad:

- 1) 12 lutego 2018 r. – konkurs sudoku – etap szkolny.
- 2) 28 lutego 2018 r. – etap szkolny Powiatowego Konkursu „Bystrzak językowy wśród Gimnazjalistów”.
- 3) Konkurs wiedzy o HIV /AIDS
- 4) Olimpiada wiedzy ekologicznej – etap szkolny.
- 5) 13 lutego 2018 r. – mistrzostwa Dolnego śląska w Sudoku – etap szkolny.
- 6) 23 lutego 2018 r. – szkolny etap konkursu „Strzeński Geniusz Matematyczny” dla uczniów klas gimnazjalnych; 26 marca – etap powiatowy,
- 7) 27 lutego 2018 r. – konkurs Fokus z języka angielskiego dla uczniów Liceum Ogólnokształcącego;
- 8) 27 lutego 2018 r. – międzynarodowy konkurs matematyczny „Matematyka bez granic” – kl. Ic;
- 9) 28 lutego 2018 r. – szkolny etap konkursu językowego „Bystrzak Językowy wśród Gimnazjalistów” - organizatorzy: nauczyciele ZSO w Strzelinie;
- 10) Powiatowy konkurs literacki „Mistrz Pióra”- organizatorzy: nauczyciele ZSO w Strzelinie;
- 11) 9 marca 2018 – Ogólnopolski Konkurs Logicznego Myślenia – GD
- 12) 15 marca 2018 r. – Konkurs matematyczny Kangur
- 13) 19 marca 2018 r. – etap powiatowy konkursu „Bystrzak językowy” – część pisemna;
- 14) 23 marca – etap ustny Powiatowego Konkursu organizowanego przez nauczycieli ZSO w Strzelinie – „Bystrzak językowy wśród Gimnazjalistów”.
- 15) 25 marca 2018 r. – finał **Mistrzostw Dolnego Śląska w SUDOKU – Szymon Kunysz – 2 GD i Aleksandra Gil – 2c.**
- 16) 27 marca 2018 r. – powiatowy etap Powiatowego Konkursu organizowanego przez nauczycieli ZSO w Strzelinie – Strzeński Geniusz Matematyczny.
- 17) Międzyszkolny konkurs wiedzy o wodzie” – etap szkolny. – organizatorzy: nauczyciele ZSO w Strzelinie - organizatorzy: nauczyciele ZSO w Strzelinie;
- 18) 06.04.2018. – szkolny etap Powiatowego Konkursu „Strzeński Poliglota” - organizatorzy: nauczyciele ZSO w Strzelinie;
11.04.2018. – pisemny etap Powiatowego Konkursu „Strzeński Poliglota” - organizatorzy: nauczyciele ZSO w Strzelinie;
18.04.2018. – etap ustny Powiatowego Konkursu „Strzeński Poliglota” - organizatorzy: nauczyciele ZSO w Strzelinie;.

4.2. Organizacja wycieczek i wyjść do kina na filmy edukacyjne;

4.3.Realizacja edukacji kulturalnej poprzez organizację wyjazdów do Muzeum Narodowego we Wrocławiu na lekcje muzealne wyjazdy i wyjścia do kina (np. 12.02.2018 r. „Cudowny chłopak”, „Chce się żyć”, „Królik po berlińsku” – 19.03.2018.);

4.4. Współpraca z instytucjami:

- współpraca z fundacją Czarodziejska Góra im. Michała Żurobskiego:

- 5-6.02.2018 r. - udział uczniów Gimnazjum Dwujęzycznego i Liceum Ogólnokształcącego w warsztatach kreatywnego pisania, prowadzonych przez naszego absolwenta, prozaika, publicystę Jarosława Dudycza.

- współpraca z SWPS – filia we Wrocławiu (partnerstwo):

- 19.02.2018 r. – spotkania psychologiczne na SWPS we Wrocławiu – kl. II d;
- 21.02. 2018. – udział uczniów kl. II b w warsztatach dziennikarskich na SWPS:
 - zakres tematyczny: blok I.
 - 1. Scenopisarstwo. Jak napisać scenariusz reklamy (i nie tylko)?
 - 2. Modyfikacje rzeczywistości za pomocą dźwięków czyli audiokreacje.
 - 3. Kreatywna komunikacja. Jak i po co komunikować inaczej?

Blok II:

1. Praca z kamerą i mikrofonem. Jak się zaprezentować?
2. Branding. Skąd się biorą silne marki?
3. Kryzysy wybuchają w weekendy. Jak zarządzać komunikacją w social mediach?

- współpraca z Biblioteką Pedagogiczną w Strzelinie:

- 02.03.2018. – spotkanie uczniów kl. Id z pisarką Mirosławą Szychowiak, zorganizowane z okazji Dnia Pisarza, obchodzonego w dn. 3 marca.

- współpraca z Politechniką Wrocławską: udział uczniów w programie *Młody Chemik Eksperymentuje* oraz *Akademia Młodego Odkrywcy*;

- współpraca z Uniwersytetem Wrocławskim:

lutego.2018 r. - wyjazdy na zajęcia wykładowe i warsztatowe dla uczniów (cykliczne wyjazdy płatne);

- współpraca z Fundacją „Filmowiec” z Poznania - prowadzącą Warsztaty Medialne dla Młodzieży:

22 lutego 2018 r. udział uczniów klas Ib oraz 2b i 3b (realizujących innowację pedagogiczną „W świecie mediów”) w warsztatach z zakresu „Początki kina – omówienie pierwszych ruchomych obrazów pod kątem języka filmu. Ustalenie podstawowych terminów używanych na planie filmowym (plany filmowe, ustawienia, perspektywy i ruchy kamery)”.

W marcu 2018 r. – odbyły się warsztaty na temat „Budowa dzieła filmowego. Scena filmowa – realizacja miniatury filmowej o czasie trwania jednej minuty”.

Dnia 16.04.2018 r. odbyły się Warsztaty Medialne dla Młodzieży klas Ib, IIb i III b dotyczące dziennikarstwa telewizyjnego na temat „Podstawy dziennikarstwa telewizyjnego.

Formy dziennikarskie – omówienie przykładów zrealizowanych przez młodzież w różnych miejscach, prowadzenie projektów. Próba praktyczna z kamerą – sonda dziennikarska.”

Zajęcia poprowadził P. Piotr Majdrowicz - koordynator projektów edukacyjnych fundacji "Filmowiec" z Poznania

Współpraca ze Starostwem Powiatowym i Stowarzyszeniem Inicjatyw Społecznych "Wsparcie, Informacja, Rozwój".

Dnia 16.04.2018 r. odbyły się spotkania z przedstawicielami Stowarzyszenia Inicjatyw Społecznych "Wsparcie, Informacja, Rozwój" z siedzibą w Górze dla uczniów klas trzecich i drugich liceum "Prawo w życiu codziennym". Przedstawiciele Stowarzyszenia prowadzą Nieodpłatny Punkt Pomocy Prawnej na terenie Powiatu Strzelińskiego, usytuowany w lokalu Starostwa Powiatowego przy ul. Kamiennej 10.

4.5. Pielęgnowanie tradycji szkoły:

- **organizacja uroczystości szkolnych** z okazji świąt państwowych i szkolnych (np.: rocznica uchwalenia konstytucji 3 maja);
- organizacja balu studniówkowego we współpracy z Radą Rodziców;
- udział pocztu sztandarowego wraz z delegacjami w **uroczystościach państwowych** zorganizowanych przez UMiG Strzelin (03.05.2018);
- uroczyste zakończenie roku szkolnego klas trzecich – 27 kwietnia 2018 r.
- uroczyste wręczanie nagród w konkursach i stypendiów;
- wręczanie statuetek najlepszym absolwentom szkoły i osobowościom szkolnym.

4.6. Prowadzenie Szkolnej Telewizji:

- nagrywanie wydarzeń i uroczystości szkolnych, relacji z zawodów sportowych, wiadomości, wywiadów z artystami, wywiadów ze sławnymi ludźmi i absolwentami szkoły;

4.7. Prowadzenie internetowej strony szkoły wraz z codzienną aktualizacją wiadomości dla uczniów i rodziców.

4.8. Organizacja zawodów sportowych.

1. 09.02.2018 r. – Powiatowe zawody w piłce koszykowej dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych – zorganizowane przez ZSO we współpracy z SCSE.
2. 13.02.2018. – Piłka nożna halowa dla uczniów Gimnazjum Dwujęzycznego.
3. 19-20.02.2018 r. – Powiatowe zawody w tenisie stołowym dla uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych - zorganizowane przez ZSO we współpracy z SCSE.
4. W dniu 15.02.2018 r. w Środzie Śląskiej rozegrane zostały eliminacje Strefy Wrocławskiej Licealiady Młodzieży w halowej piłce nożnej dziewcząt i chłopców. Powiat strzeliński

reprezentowały drużyny Liceum Ogólnokształcącego w Strzelinie. Drużyna dziewcząt zajęła II miejsce, a drużyna chłopców III miejsce.

5. W dniu 19.02.2018 r. w sali sportowej Liceum Ogólnokształcącego w Strzelinie rozegrane zostały eliminacje powiatowe Dolnośląskiej Licealiady Młodzieży w tenisie stołowym dziewcząt i chłopców - zorganizowane przez ZSO we współpracy z SCSE.
6. W dniu 20.02.2018 r. w sali sportowej Liceum Ogólnokształcącego w Strzelinie odbyły się eliminacje powiatowe Dolnośląskich Igrzysk Młodzieży Szkolnej w tenisie stołowym w kategorii dziewcząt i chłopców (szkoły podstawowe i gimnazjalne) - zorganizowane przez ZSO we współpracy z SCSE.
7. 21 lutego 2018 r. uczniowie Gimnazjum Dwujęzycznego uczestniczyli w zawodach pływackich w SCSE - zorganizowane przez ZSO we współpracy z SCSE.
8. 27 lutego 2018 r. uczniowie Liceum Ogólnokształcącego uczestniczyli w zawodach pływackich w SCSE - zorganizowane przez ZSO we współpracy z SCSE.
9. 29 marca 2018 r. godz. 9.00 Indywidualne Mistrzostwa Szkoły w Tenisie Stołowym Dziewcząt i Chłopców.

4.9.Organizacja koncertów utalentowanych uczniów ZSO w Strzelinie:

- **14.03.2018 r.** – koncert wiosenny w wykonaniu uczniów ZSO w Strzelinie w sali SOK;
- **21 marca 2018 r.** – prezentacja talentów wokalnych uczniów ZSO w Strzelinie w auli szkolnej;
- **występy utalentowanych uczniów na dużej scenie podczas trwania Jarmarku Produktu Lokalnego – 16 czerwca 2018 r.**

4.10. Realizacja „Programu patriotycznego”:

- 24 kwietnia 2018 roku w Strzelińskim Ośrodku Kultury uczniowie klasy II B uczestniczyli w III Konferencji Historycznej „Polskie drogi do Niepodległości” zorganizowanej przez Publiczną Szkołę Podstawową nr 5 im. Bolka I Świdnickiego w Strzelinie w ramach obchodów 100-lecia Niepodległości.

- Organizacja apelu z okazji obchodów rocznicy uchwalenia Konstytucji 3 maja.

- udział poczty sztandarowego i delegacji szkoły w miejskich obchodach rocznicy uchwalenia Konstytucji 3 maja, zorganizowanych przez Burmistrz Miasta i Gminy Strzelin pod pomnikiem żołnierza.

4.11. Realizacja „Szkolnego programu upowszechniania czytelnictwa”.

4.12. Wspieranie przedsiębiorczości uczniów:

- realizacja innowacji pedagogicznej z przedsiębiorczości „Młodzieżowe mini przedsiębiorstwo” (założenie firmy, prowadzenie działalności gospodarczej, wynajęcie od dyrektora pomieszczenia, odprowadzanie składek ZUS i podatku VAT na konto Rady Rodziców,);

4.13. Prowadzenie działalności innowacyjnej – realizacja 7 innowacji pedagogicznych:

- „W świecie mediów”,
- „W świecie prawa”,
- „Młodzieżowe mini przedsiębiorstwo”,
- „Z angielskim w świat”,
- „Fizyka medyczna”,
- „Język obcy dla przyrodników”,
- „Z matematyką na studia”.

18 kwietnia 2018r. odbyły się zajęcia warsztatowe w klasach III B i II B, które realizują innowację pedagogiczną "W świecie mediów". W ramach programu dla grupy dziennikarskiej odbyły się zajęcia z absolwentem Wydziału Dziennikarstwa Uniwersytetu Wrocławskiego, panem Damianem Serwickim na temat:

- korekta tekstów dziennikarskich
- zajęcia z dyktafonem i kamerą
- PR w firmach korporacyjnych
- PR w gminach i jednostkach terytorialnych.

Zajęcia wzbudziły duże zainteresowanie uczniów, prowadzone były ciekawie i interesująco. Niezaprzeczalnym atutem takich działań jest poszerzenie wiedzy i umiejętności uczniów z przedmiotu .

4.14. Prowadzenie Młodzieżowego Klubu Historycznego im. Kazimierza Moczarskiego.

4.15. Prowadzenie Szkolnego Klubu Wolontariusza;

4.16. **Uzyskanie wpisów powiatowych konkursów organizowanych przez nauczycieli ZSO dla gimnazjalistów na listę konkursów i zawodów wiedzy DKO we Wrocławiu – co skutkuje możliwością wpisania osiągnięć z tych konkursów na świadectwie ukończenia szkoły, a laureaci mogą otrzymać dodatkowe punkty rekrutacyjne w procesie rekrutacji.**

6.17. Współpraca międzynarodowa:

- pobyt wolontariuszy z AIESEC w szkole od 11 do 16 lutego 2018 r. (Indie, Indonezja).
- złożenie wniosku o pozyskanie środków z EFS na nowy projekt w ramach Erasmus PLUS pod nazwą „Teatr i sztuka– kreatywna integracja”.

18. Dnia 20.03.2018r. o godz. 10.00 w auli szkolnej odbyło się międzynarodowe badanie PISA (Program międzynarodowej oceny umiejętności uczniów) koordynowany przez Ministerstwo Edukacji Narodowej. Badanie trwało 3 godziny i brali w nim udział uczniowie klasy III g z rocznika 2002, których rodzic wyrazili zgodę na udział dziecka w badaniu.

6.18. Organizacja Dnia Otwartego dla kandydatów do naszej szkoły – 23 kwietnia 2018 r. oraz udział w targach pracy i edukacji zorganizowanych przez PUP w Stzrelinie w dniu 22 czerwca 2018 r.

6.19. Udostępnienie auli na spotkanie z minister oświaty P. Anną Zalewską – 13 maja 2018 r.

7. Remonty przeprowadzone w II semestrze r. szk. 2017-2018:

1. remont podłogi w auli i malowanie ścian w auli;
2. montaż stojaka na rowery;
3. wymiana i montaż nowego rejestratora do monitoringu wizyjnego w zamian na stary zepsuty;

8. Inne zadania dyrektora wykonywane w ramach sprawowania nadzoru pedagogicznego

8.1. Kierowanie rozwojem zawodowym nauczycieli.

Termin	Zadania dyrektora	Dotyczy nauczycieli
Wrzesień 2017	Przydzielono opiekunów stażu nauczycielom odbywającym staż na stopień nauczyciela kontraktowego i mianowanego.	p. E. Barabach – opiekun – p. B. Kudła p. M. Wójcikiewicz- opiekun p. A. Rajewska p. K. Zawierucha – opiekun p. B. Buła p. M. Wójcikiewicz- opiekun p. J. Pamuła
	Zapoznano nauczycieli odbywających staż z wewnątrzszkolnymi procedurami awansu.	
	Zatwierdzono planów rozwoju zawodowego.	
Na bieżąco	Monitorowano realizację planu rozwoju zawodowego.	
	Obserwowano zajęcia, zgodnie z planem rozwoju poszczególnych nauczycieli.	

8. 2. Na bieżąco dokonywano oceny stanu bezpieczeństwa i higieny w szkole.

8. 3. Na bieżąco oceniano warunki nauki w placówce, wyposażenia szkoły w pomoce dydaktyczne

8. 4. Współpracowano z Poradnią psychologiczno–pedagogiczną w Strzelinie, instytucjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny – na bieżąco.

8.5. Przeprowadzone kontrole:

Kontrola	Wnioski
Kontrola ewaluacji zajęć pozalekcyjnych	Nauczyciele informują o prowadzonych przez siebie zajęciach pozalekcyjnych, o stosowanych na zajęciach metodach i formach pracy oraz o efektywności podjętych działań. W rozmowach przedstawiają swoje uwagi oraz wnioski do dalszej pracy. Przedstawione wyniki ewaluacji wskazują na to, że nie wszyscy uczniowie korzystają z oferty zajęć pozalekcyjnych, a część uczniów, którzy systematycznie uczestniczą w zajęciach pozalekcyjnych, wyraża pozytywną opinię o oferowanej im pomocy w formie zajęć dodatkowych wyrównawczych i rozwijających. Nauczyciele oceniają prowadzone przez siebie zajęcia za potrzebne i przynoszące wymierne efekty. Uczniowie są bardziej zaangażowani na lekcjach przedmiotu.
Kontrola frekwencji uczniów na zajęciach	Wychowawcy dokonują co miesiąc analizy frekwencji na zajęciach, przekazują dyrektorowi informacje o uczniach, którzy opuszczają najwięcej godzin i podają przyczyny nieobecności uczniów na zajęciach, a także informują o średniej frekwencji uczniów na zajęciach.
Kontrola raportów z analizy jakościowej i ilościowej wyników badań edukacyjnych, poprawność formułowania raportów	<p>Nauczyciele w większości - przygotowują kartoteki testu z określeniem celu badania edukacyjnego, przewidywanymi efektami i sposobami ewaluacji. Nauczyciele dokonują analizy wyników: diagnoz na wstępie, diagnoz na wyjściu, badań edukacyjnych pod względem ilościowym i jakościowym zgodnie z przyjętymi w szkole zasadami opracowywania wyników badań edukacyjnych (wyliczając średnią grupy, wskaźniki łatwości, modalną, medianę, rozrzut wyników) podając mocne i słabe strony uczniów, zadania najłatwiejsze i najtrudniejsze oraz wnioski do pracy dla ucznia i nauczyciela. Raporty przechowywane są w segregatorze badań edukacyjnych.</p> <p>To, czego ewidentnie zabrakło u niektórych nauczycieli podczas organizacji wszelkich wewnętrznych sprawdzianów, to poprawnego opracowania przez nauczycieli kartoteki testów z taksonomią celów kształcenia. Taksonomia to hierarchiczna klasyfikacja celów. Nazwa ta podkreśla, iż kategorie celów są uporządkowane. Taksonomia celów polega na tym, że wyższe kategorie mieszczą w sobie kategorie niższe, a więc osiągnięcie celu wyższego jest równoznaczne z realizacją celu niższego. Profesor Niemierko wskazał dwa poziomy celów kształcenia: „wiadomości” i „umiejętności”, a na każdym z tych poziomów – po dwie kategorie.</p> <p>Zalecenia:</p> <p>Analizę jakościową należy prowadzić odnosząc wyniki statystyczne do celów operacyjnych zawartych w poszczególnych zadaniach, inaczej mówiąc do czynności i umiejętności uczniów, które podlegały sprawdzaniu.</p> <p>Kartoteka testu powinna zawierać cel taksonomiczny dla każdego zadania jak i wykaz umiejętności uczniów podlegające badaniu.</p> <p>Zaleca się, aby w treści było 60% zadań o średnim stopniu trudności, a zadań łatwych i trudnych po 20%. Taki udział pozwala rozwiązać w 20% test przez ucznia najsłabszego i w 80% przez przeciętnego, a w 100% przez dobrego. Jeśli wyniki testów nie mieszczą się w podanych wyżej przedziałach, warto w pierwszej kolejności zbadać poprawność budowy zadań i kompozycji całego testu, jeśli chodzi o udział zadań o różnym poziomie trudności. Ale zagregowane wyniki dają też bardzo dobry obraz, które partie materiału nie zostały przyswojone. Być może jest to sygnał do zweryfikowania szeroko rozumianych metod kształcenia.</p> <p>Zalecenia praktyczne dla konstruktora zadań tekstowych:</p> <ul style="list-style-type: none"> - każde zadanie tekstowe powinno stanowić niezależny element tekstu czyli jego rozwiązanie nie może być uzależnione od uprzedniego rozwiązania innego zadania, - budując zadania, należy kierować się własnym planem tekstu, a nie przykładami zadań innych tekstów, - budując zadania, należy wczuć się w sytuację ucznia rozwiązującego to

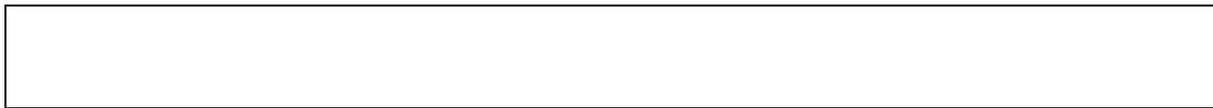
	<p>zadanie, a nie w sytuację nauczyciela, który „realizuje” obowiązujący program kształcenia wg podręcznika,</p> <ul style="list-style-type: none"> - starać się, by tekst zadań był jasny i zwięzły, maksymalnie uproszczony i oczyszczony ze zbędnych słów i symboli, - stosować w miarę możliwości język ucznia, gdyż poziom ścisłości języka powinien odpowiadać szczeblowi kształcenia ucznia, a nie szczeblowi wykształcenia nauczyciela, - każde zadanie w tekście powinno pełnić określoną funkcję, - trudność zadań zwiększać przez podnoszenie ich kategorii taksonomicznych a nie przez ich konstrukcyjne udziwnianie lub uszczegóławianie, - należy unikać zadań, w których są ukryte rozwiązania, - zadania powinny być punktowane wg jednolitych zasad, - unikać zadań wymagających od ucznia odtworzenia zapamiętanych wiadomości, - unikać w pytaniach negacji. <p>- Wiedza wynikająca z analiz powinna być spożytkowana do opracowania programu doskonalenia pracy nauczycieli i szkoły oraz polepszania efektów kształcenia, wprowadzenia zmian w organizacji procesu dydaktycznego i przyjętych programach nauczania dla poprawienia wyników uczniów.</p> <p>- Analiza wyników uzyskanych przez uczniów powinna zostać wykorzystana przez nauczycieli do ustalenia trudności, na jakie natrafiają uczniowie, do refleksji na temat skuteczności procesu nauczania – uczenia się: stosowanych metod kształcenia, wykorzystywanych środków dydaktycznych, wkładu pracy nauczyciela, jego umiejętności dydaktycznych, rzetelności wykonywania zawodu.</p> <p>-Sprawdzanie poziomu opanowania wiedzy i umiejętności przez uczniów jest immanentną częścią procesu dydaktycznego, procesu kształcenia.</p> <p>Pomiar dydaktyczny to nie tylko wystawienie oceny uczniowi. Jednym z najważniejszych celów pomiaru, i to celem zyskującym na znaczeniu, jest samoocena pracy szkoły i nauczyciela.</p>
<p>Monitorowanie współpracy z rodzicami oraz organizacji pracy w poszczególnych oddziałach</p>	<p>Wychowawcy informują o dobrze układającej się współpracy z rodzicami oraz oddziałowymi Radami Rodziców. Rodzice są zaangażowani w życie szkoły i klasy, a także w organizację imprez szkolnych i klasowych. Rodzice wykazują zainteresowanie postępami uczniów w nauce oraz ich frekwencją i zachowaniem w szkole. Wychowawcy pozostają w dobrym kontakcie z rodzicami, na bieżąco informują rodziców o sytuacji szkolnej ucznia – jeśli istnieje taka potrzeba. Rodzice korzystają z dziennika elektronicznego, kontaktują się z wychowawcami poprzez dziennik elektroniczny – drogą mailową i telefoniczną; kontakty te powodują, że rodzice coraz częściej rezygnują z przychodzenia na wywiadówki, ponieważ uważają kontakt osobisty telefoniczny i mailowy za najlepszą drogę kontaktu rodzica ze szkołą. Rodzice uczniów objętych pomocą pp uczestniczą w spotkaniach nauczycieli uczących dany oddział. Wychowawcy udzielają rodzicom i uczniom potrzebnego wsparcia, dzielą się z nimi swoimi uwagami, spostrzeżeniami, obserwacjami i proszą także rodziców o wsparcie i dzielenie się z nauczycielami swoimi obserwacjami uczniów w domu.</p> <p>Wychowawcy dobrze oceniają zaangażowanie rodziców w życie szkoły / klasy.</p> <p>Wychowawcy informują także o dobrej i sprawnie przebiegającej organizacji pracy w klasie.</p>
<p>Kontrola sposobów analizy rozwoju każdego ucznia</p>	<p>Nauczyciele na bieżąco dokonują analizy rozwoju uczniów poprzez obserwację postępów uczniów, analizę ocen bieżących, kontakty z nauczycielami uczącymi w konkretnym oddziale, poprzez rozmowy z rodzicami uczniów, a także poprzez kontakty z pedagogiem i psychologiem szkolnym. Nauczyciele w nielicznych przypadkach indywidualizują pracę na zajęciach, często zachęcają do udziału w zajęciach pozalekcyjnych, wykorzystują mocne strony uczniów w procesie edukacyjnym. Nauczyciele organizują także pomoc koleżeńską.</p>
<p>Kontrola wykorzystania</p>	<p>Większość nauczycieli wykorzystuje czytelnik</p>

zasobów czytelni i biblioteki	i bibliotekę sporadycznie.
Monitorowanie wdrażania wniosków z analizy badań edukacyjnych, diagnoz oraz próbnych egzaminów	Nauczyciele systematycznie wdrażają wnioski z przeprowadzonych badań edukacyjnych w celu poprawy efektywności kształcenia, zniwelowania problemów uczniów i opanowania umiejętności, które w badaniach oceniono na umiejętności stwarzające uczniom problemy, jako słabe strony uczniów.
<p>Monitorowanie pracy przedmiotów zespołowych:</p> <p>1. dostosowanie planów dydaktycznych do osiągnięć uczniów z poprzedniego etapu edukacyjnego;</p> <p>2. Wyrównywanie braków z poprzedniego etapu edukacyjnego. Czy zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze były potrzebne, czy należy dokonać modyfikacji zajęć?</p> <p>3. Prowadzenie przez nauczycieli i wychowawców analiz rozwoju każdego ucznia.</p> <p>4. Wdrażanie wniosków z analizy badań edukacyjnych.</p> <p>5. Działania nauczycieli w zakresie pomocy uczniom z niepowodzeniami szkolnymi w I semestrze r. szk.</p> <p>6. Realizacja zaleceń i rekomendacji dyrektora szkoły z ubiegłorocznego nadzoru pedagogicznego.</p>	<p>Przewodniczący zespołów przedmiotowych przygotowali sprawozdania z prac zespołów, z których wynika, że:</p> <ul style="list-style-type: none"> - nie było potrzeby modyfikowania planów wynikowych po przeprowadzeniu diagnoz na wstępie, - prowadzone zajęcia dodatkowe dostosowane są do potrzeb i możliwości uczniów, - zajęcia dodatkowe są bardzo potrzebne, - prowadzone są analizy rozwoju każdego ucznia (w pracy bieżącej poprzez obserwację pracy ucznia na zajęciach, jego aktywności, zaangażowania, wkładu pracy, frekwencji, pisemnych i ustnych wypowiedzi uczniów, systematyczną analizę wyników nauczania oraz wyników badań edukacyjnych, diagnoz na wejściu i wyjściu, a także obserwację sprawności fizycznej i postawy na zajęciach artystycznych i wychowania fizycznego; - wnioski z przeprowadzonych badań edukacyjnych wdrażane są w pracy bieżącej, - nauczyciele podejmują działania na rzecz uczniów z niepowodzeniami szkolnymi: - motywują uczniów do systematycznej pracy, - stosują różnorodne metody aktywizujące, - planują indywidualizację pracy z uczniem, - obserwują pracę ucznia i jego zaangażowanie, - wykorzystują mocne strony uczniów w procesie kształcenia i rozwijają słabe strony uczniów, - przywiązują uwagę do tego, czy uczniowie zrozumieli polecenia, - zwracają uwagę na wkład i wysiłek ucznia włożony w osiągnięcie celów, - dostosowują formy oceniania wiadomości i umiejętności do możliwości ucznia, - prawo do poprawy oceny, - uczniowie mają więcej czasu na realizację zadań, - obszerny materiał dzielony jest na mniejsze partie, - zadania nawiązują do sytuacji z życia codziennego, - zachęcają uczniów do udziału w konsultacjach i zajęciach pozalekcyjnych, na których zagadnienia mogą być wytłumaczone indywidualnie, - nauczyciele wymieniają się informacjami na temat ucznia, obserwacjami; - nauczyciele stwarzają możliwość zadawania dodatkowych pytań w czasie trwania lekcji, - po sprawdzeniu sprawdziany są omawiane szczegółowo na zajęciach; - realizowane są zalecenia i wnioski z nadzoru pedagogicznego z poprzedniego roku szkolnego, a także z obserwacji z poprzedniego roku szkolnego i planu poprawy efektywności kształcenia i wychowania uczniów ZSO w Strzelinie.
Kontrola sprawozdań cząstkowych z realizacji planu rozwoju zawodowego	Nauczyciele informują w swoich sprawozdaniach o sposobach i formach realizacji planów rozwoju zawodowego. Sprawozdania uwzględniają informacje z zakresu pracy organizacyjnej, doskonalenia zawodowego, współpracy z opiekunem stażu, uczniami i rodzicami, organizacji konkursów, prowadzenia dokumentacji szkolnej, uwzględniania w pracy potrzeb rozwojowych uczniów, problematyki środowiska lokalnego oraz współczesnych problemów społecznych i cywilizacyjnych, praca z uczniem zdolnym, realizacji zadań opiekuńczych i wychowawczych.
Kontrola pracy nauczycieli uczących w jednym oddziale	Nauczyciele spotykali się wg harmonogramu oraz w ramach potrzeb; zespół ustalił formy udzielania uczniom pomocy psych.-ped., nauczyciele wymieniali się informacjami i obserwacjami, omawiali efektywność dostosowanych form i warunków, wyniki w nauce poszczególnych uczniów, a także mocne i słabe strony zespołu klasowego i wnioski do pracy na następny semestr. Pod koniec

	semestru zespoły dokonały analizy poziomu funkcjonowania uczniów objętych pomocą pp.
Kontrola ocen wielospecjalistycznych uczniów z IPET-mi	Pod koniec semestru zespoły dokonały analizy poziomu funkcjonowania uczniów z IPET-ami. Nauczyciele wymienili się informacjami, obserwacjami uczniów, omawiali efektywność dostosowanych form i warunków, wyniki w nauce poszczególnych uczniów, a także ich mocne i słabe strony; każdy nauczyciel uzupełnił kartę obserwacji ucznia, a na załączniku nr 9 do „Procedur...” wychowawcy wraz z pedagogiem sporządzili szczegółowe oceny wielospecjalistyczne uczniów, uwzględniające ocenę funkcjonowania uczniów na zajęciach, w środowisku szkolnym, uwzględniające obserwacje nauczycieli, sferę poznawczą (<i>indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne, opanowanie technik szkolnych, zakres opanowanych treści programowych, osiągnięcia i trudności, pamięć, uwaga, myślenie</i>), sferę emocjonalno-motywacyjną (<i>radzenie sobie z emocjami, motywacja do nauki i pokonywania trudności itp.</i>), sferę społeczną (<i>kompetencje społeczne, relacje z dorosłymi, relacje z rówieśnikami itp.</i>), <i>samodzielność</i> , mocne strony, predyspozycje, zainteresowania i uzdolnienia ucznia.
Kontrola pracy nauczycieli z uczniami na zajęciach rewalidacyjnych, realizacja planu pracy	Zajęcia rewalidacyjne odbywają się zgodnie z planem i harmonogramem pracy; uczniowie są aktywni na zajęciach, chętnie podejmują współpracę i rozmowy z nauczycielami prowadzącymi. Dokumentacja zajęć rewalidacyjnych prowadzona jest na bieżąco. Z przeprowadzonej ewaluacji zajęć rewalidacyjnych wynika, że uczniowie i rodzice są zadowoleni z form i metod pracy na zajęciach i nie chcą dokonywać żadnych zmian w prowadzeniu zajęć.
Kontrola pisemnych uzasadnień ocen z prac pisemnych uczniów, udostępnianie wyników prac pisemnych uczniowi i rodzicom	Nauczyciele przygotowują uzasadnienia ocen z prac pisemnych uwzględniając motywującą funkcję oceny, tzn. uwzględniając mocne i słabe strony ucznia, komentarz do osiągnięć ucznia, uzyskane punkty, sposoby poprawy oceny. Nie wszyscy posługują się tabelaryczną formą, często wybierana jest forma opisowa.
Monitorowanie efektywności metod i form pracy z uczniem objętym pomocą psychologiczno-pedagogiczną i z IPET-em	Nauczyciele informują o efektywności stosowanych na zajęciach metodach i formach pracy z uczniami objętymi pomocą psych.-ped. Nauczyciele na bieżąco obserwują osiągnięcia uczniów i dostrzegają efekty w pracy z uczniami. Nauczyciele dokonują oceny efektywności dostosowań edukacyjnych oraz form i metod pracy z uczniem.
Monitorowanie sposobów udzielania pomocy uczniom z niepowodzeniami szkolnymi	Nauczyciele informują o sposobach udzielania pomocy uczniom z niepowodzeniami szkolnymi, oceniają efektywność wybranych form i metod pracy, zauważają poprawę u uczniów, ale niektórzy podkreślają także słabe strony uczniów. Z wywiadów z nauczycielami wynika, że niektórzy nauczyciele planują modyfikację podjętych form i metod pracy z uczniem w celu podwyższenia efektywności kształcenia. Nauczyciele informują o sposobach udzielania pomocy uczniom z niepowodzeniami szkolnymi, oceniają efektywność wybranych form i metod pracy, zauważają poprawę u uczniów, dostrzegają ich mocne i słabe strony; Nauczyciele: <ul style="list-style-type: none"> - motywują uczniów do systematycznej pracy, - stosują różnorodne metody aktywizujące, - planują indywidualizację pracy z uczniem, - obserwują pracę ucznia i jego zaangażowanie, - wykorzystują mocne strony uczniów w procesie kształcenia i rozwijają słabe strony uczniów, - przywiązują uwagę do tego, czy uczniowie zrozumieli polecenia, - zwracają uwagę na wkład i wysiłek ucznia włożony w osiąganie celów, - dostosowują formy oceniania wiadomości i umiejętności do możliwości ucznia, - prawo do poprawy oceny, - uczniowie mają więcej czasu na realizację zadań, - obszerny materiał dzielony jest na mniejsze partie, - zadania nawiązują do sytuacji z życia codziennego,

	<ul style="list-style-type: none"> - zachęcają uczniów do udziału w konsultacjach i zajęciach pozalekcyjnych, na których zagadnienia mogą być wytłumaczone indywidualnie, - nauczyciele wymieniają się informacjami na temat ucznia, obserwacjami; - nauczyciele stwarzają możliwość zadawania dodatkowych pytań w czasie trwania lekcji, - po sprawdzeniu sprawdziany są omawiane szczegółowo na zajęciach;
kontrola ewaluacji innowacji pedagogicznych	Nauczyciele przygotowali wyniki ankiet przeprowadzonych wśród uczniów uczestniczących w realizacji innowacji pedagogicznych. Z przedstawionego zestawienia wynika, że uczniowie pogłębiają swoją wiedzę z na zajęciach z innowacji, tematyka innowacji pomoże im w dalszej edukacji, uczniowie aktywnie uczestniczą w zajęciach, większość uczniów systematycznie uczęszcza na zajęcia, uczniowie mają możliwość wykazania się zdobytą wiedzą oraz że zakres tematyczny jest wystarczający i spełnia oczekiwania uczniów.
Organizacja zajęć dydaktyczno-wyrównawczych, zajęć rozwijających, kółek zainteresowań i ich realizacja w ramach „innych” zajęć statutowych nauczycieli.	Nauczyciele organizują zajęcia wyrównawcze i rozwijające dla uczniów w celu: <ul style="list-style-type: none"> - wyrównania braków z poprzednich etapów kształcenia, - rozwijania umiejętności i wiedzy uczniów, - pobudzenia ciekawości poznawczej uczniów, - zachęcenia ich do samodzielnej pracy i utrwalania wiedzy, - realizują zadania statutowe szkoły.
Stosowanie przez nauczycieli metod i form oceniania sprzyjających uczeniu się uczniów.	Nauczyciele stosują metody aktywizujące, dbają o atrakcyjność zajęć, <ul style="list-style-type: none"> - dbają o dobór odpowiednich metod pracy do możliwości klasy/grupy, - angażują wszystkich uczniów do udziału w lekcji, - motywują do systematycznej pracy, - wdrażają do samodzielności przy wykonywaniu zadań domowych, - przynajmniej raz w semestrze przygotowują dla ucznia pisemne uzasadnienie oceny z pracy pisemnej, - wykorzystują elementy oceniania kształtującego i zachowują motywującą funkcję oceny; - systematycznie oceniają przyrost wiedzy.
Tworzenie przez nauczycieli na lekcjach sytuacji sprzyjających wykorzystywaniu wiedzy w praktyce.	Na obserwowanych zajęciach widać, że nauczyciele dobierają zadania i formułują treści przekazywanych wiadomości w taki sposób, by odnosiły się do sytuacji rzeczywistych, by uczniowie mieli świadomość, że mogą wykorzystać zdobytą wiedzę w praktyce.
Realizacja Programu Wychowawczo-Profilaktycznego, a w szczególności tematyki z agresji elektronicznej, przeciwdziałaniu narkomanii oraz podejmowanie działań antydyskryminacyjnych.	Nauczyciele realizują działania z zakresu „Programu wychowawczo-profilaktycznego”, a w szczególności tematyki z agresji elektronicznej, przeciwdziałaniu narkomanii.
Realizacja godzin dydaktycznych zgodnie z planami nauczania w poszczególnych oddziałach.	Nauczyciele realizują plany dydaktyczne w większości zgodnie z założonym planem; odstępstwa spowodowane są nieobecnościami z powodu choroby, wycieczek szkolnych lub uroczystości.
Realizacja podstawy programowej kształcenia ogólnego z poszczególnych przedmiotów.	Na obserwowanych zajęciach zauważyć można, że podstawa programowa realizowana jest zgodnie z zalecanymi warunkami i formami realizacji podstawy programowej z poszczególnych przedmiotów.
Świadczenie pomocy psychologiczno-pedagogicznej	W szkole wdrożono „System udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej”, wg którego świadczona jest pomoc pp. Z przeprowadzonych kontroli oraz ewaluacji wewnętrznej świadczonej pomocy pp wynika, że rodzice, uczniowie oraz nauczyciele dobrze oceniają organizację pomocy pp.
Poprawność stosowania przez nauczycieli prawa oświatowego w praktyce szkolnej	Nauczyciele na bieżąco zapoznają się z zarządzeniami dyrektora dotyczącymi stosowania prawa oświatowego w praktyce, sprawdzają terminy zadań, śledzą ogłoszenia i serwis nauczyciela, a także uczestniczą w szkoleniach z zakresu zmian w prawie oświatowym.

<p>Stan techniczny pomocy dydaktycznych w gabinetach.</p>	<p>Opiekunowie gabinetów dbają o stan techniczny gabinetów i pomocy dydaktycznych; na bieżąco informują o potrzebach i ewentualnych uszkodzeniach w zeszycie usterek w sekretariacie.</p>
<p>Dostosowanie planów dydaktycznych do osiągnięć uczniów z poprzedniego etapu edukacyjnego.</p>	<p>Na początku r. szk. nauczyciele zapoznają się z osiągnięciami edukacyjnymi uczniów z poprzedniego etapu kształcenia, przeprowadzają diagnozy na wejściu i dostosowują plany nauczania do potrzeb i możliwości uczniów.</p>
<p>Wyrównywanie braków z poprzedniego etapu edukacyjnego</p>	<p>Nauczyciele stwarzają uczniom możliwości wyrównywania braków z poprzedniego etapu edukacyjnego, udzielają wskazówek, jak uczniowie mogą się uczyć, zachęcają uczniów do korzystania z pomocy nauczycieli w formie zajęć pozalekcyjnych, informują rodziców o możliwości korzystania z takiej formy pomocy.</p>
<p>Podniesienie efektywności kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi</p>	<p>Nauczyciele:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. pomagają w wyrównaniu braków wynikających z doświadczanych niepowodzeń edukacyjnych (zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze, dostosowanie wymagań), 2. przygotowują do efektywnego uczestnictwa w życiu klasy i szkoły 3. dostrzegają mocne strony ucznia, ukierunkowywanie jego aktywności poprzez tworzenie warunków do rozwoju zainteresowań, wzmacnianie poczucia własnej wartości, samooceny, odpowiedzialności za własne działania, 4. modyfikują wzory zachowań; wskazywać alternatywne, konstruktywne sposoby radzenia sobie w sytuacjach trudnych i postępowania adekwatnego do wymagań wynikających z konkretnych sytuacji społecznych (uczenie radzenia sobie ze stresem, trening zastępowania agresji, trening umiejętności społecznych), 5. promują zdrowy styl życia (profilaktyka uzależnień) i alternatywnych do zachowań ryzykownych sposobów spędzania czasu wolnego, rozwijanie zainteresowań, kompetencji społecznych, komunikacyjnych, 6. podejmują działania integrujące uczniów w zespole klasowym, 7. uczą konstruktywnego radzenia sobie z emocjami, sposobów odreagowywania napięć. 8. budują system wartości wspólnych dla ucznia i społeczności szkolnej.
<p>Kontrola ewaluacji programu wspierającego upowszechnianie czytelnictwa</p>	<p>Z raportu ewaluacji programu wynika, że: większość uczniów zna zasoby biblioteki szkolnej, odpowiadają im godziny pracy bibliotekarzy, biblioteka stwarza im możliwości zapoznania się z nowościami wydawniczymi, że podejmowane przez bibliotekę działania wpływają na wzrost zainteresowań czytelniczych młodzieży (Święto Biblioteki, akcje czytelnicze), biblioteka szkolna przygotowuje uczniów do samodzielnego korzystania z różnych źródeł informacji i sporządzenia bibliografii. Nauczyciele w ankietach oświadczają, że czytanie pełni ogromną rolę w życiu człowieka, że korzystają z różnych źródeł informacji, że biblioteka wspomaga ich w pracy dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej, że biblioteka bierze udział w samokształceniu uczniów oraz że nauczyciele odczuwają potrzebę korzystania z zasobów biblioteki szkolnej.</p> <p>Wnioski do pracy:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kontynuować eksponowanie nowości wydawniczych poprzez stronę internetową i „Kącik nowości”, a także rozmowy z czytelnikami oraz ćwiczyć sporządzanie bibliografii załącznikowej podczas zajęć z uczniami.
<p>Kontrola ewaluacji programu wychowania patriotycznego</p>	<p>Ewaluacja programu wskazuje, że szkoła pozytywnie kształtuje postawy patriotyczne młodzieży. Dyrekcja i nauczyciele podejmują liczne działania w celu rozwijania postaw społecznych i patriotycznych, na zajęciach z wychowawcą oraz zajęciach z przedmiotów realizowany jest „Program wychowawczo-profilaktyczny”, uwzględniający wychowanie patriotyczne oraz następujące działania: organizacja szkolnych obchodów uroczystości państwowych, pielęgnowanie tradycji szkolnych (święto szkoły, święto patronki, ślubowanie klas pierwszych, święta klasowe, apele, zajęcia edukacyjno-wychowawcze: wycieczki, wyjścia do kina, spotkania z ciekawymi ludźmi).</p> <p>Wnioski do pracy:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tworzyć sytuacje wyzwalające emocjonalny z wiązek z krajem ojczystym, kontynuować i rozwijać poczucie odpowiedzialności i szacunku dla symboli narodowych, utrzymywać daty świąt narodowych, kształtować odpowiedzialność

	za własny kraj i małą ojczyznę, organizować wycieczki do miejsc pamięci narodowej, utrwaląc nazwy miejsc pamięci narodowej, sylwetki wielkich Polaków, organizować wycieczki do muzeum, miejsc o znaczeniu historycznym i kulturalnym
Kontrola ewaluacji programu „Szkoła dbająca o bezpieczeństwo”	<p>Wyniki ankiet przeprowadzonych wśród uczniów wykazują, że uczniowie czują się w szkole bezpiecznie, znają zasady korzystania z Internetu, mają świadomość zagrożeń związanych z nikotyną, przestrzegają zakazu palenia na terenie szkoły, włączają się akcji „Światowy dzień bez papierosa”, znają wpływ alkoholu i substancji psychoaktywnych na organizm człowieka oraz skutki zaburzeń odżywiania. Uczniowie informują, że niektórzy z nich wykorzystują Internet do podszywania się pod cudzą tożsamość oraz że przy pomocy telefonów komórkowych wysyłane są kompromitujące zdjęcia lub informacje.</p> <p>Rodzice uważają, że ich dzieci czują się w szkole bezpiecznie, chętnie uczęszczają do szkoły, w przypadku problemów zwracają się do wychowawców z prośbą o pomoc i wspólnie rozwiązują problemy. Uważają, że monitoring w szkole przyczynia się do bezpieczeństwa w szkole. Niektórzy rodzice nie poświęcają swoim dzieciom dużo czasu i uwagi i nie znają ich problemów.</p> <p>Nauczyciele czują się bezpiecznie w szkole. Reagują na przemoc psychiczną i fizyczną, rozmawiają z uczniami o przemocy, cyberprzemocy oraz zasadach bezpiecznego korzystania z Internetu. Nauczyciele informują uczniów o skutkach używania alkoholu i substancji psychoaktywnych; na spotkaniach z rodzicami poruszana jest tematyka bezpieczeństwa w szkole.</p> <p>Wnioski do pracy:</p> <ul style="list-style-type: none">- Zapobieganie wszelkim przejawom niewłaściwych zachowań, postaw, patologii społecznej, agresji i przemocy, propagowanie zdrowego trybu życia, reagowanie na pojawiające się zagrożenia.

Ponadto na bieżąco dokonywano następujących kontroli:

1. Poprawność, terminowość prowadzenia dokumentacji pedagogicznej przez nauczycieli.
2. Kontrola oceny efektywności programu zawartego w IPET-ach.
3. Dokumentowanie nauczania indywidualnego.
4. Realizacja podstawy programowej w nauczaniu indywidualnym.
5. Przestrzeganie procedury oceniania zachowania uczniów przez wychowawców klas.
6. Zapewnianie bezpieczeństwa uczniów w czasie przerw międzylekcyjnych.
7. Przestrzeganie zasad bezpieczeństwa w czasie zajęć organizowanych przez szkołę.
8. Przestrzeganie praw ucznia oraz upowszechnianie wiedzy o tych prawach.
9. Kontrola organizowanych wycieczek szkolnych przygotowanie, realizacja, zachowanie procedur, bezpieczeństwo, opieka (zgody rodziców, liczba opiekunów, cele wycieczki, apteczka).
10. Kontrola programów używanych w pracowniach z dostępem do Internetu, sposób zabezpieczenia ich przed nieuprawnionymi stronami.
11. Kontrola przestrzegania zasad ochrony danych osobowych uczniów – zgłaszanie na konkursy, zawody.

